

ΑΝΤΑΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Δ. Μ.: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ "Η "ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΙΜΩΝ,,;
Κ. ΣΑΚΑΝΤΑΝΗ: ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΗΣ
Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ: ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Σ. ΚΥΔΩΝΙΑΤΟΥ: Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
Σ. ΜΑΞΙΜΟΥ: Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ "Η "ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ,, ΒΙΩΣΙΜΗ;
ΥΓΕΙΟΝΟΜ. ΟΜΙΛΟΥ: ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ
Ε. ΠΑΣΚΟΥ: ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
Α. ΓΑΛΑΝΗ: Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΣΤΙΓΜΕΣ: ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ - ΤΙ ΕΞΑΓΟΥΜΕ;
Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ - ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ; ΚΛΠ.

ΧΡΟΝΟΣ Α'-ΤΕΥΧΟΣ **3** ΑΘΗΝΑ 24-6-1945

19
Α Ν Ο Ι Κ Ο Δ Ο Μ Η Σ Η

"ANTAEUS"

FORTNIGHTLY REVIEW DEVOTED TO THE STUDY
OF THE PROBLEMS OF REHABILITATION
AND RECONSTRUCTION

CONTENTS

Programme of Reconstruction or «Price Control»?	D. B.
The Problem of Land and Pro- ductive Soil (II Part)	K. Sakantanis
Foundations and Aims of Planned Productive Work	Prof. A. Angelopoulos Athens University
The Location of the Greek Village	S. Kydoniates Lecturer of Agricultural Architecture Univ. of Engineering Science
Is or «should» Greece become Viable?	S. Maximos
People's Nutrition and the Country's Reconstruction	"Group of Medical Studies,"
International economical coopera- tion and the Br. Woods Plan	E. Paskos
The Anniversary of the Academy of Sciences in U. S. S. R.	A. Galanis
Points	
Correspondence	

Συνδρομές:

Για έξη μήνες δραχ. 1.200 Για τρεις μήνες δραχ. 600

Διαφημίσεις:

Όλοκληρη σελίδα δραχ. 16.000 Μισή σελίδα δραχ. 9.000

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ 24-10-81

ΗΜΕΡΟΜ. 24-10-81

ΑΡΙΘ. 30350

ΑΝΤΑΙΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Α'.
ΑΡΙΘ. 3
24 ΙΟΥΝΙΟΥ
1945

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Χ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ: Δ. ΜΠΑΤΣΗΣ
ΑΘΗΝΑ, ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 3—ΤΗΛΕΦ. 21-066

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΔΡΑΧΜΕΣ 100

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ Η «ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΙΜΩΝ»;

Από τις στήλες αυτές επρόκειτο να γίνει σε σειρά αναλυτικών άρθρων η εξέταση των λόγων που κάνουν ελαττωματική τη λειτουργία της οικονομίας μας.

Το πρόβλημα της ανοικοδόμησης, από την οικονο-μική πλευρά, όπως τονίστηκε σε άρθρο μας στο πρώτο τεύχος του «Ανταίου» δέ μπορεί να τεθεί σωστά και να λυθεί αν δαν εξουδετερωθούν οι παράγοντες που δρούν μέσα στην οικονομία μας καταστρεπτικά και διαλυτικά και εμποδίζουν τόσο την πραγματοποίηση της επάρκειας σε καταναλωτικά και παραγωγικά είδη όσο και την ανάπτυξη των ίδιων των παραγωγικών δυνάμεων της οικονομίας, που πρέπει να οδηγεί από την απλή αναπαραγωγή αντιοικονομικών παραγωγι-κών σχέσεων στην αξιοποίηση του εθνικού πλούτου στα πλαίσια νέων παραγωγικών σχέσεων.

Επειδή όμως η μελέτη των αιτίων, που προκαλε-σαν στο παρελθόν την καθυστέρηση της ελληνικής οι-κονομίας και έδωσαν απελπιστικά τις παραγωγι-κές της δυνάμεις θα χρειασθεί να γίνει κάπως διεξοδι-κότερα, ενώ παράλληλα δέ μπορεί να μείνουν χωρίς απάντηση τα τρέχοντα και φλέγοντα ζητήματα της οι-κονομίας μας θ' αναγκαστούμε ν' αναβάλουμε για προσεχή τεύχη τη μελέτη των ιστορικών και κοινω-νικοοικονομικών αιτίων, που στάθηκαν οι βασικοί συν-τελεστές και παράγοντες του σχηματισμού της διάρ-θρωσης που παρουσιάζει σήμερα η ελληνική οικονομία.

Αντικείμενο της εργασίας μας σ' αυτό το τεύχος θ' είναι η ανάλυση του οικονομικού κυβερνητικού προ-γράμματος και η κριτική αντιμετώπισή του από την άποψη των συγκεκριμένων λύσεων, που πρέπει να δο-θούν στο πρόβλημα της ανόρθωσης και ανοικοδόμησης της χώρας.

Βέβαια τελικά η αξία του προγράμματος αυτού θα κριθεί από τα αποτελέσματα, τα οποία θα δώσει ή εφαρμογή του.

Για να μη τεθεί λοιπόν ζήτημα «προκατάληψης» στην κριτική που θα επιχειρηθεί, δηλώνουμε πως ο σκο-πός της κριτικής μας είναι να δείξει κατά πόσον το πρόγραμμα του κ. Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως, έτσι όπως παρουσιάζεται σήμερα από τις αρχικές δηλώσεις του και από τις συμπληρωματικές μεταγενέστερες ανα-κοινώσεις και τα μέτρα φορολογίας, ελέγχου κ. ά. που εξήγγειλαν εν τω μεταξύ τα Υπουργεία Οικονομικών, Εφοδιασμού, Εθνικής Οικονομίας, έχει τις τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις μιας επιτυχούς συμβολής στην πραγματοποίηση του αιτήματος του ελληνικού λαού για την ανοικοδόμηση της χώρας.

Ο κ. Βαρβαρέσσος, στο εισηγητικό μέρος των δη-

λώσεών του αναφέρει μεταξύ άλλων: «Το αποτέλεσμα της έλλειψης κρατικού ελέγχου εις την Ελλάδα είναι ότι ενώ μία τάξις του πληθυσμού διαθέτουμε υλικά ά-γαθά ή ασχολούμενη εις την μεσολάβησιν και το εμπό-ριον κατορθώνει να ζει άνετως και να πραγματοποιεί σημαντικά κέρδη, ή στρατιά των μισθωτών και αι λοι-παι τάξεις του πληθυσμού με μικρά εισοδήματα μόλις δύνανται να συντηρηθούν». Και ούς επιδιωκόμενους σκο-πούς του προγράμματός του παρουσιάζει: α) «Την πτώσιν του επιπέδου των τιμών και του κόστους του βίου...» β) «Δικαιών και ταχείαν διάθεσιν των εισαγο-μένων εφοδίων» γ) «Εξασφάλισιν δικαίων και σταθε-ρών τιμών εις τους παραγωγούς διά της συγκεντρώσεως παρά του Κράτους των εγγωρίων προϊόντων...» δ) «Αύ-ξησιν της γεωργικής και βιομηχανικής παραγωγής...» ε) «Νομισματικήν σταθερότητα και ισοσκελίσιν του προϋπολογισμού διά της φορολογίας εκείνων, οίτινες κατώρθωσαν να διατηρήσουν ή να αύξησουν τα είσο-δήματά των εν τω μέσω της γενικής δυστυχίας».

Το ερώτημα, στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση είναι κατά πόσο ή πραγματοποίηση των επιδιωκόμε-νων σκοπών με τα εξαγγελόμενα μέτρα είναι δυνατή και άκόμα αν αυτοί οι σκοποί εξαντλούν το περιεχο-μενο μιας σωστής οικονομικής πολιτικής μέσα στις ση-μερινές συνθήκες.

Η ΕΚΤΑΣΗ ΚΙ' Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τόσο οι δηλώσεις του κ. Βαρβαρέσσου όσο και οι συμπληρωματικές διευκρινίσεις (5-6-1945 και 14-6-1945) αφήνουν να εννοηθεί πως ο έλεγχος που προγραμματίζε-ται από την Κυβέρνηση πρέπει να έχει έκταση καθολική στην οικονομία και τ' αποτελέσματά του να εξουδετε-ρώνουν κάθε αντίθετη προσπάθεια της ασύδοτης επι-χειρηματικής πρωτοβουλίας. Τα μέτρα όμως που άκο-λουθούν το αιτιολογικό μέρος των δηλώσεων του κ. Βαρβαρέσσου δεν ανταποκρίνονται στους σκοπούς που θέλει ο κ. Βαρβαρέσσος να διαφάνονται από τις δη-λώσεις του.

Αν θελήσουμε να καθυποτάξουμε τις δυνάμεις του ασύδοτου κερδοσκοπικού μεγάλου κεφαλαίου δέ θ' άρκοιτο ένας έλεγχος «τιμών» έστω κι' αν αυτός ο έλεγχος αρχίζει από την παραγωγή και μέσ' απ' όλα «τα στάδια της διαδικασίας της» φτάνει στην κατανά-λωση.

Με τα μέτρα του κυβερνητικού προγράμματος το

πολύ να δοθούν από τα αρμόδια Υπουργεία μερικές παραγγελίες κατασκευής ειδών πρώτης ανάγκης για το καταναλωτικό κοινό.

Τα μέτρα αυτά υπόσχονται να δώσουν, εάν μέγιστο αποτέλεσμα εξ άλλου, τη συγκέντρωση των έγχωρων προϊόντων πρώτης ανάγκης και την έπιβολή έλέγχου στο κόστος παραγωγής και στα μεταφορικά έξοδα. Ο έλεγχος αυτός θ' άσκηθεί «κατ' άρχάς» έπί ορισμένων ειδών πρώτης ανάγκης: «έλαιον, σάπωνα, λαχανικά, σταφίδα, τυρόν, κρέας, άλας»... Βλέπουμε λοιπόν πώς το maximum της άπόδοσης των μέτρων αυτών θα ήτανε να συγκεντρώσει ορισμένα γεωργικά προϊόντα και να έπιχειρήσει την κατασκευή με παραγγελίες προς τις βιομηχανίες ειδών ρουχισμού κλπ. που η ποσότητά τους δεν άναφέρεται ποιά θα είναι έστω και «κατ' άρχάς».

Μπορούν όμως να θεωρηθούν αυτά εάν μέτρα που θα καταπολεμήσουν την κερδοσκοπία που άσκει στο σύνολο του τραπεζιτικού και έμποροβιομηχανικού κεφάλαιο, εάν μέτρα που θα σταματήσουν την παρασιτική τοποθέτηση κεφαλαίων από τους έκμεταλλετές της δυστυχίας του λαού;

Ο κ. Βαρβαρέσσος, ένω φαίνεται στο πρώτο μέρος των δηλώσεων του ότι θέλει να χτυπήσει άποτελεσματικά την όλιγαρχία που καταδυναστεύει οικονομικά τον τόπο προτείνει κατόπιν μέτρα άνεπαρκή και άπρόσφορα.

Και είναι πραγματικά τα μέτρα του έλέγχου του άνεπαρκή γιατί δε ήθελον καν την ουσία του οικονομικού μας προβλήματος. Και να ή αίτια!

Η οικονομική ζωή της χώρας βοσκοταί στα χέρια λίγων πιστωτικών, βιομηχανικών και έμπορικών μονοπωλίων. Τα μονοπώλια αυτά άλλοτε σε πλήρη συμφωνία μεταξύ τους, άλλοτε σε άνταγωνισμό που καταλήγει σε σύμβιβασμό για την προστασία των κοινών τους «συμφερόντων» ρυθμίζουν τόσο τα ζητήματα της κατανομής των κεφαλαίων στους διάφορους κλάδους της οικονομίας όσο και τα ζητήματα της παραγωγικής δράσης, έντατικής ή χαλαρής κι' άκόμα άνάλογα με τα συμφέροντά τους την προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στη λειτουργία ορισμένων κλάδων της παραγωγής άσχετα από το αν οι κλάδοι αυτοί είναι άμεσα ώφέλιμοι για τις καταναλωτικές άνάγκες των μεγάλων στρωμάτων του λαού.

Τα μονοπώλια αυτά άλληλουποστηρίζονται και άλληλοσυμπληρώνονται για την έπιδίωξη των κερδοσκοπικών τους σκοπών. Τόσο οι έργατικοί άστικοί πληθυσμοί όσο και η μεγάλη μάζα του άγροτικού πληθυσμού κινούνται παθητικά και καταναλωτικά κάτω από τη διέυθυνση των έπιχειρηματικών συγκροτημάτων και των τραπεζιτικών ίδρυμάτων που έκφοράζουν τα συμφέροντα του τριπλού μπλόκ που άναφέραμε. Η χαμηλή άγοραστική δύναμη των εργαζομένων στις πόλεις, το χαμηλό εισόδημα του άγρότη και η άναμικτικότητα της άγροτικής οικονομίας σε κεφάλαια, πιστώσεις, έφόδια είναι άποτέλεσμα και προϋπόθεση του πληθυσμού του τριπτούχου του μεγάλου κερδοσκοπικού κεφαλαίου, που συγκεντρώνει και ρυθμίζει αυτό κυριαρχικά και σύμφωνα με τους κερδοσκοπικούς του όπολιτισμούς τη διάθεση της άνóργανης κι' ένόργανης μάζας του κεφαλαίου.

Για να προσανατολίσουμε λοιπόν την οικονομία σε ένα παραγωγικό πρόγραμμα άνοικοδόμησης θα πρέπει να έλέγχουμε και ναύαστε άπόλυτα ρυθμιστές της μεγάλης μάζας του κεφαλαίου που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί όχι πιά σύμφωνα με τα συμφέροντα των κερδοσκοπικών συγκροτημάτων, αλλά σύμφωνα με τις άνάγκες του προγράμματος της άνασυγκρότησης και άξιοποίησης της οικονομίας για όφελος πρώτα, πρώτα των ίδιων των εργαζομένων μεγάλων στρωμάτων: εργατών, υπαλλήλων, βιοτεχνών, άγροτών.

Προϋπόθεση πάλι για μιá τέτοια χρησιμοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων και μέσων είναι να είμαστε σε θέση να εξουδετερώσουμε κάθε έμπόδιο, που θα βάλουν στο δρόμο μας τα μεγάλα συγκροτήματα.

Και πρώτ' άπ' όλα δε μπορεί να νοηθεί κανενός είδους έλεγχος αν τα πιστωτικά-τραπεζικά συγκροτήματα δε χρησιμοποιηθούν σαν βασικοί μοχλοί της

άνασυγκρότησης. Γιατί τα συμφέροντα των Τραπεζών είναι στενά δεμένα με τα συμφέροντα των βιομηχανικών μονοπωλίων. Οι μεγάλες Τράπεζες, όπως η Έθνική π.χ. είναι συνήθως οι κύριοι μέτοχοι στις πιά μεγάλες βιομηχανικές έπιχειρήσεις, ή ρυθμίζουν με την πιστωτική τους πολιτική τη ζωή αυτών των έπιχειρήσεων που κατά ένα μεγάλο μέρος έξαρτώνται έτσι άπ' αυτές.

Αν λοιπόν περιοριστούμε στον «έλεγχο» του κ. Βαρβαρέσσου θα πετύχουμε την καθυστάτηξη των ουσιαστικών δυνάμεων που διευθύνουν την οικονομική μας ζωή;

Όχι. Σαν άποτέλεσμα θάχουμε μερικές βιομηχανίες (σ' άσες έπιτρέψουν οι Τράπεζες) να κινηθούν για την παραγωγή λίγου άλατ' ή ντριλιού. Αυτό όμως δε θα δεσμεύσει ούτε αυτές τις ίδιες τις βιομηχανίες ούτε και άσες δεν υπάχθουν, λόγω της φύσης τους, στον «έλεγχο» να παράγουν ό,τι θέλουν, σε όποια ποσότητα θέλουν και σε όποια τιμή τους συμφέρει για τη μαύρη άγορά, που θα συντηρείται από τους κατόχους της άγοραστικής δύναμης κατά πρώτο λόγο. Γιατί έδω πρέπει να γίνει κατανοητό πώς η άδράνεια της βιομηχανικής παραγωγής δεν όφειλεται στ' ότι οι έπιχειρήσεις δε θέλουν να δουλέψουν για να κερδίσουν, αλλά στ' ότι η χαμηλή άγοραστική δύναμη του κοινού τους δίνει περιθώρια μονάχα για περιορισμένη παραγωγή έφ' όσον βέβαια θέλουν να πραγματοποιούν μεγάλο κέρδος.

Για να κινηθεί λοιπόν η παραγωγή για όλο το λαό πρέπει οι έπιχειρήσεις να παράγουν πέρα από τα περιθώρια κερδών που θα τους δώσει μιá στενή άγορά. Πρέπει να δουλέψουν με μικρό κέρδος! Σ' αυτό όμως δεν έσυνήθισαν ούτε στο παρελθόν, ούτε τώρα μπορεί να τους έπιτρέψουν οι «πιστωτές» τράπεζες να το κάνουν. Γι' αυτό και η παραγωγή τους δε μπορεί ν' άναποκριθεί στις άνάγκες της άνασυγκρότησης. Το κεφάλαιο στην Ελλάδα συνήθισε να δουλεύει με χαμηλά έργατικά και μεγάλο τόκο και θέλει κανείς να το έμποδίζει σ' αυτό!

Έτσι λοιπόν ο «έλεγχος» του κυβερνητικού προγράμματος αντί να χτυπάει το κακό στη ρίζα του, αντί να έλέγχει την πίστη και τα μεγάλα μονοπώλια περιορίζεται σε μέτρα κατασταλτικά, που αφήνουν έλεύθερο όπως και πριν το μεγάλο κεφάλαιο να επενδύεται όπου το συμφέρει, να κρατάει σε χρυσό τα κέρδη του όσο εξακολουθεί ή σημερινή «άνώμαλη» κατάσταση και να συνεχίζει τον παρασιτισμό και την «μεσολάβηση» που άκριβώς θέλει να υπόσχεται ότι θα εξαλείψει ο κ. Βαρβαρέσσος. Το πρόγραμμά λοιπόν αφήνοντας το τραπεζικό κεφάλαιο έξω από κάθε έλεγχο είναι σαν να προσπαθεί να κάνει μετάνοι αϊματος στον άσθενή όχι με αϊμοδότη, αλλά με μικρές ένέσεις αϊματος!

Η έκταση έτσι του «έλέγχου» αυτό του είναι περιορισμένη και έφ' όσον δεν περικλείνει τις Τράπεζες και την πίστη γενικότερα, κάνει τον έλεγχο ούτοπική έπαγγελία. Μπορούμε λοιπόν να διατυπώσουμε το συμπέρασμα πως ή άποτελεσματικότητα του «έλέγχου» παραγωγής θα είναι μηδανική:

- 1) Γιατί δεν άσκειται έλεγχος στη τραπεζική πίστη.
- 2) Γιατί η άσύζοτη και κερδοσκοπική χρησιμοποίηση των κεφαλαίων και πρώτων ύλων θα εξακολουθήσει για το σύνολο σχεδόν της οικονομίας και σε συνδυασμό με τη μερική άδράνεια και τις άντιπαραγωγικές τοποθετήσεις θα έμποδίζει έτσι την άνασυγκρότηση.

ΤΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ένω λοιπόν πουμενά στο πρόγραμμα του κ. Β. δεν άναφέρεται τίποτα για έλεγχο της τραπεζικής πίστης αντίθετα σε συμπληρωματικές δηλώσεις του βλέπουμε ότι το όργανο του έλέγχου άπαρτίζεται κατά κύριο λόγο από τραπεζικούς υπαλλήλους... Έτσι χωρίς να μπορούμε σε λεπτομέρειες για την άποτελεσματικότητα που θ' είχε ένα όργανο πρόχειρα φτιαγμένο για την εξέσκηση τόσο σοβαρών καθηκόντων, διαπιστώνουμε πως τα όργανα των Τραπεζών, που άμεσα βέβαια έξαρτώνται και έλέγχονται από αυτές, καλούνται ν' άσκήσουν τον έλεγχο, στον όποιο, κατά πρώτο λόγο, έπρεπε να υπάχθουν οι ίδιες οι Τράπεζες!

Οι Τράπεζες έλέγχουν την παραγωγή χωρίς να έλέγχονται αυτές από τον «έλεγχο»! Ίσως για να προλάβει την έντύπωση που προκαλεί το γεγονός αυτό, το πρόγραμμα άναφέρει έπιτροπές, που θα συμμετέχουν και εκπρόσωποι των βιομηχανών και των υπαλλήλων και έργατών. Η συμμετοχή όμως των δύο τελευταίων είναι φανερό (κι' αν πραγματοποιηθεί) ότι θα είναι εικονική, αφού θα έχει σκοπό την άπλη έκτέλεση των άποφάσεων που θάχουν ήδη παρθεί χωρίς προηγούμενη έπιβολή έλέγχου στις Τράπεζες.

Η σύνθεση ενός τέτοιου όργάνου δεν κάνει τίποτ' άλλο παρά να έπικυρώνει την άποψη που υποστηρίξαμε για την άσυνδοσία του μεγάλου τραπεζιτικού και μονοπωλιακού κεφαλαίου και μετά τον «έλεγχο» του κ. Βαρβαρέσσου.

Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αίτημα της άνασυγκρότησης της χώρας πάνω σε καινούριες βάσεις πρέπει να είναι τόσο η έκμετάλλευση των πηγών φυσικού πλούτου της χώρας (όδατοπτώσεις, μεταλλεύματα) όσο και η σχετική μ' αυτήν και παράλληλη άνάπτυξη μιás γερής βιομηχανικής βάσης. Άκόμα η άνάπτυξη σε έκταση και ένταση της καλλιέργειας στην άγροτική οικονομία και η προσαρμογή της καλλιέργειας αυτής στις συνθήκες της χώρας μας. Προϋπόθεση οικονομική για την πραγματοποίηση των τεχνικών αυτών σκοπών είναι να αλλάξει η άντιοικονομική διάρθωση της οικονομίας, που βασίζεται στην έλαφρή δασομοβίωτη βιομηχανία και να πάψει η έμπορική έξαρτηση για τα βασικά βιομηχανικά είδη από την έξωτερική άγορά. Άκόμα η άγροτική οικονομία να τροφοδοτηθεί με άφθονα κεφάλαια και ν' άποτελέσει ένα συγχρονισμένο τεχνικά και ισότιμο συντελεστή με τη βιομηχανία.

Για να γίνουν όλα αυτά και να στηριχθεί τόσο η διατροφή του έλληνικού λαού όσο κι' η άνάπτυξη της έλληνικής οικονομίας στην έργασία του ίδιου του λαού πρέπει κατά πρώτο λόγο να δραστηριοποιηθεί, όσο είναι δυνατό πιά έντατικά, η οικονομία και να προσανατολιστεί στους σκοπούς αυτούς βαθμιαία.

Το πρόβλημα της έλληνικής οικονομίας δεν είναι πρόβλημα μερικών φορτίων σταριού και όσπριών ούτε μερικών τόνων «κοστουμιών» και παπουτσιών.

Δε μπορεί να αξιοποιηθεί και να προκόψει μιá οικονομία μονάχα με μερικά «καταναλωτικά άγαθά», που έρχονται κατά έξωοικονομικό τρόπο να έπουλώσουν πληγές που χρειάζονται χρόνια θεραπεία.

Άναγνωρίζουμε την τεράστια σημασία που έχει η συμμαχική βοήθεια για την καταστραμμένη μας χώρα.

Δε μπορούμε όμως να παρασιωπήσουμε πως η άνóρθωση της οικονομίας πρέπει να γίνει μέσ' άπ' τις παραγωγικές δυνατότητες του τόπου και της δουλειάς των κατοίκων του, που πρέπει να ένισχυθούν για να δώσουν στη χώρα τόσο τα είδη της διατροφής του λαού όσο και τα καινούρια μεγάλα παραγωγικά μέσα για την άνάπτυξη της οικονομίας του.

Σ' αυτά όλα τί θέση παίρνει το πρόγραμμα των οικονομικών μέτρων;

Το πρόγραμμα αυτό βλέπουμε να στηρίζεται σχεδόν άποκλειστικά στις εισαγωγές της ΟΥΝΡΑ, για τρόφιμα κυρίως, ένω εξ άλλου δεν άναφέρει τίποτα για την άξιοποίηση της οικονομίας σε μεγάλη κλίμακα. Και η πρωτοβουλία έτσι μένει στο έξνο κεφάλαιο.

Μ' αυτό δεν πρέπει να νομιστεί πως υποστηρίζουμε ότι το έξνο κεφάλαιο δε θα χρειαστεί για την άνοικοδόμηση. Αυτό θάτανε εξ ίσου άνεδαφική και καταστρεπτική πολιτική.

Πρέπει όμως να έπιζητήσουμε με μιá θετική πολιτική, να χρησιμοποιηθεί το έξνο κεφάλαιο με τον τρόπο που συμφέρει σ' έμάς και όχι με τον τρόπο που συμφέρει μονάχα σ' αυτό.

Οι έπιχειρήσεις κοινής ώφέλειας, [ηλεκτρικού, μεταφορών, μεταλλείων, όδατοπτώσεων κλπ.] που αφήνονται χωρίς έλεγχο στο έξνο κεφάλαιο πρέπει να πάψουν να δρουν άσύδοτα στον τόπον μας.

Μπορούμε άκόμα να βρούμε κεφάλαια κι' από διε-

θνείς οικονομικούς οργανισμούς, που προτάθηκαν σε διεθνείς συνδιασκέψεις των ένωμένων έθνών χωρίς να έξαρτίμαστε από ιδιωτικά κεφάλαια μόνο.

Μπορούμε άκόμα να κάνουμε συμφωνίες και με έξνα ιδιωτικά κεφάλαια, χωρίς όμως να γινόμαστε όποιοι των δανειστών μας, χωρίς να δίνουμε προνόμια στο έξνο κεφάλαιο τέτοια που να δημιουργούν καθεστώς «δουλείας» για την οικονομία μας.

Το κεφάλαιο στην οικονομία μας, έλληνικό ή έξνο πρέπει να χρησιμοποιηθεί με το ίδιο κριτήριο: το κριτήριο της άνοικοδόμησης και της άνάπτυξης της οικονομίας προς όφελος του έλληνικού λαού.

Το «πρόγραμμα» όμως αφήνει αυτά τα ζητήματα όπως «κακώς έχουν» σήμερα μ' όλο που θέλει πλατωνικά ν' άναγνωρίζει στις δηλώσεις του ο κ. Βαρβαρέσσος ότι υπάρχει «πλήρης έξαρτηση εκ του έξωτερικού δια τας άνάγκες μας εις καύσιμα, μηχανήματα και πλείστας των σπουδαιότερων ύλων».

Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΣΤΟ ΛΑΟ

Από τον προϋπολογισμό 1945—46 και τις δηλώσεις του κ. Βαρβαρέσσου για τη συγκέντρωση των άγροτικών προϊόντων, τη διατήρηση των μισθών και ήμερομισθίων σε χαμηλά έπίπεδα για λόγους άντιπληθωρικής τακτικής, την έξασφάλιση κρατικών έσόδων από τη πούληση των έφοδίων του έξωτερικού κ. ά. μπορούμε να σχηματίσουμε μιάν ιδέα για το πώς θα πραγματοποιηθεί η οικονομική πολιτική που χαράζεται από το «πρόγραμμα» της κυβέρνησης.

Ας δούμε πρώτα ποιά θα είναι η έπιβάρυνση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού μας, του άγροτικού πληθυσμού δηλαδή.

Η υποτίμηση των άγροτικών προϊόντων που προκαλείται από την έλλειψη άγοραστικής δύναμης του μεγάλου καταναλωτικού κοινού και τα μεγάλα μεταφορικά έξοδα και έπομένως από σχετική άζητησία των προϊόντων αυτών γίνεται άκόμα μεγαλύτερη με την άφιεξη από το έξωτερικό κατά κύριο λόγο γεωργικών προϊόντων ώρισμένου είδους.

Το Κράτος έχοντας άνάγκη από το προϊόν της πούλησης των ειδών της ΟΥΝΡΑ και μη «μπορώντας» να ίσοσκελίζει τον προϋπολογισμό από τις άλλες φορολογίες έρχεται να πάρει με τη συγκέντρωση από τον άγρότη όσο μπορεί φτηνότερα τα προϊόντα του για να έπωφεληθεί της χαμηλής τους τιμής και προσπαθεί να τα κάνει προσιτά στο καταναλωτικό κοινό, που η άγοραστική του δύναμη δε φτάνει για να τα πληρώσει στην άξία τους.

Έτσι το Κράτος κάνει μιάν άθέμιτη μετάθεση άγοραστικής δύναμης από τον άγρότη στον άλλο πληθυσμό. Η άγοραστική δύναμη όμως του καταναλωτικού κοινού και πάλι δεν είναι άρκετη (γιατί στο μεταξύ τα γεωργικά προϊόντα βαρύνονται με έξοδα διάφορα) και έτσι το Κράτος γίνεται από τη μιá άκόμα πιεστικότερο στον άγρότη για συγκέντρωση σε έξευτελιστική τιμή του προϊόντος του και από την άλλη ό,τι δεν μπορεί ν' άπορροφήσει ή κατανάλωση έξάγεται στο έξωτερικό, ή δίνεται σαν πάμψηνη—κάτω από την άξία της—πρώτη ύλη στις βιομηχανίες που έτσι έξασφαλίζουν και «υπό έλεγχο» άκόμα τεράστιο περιθώριο κερδών!

Η υποτίμηση όμως αυτή των άγροτικών προϊόντων κάνει άκόμα μεγαλύτερο το άνοιγμα της ψαλλίδας άνάμεσα στις τιμές βιομηχανικών ειδών και άγροτικών προϊόντων. Έτσι έξηγείται πως ο άγρότης σήμερα πρέπει να πληρώνει πολλαπλάσια ποσά από προπολεμικά (που πάλι πλήρωνε πανάκριβα) για τα στοιχειωδέστερα είδη.

Η άδυναμία αυτή του άγρότη να πληρώσει άκριβά τα βιομηχανικά είδη έχει σαν άποτέλεσμα και αυτά τα λίγα είδη που του χρειάζονται για την καλλιέργεια να έξάγονται σε άλλες χώρες όπου βρίσκουν... συμφέρουσα άγορά.

Έτσι ένω ο άγρότης έχει άνάγκη από λίπασμα και τζάμια μαθαίνουμε ότι και από τα δύο αυτά είδη πρό-

κειται να γίνει εξαγωγή... Κατά κύριο λόγο λοιπόν ο αγρότης που δεν του επιτρέπεται τουλάχιστο μέσω των συνεταιρισμών του να διαχειριστεί το προϊόν του βαρύνεται αφόρητα από την πολιτική της συγκέντρωσης και υποτίμησης των προϊόντων του.

Για τους άλλους τώρα εργαζομένους ή τακτική των χαμηλών μισθών που άπορροφούν τα είδη του δελτίου κατά το μεγαλύτερο μέρος, είναι το ίδιο τραγική. Κι' αυτό γιατί συμβαίνει: Γιατί το οικονομικό και δημοσιονομικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης δε μπόρεσε να θέξει το μεγάλο κεφάλαιο και τις περιουσίες των «πλουτισάντων» κλπ.

Τα «αύστηρα» μέτρα που εξαγγέλθηκαν επανειλημμένα σκόνταψαν απελπιστικά στην εφαρμογή τους. Όταν ο κρατικός μηχανισμός διαθέτει ελάχιστους υπαλλήλους και όταν ο ίδιος μηχανισμός δεν έχει εκκαθαριστεί από τα στοιχεία που ευνόουν τη διαίονση της σημερινής κατάστασης, πώς να ξρθουν στην επιφάνεια οι τεράστιες περιουσίες αυτών που εκμεταλλεύθηκαν τη λαϊκή δυστυχία; Η πηγή εισόδων, τόσο από τη φορολογία αυτή, όσο κι' από μια σύστηματική φορολογία κερδών κι' ακόμα από τη καθιέρωση μιας φορολογίας της περιουσίας, έκτος από την φορολογία του εισοδήματος, θα μπορούσε να στηρίξει τη δημοσιονομική πολιτική όχι πια στους χαμηλούς μισθούς αλλά στις περιουσίες των λίγων που ακινητοποιούν σε χρυσό, ακίνητα, χρεώγραφα, μετοχές κλπ. τον πλούτο της χώρας.

Ετσι το «έπλημο» Κράτος προσπαθεί ν' αντλήσει έσοδα από εκεί που δε μπορούν να βρεθούν και η οικονομία δεν λειτουργεί γιατί το Κράτος δεν μπορεί να πάρει τα οικονομικά μέσα από τα άτομα και τα συγκροτήματα για να την κινήσει αποτελεσματικά.

Το πρόβλημα της χρηματοδότησης της οικονομίας όταν αντιμετωπίζεται με ήμμετρα δεν λύνεται ούτε μπορεί να λυθεί ποτέ!

Με όποιονδήποτε είδους «έλεγχο» έφ' όσον το τραπεζικό κεφάλαιο και τα μονοπώλια των πλούτου δε θα πληρώσουν, ο λαός θα είναι ο βαρειά φορολογούμενος και εξασθλωμένος παραγωγός!

Οι νόμοι των «πλουτισάντων», της φορολογίας «κερδών» και η συγκέντρωση των γεωργικών προϊόντων που ακολουθούν τα μέτρα του κ. Β. δεν είναι λοιπόν οι προϋποθέσεις για την ανακούφιση του αγροτικού πληθυσμού και των εργαζομένων στις πόλεις.

Η ΑΝΤΙΦΑΣΗ ΤΩΝ ΧΑΜΗΛΩΝ ΤΙΜΩΝ

Μένει να εξετάσουμε την τακτική που ακολουθεί το «πρόγραμμα» στο ζήτημα των τιμών.

Καθιερώνονται χαμηλές τιμές για να υπάρχει σχετική αντιστοιχία με τους χαμηλούς μισθούς και να μην αναγκάζεται το Κράτος να καταφεύγει στο έκδοτικό ίδρυμα για να προμηθευτεί χαρτονόμισμα, που η έκδοσή του θα οδηγούσε στον πληθωρισμό.

Είναι σωστή αυτή η τακτική για τις σημερινές συνθήκες της οικονομίας μας;

Ας δοθμε όμως πριν απαντήσουμε πώς ζητάει να πετύχει την σταθερότητα τιμών (που αποτελεί και την πεμπτοσύνη του «προγράμματος») ή νέα οικονομική τακτική.

Ξεκινώντας από την προσπάθεια της με κάθε μέσο υποτίμησης των αγροτικών προϊόντων προσπαθεί να δώσει χαμηλές τιμές για τα είδη αυτά και κρατώντας σε σταθερό επίπεδο τις τιμές τους να προκαλέσει και αντίστοιχη κάμψη των τιμών των άλλων ειδών.

Το μέτρο αυτό έφθον σήμερα μιλούμε για άνοιξη, δόμηση και δραστηριοποίηση της οικονομίας είναι αγρονομικό—αστυνομικό και καθαρά αντιοικονομικό μέτρο. Γιατί πρώτ' απ' όλα ρίχνοντας την τιμή του γεωργικού προϊόντος σε βάρος του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού τον συντρίβουμε οικονομικά γιατί του ανοίγουμε την ψαλίδα τιμών βιομηχανικών ειδών—γεωργικών ειδών.

Όταν ο αγρότης λοιπόν δε μπορεί να εφοδιαστεί με τ' απαραίτητα είδη για την καλλιέργεια και τη συντήρησή του πώς θα δουλέψει παραγωγικά για την άνοδο; Με τις χαμηλές τιμές μεταβάλλουμε και

τον αγρότη από συντελεστή της άνοικοδόμησης σε ζητιάνο λίγων ειδών της ΟΥΝΡΑ!

Οδηγεί μήπως στην πτώση της τιμής των βιομηχανικών εμπορευμάτων ο αγοραστικός έλεγχος τιμών; Ούτε κι' αυτό συμβαίνει γιατί αφού δεν μεγαλώνει ο αριθμός των εμπορευμάτων, που έρχονται στην αγορά, δε μπορεί να πέσει η τιμή, αλλά ούτε και η απόλυτη αύξηση του αριθμού των εμπορευμάτων ωφελεί χωρίς την αύξηση της συμμετοχής των εργαζομένων σφισμάτων στο κοινωνικό εισόδημα. Ετσι τα λίγα εμπορεύματα, που υπάρχουν στα καταστήματα και τις αποθήκες θα εξακολουθούν έφθον οι παραπάνω συντελεστές δεν μεταβάλλονται να διοχετεύονται εκεί που υπάρχει αγοραστική δύναμη, δηλ. στους λίγους κατόχους του πλούτου, και όχι στο λαϊκό καταναλωτή με τη χαμηλή αγοραστική δύναμη, όσο κι' αν τα χρειάζεται. Δε πρέπει όμως να νομιστεί πως αύξηση αγοραστικής δύναμης θα σημαίνει να κοπεί χαρτονόμισμα. Αυτό θάταν εξ ίσου σφάλμα. Αύξηση αγοραστικής δύναμης σημαίνει: αύξηση της μερίδας του εργαζόμενου λαού στο συνολικό ποσό εμπορευμάτων που διατίθεται στην εοισμένη στιγμή. Αυτό όμως δε μπορεί να γίνει με τις χαμηλές τιμές και τα πιο χαμηλά ακόμα εισοδήματα. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί: Με παραγωγική δραστηριοποίηση και αύξηση των εμπορευμάτων, αύξηση των μισθών και εξασφάλιση των ληστρικών κερδών.

Κι' έτσι φτάνουμε από εκεί που ξεκινήσαμε στις διαπιστώσεις μας: Για να πέσουν οι τιμές πραγματικά και όχι τεχνητά και ν' αύξηθεί το εισόδημα του λαού χρειάζεται να χρηματοδοτηθεί και να εφοδιαστεί γερά η οικονομία και να λειτουργήσει ολόκληρη όχι πια παρασιατικά, μα για τις ανάγκες της άνασυγκρότησής της και της διατροφής του λαού.

Μόνο άμα σταματήσει η υποκατανάλωση οι τιμές θα πείξουν το ρόλο της επιλογής στην παραγωγή και θα οδηγούν στην πραγματοποίηση της επάρκειας.

Με άσυνδοσία όμως των πιστωτικών, εμπορικών και βιομηχανικών μονοπωλίων δε μπορεί να γίνει οικονομία σε βάρος του αγροτικού πληθυσμού και του λαϊκού καταναλωτή!

ΟΙ ΑΤΟΠΕΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ

Εγινε παραβολή των μέτρων που εξαγγέλθηκαν με την οικονομική πολιτική στο διάστημα του πολέμου συμμαχικών χωρών όπως η Αγγλία και η Αμερική. Η σύγκριση αυτή δεν είναι σωστή γιατί τα μέτρα αυτά εφαρμόστηκαν και κάτω από άλλες συνθήκες και σε οικονομίες χωρών που δεν βρισκότανε «έν διαλύσει» από τις καταστροφές μιας φασιστικής κατοχής.

Άλλως τε τα σχέδια αυτά άφορούσαν την πολεμική περίοδο και πέτυχαν γιατί υποστηρίχθηκαν από τους εργαζομένους, που έκαναν, για την επιτυχία του αντιφασιστικού άγώνος, μεγάλες και δικαιολογημένες θυσίες με την αναγκαστική άπρταμείωση κλπ.

Σήμερα στην Αγγλία ιδιαίτερα το πρόγραμμα της άνοικοδόμησης παρουσιάζεται σε καινούριες βάσεις όχι πια πολεμικών περιορισμών μα άνάπτυξης των παραγωγικών δυνατοτήτων στην κατεύθυνση της άνυψωσης του βιοτικού επιπέδου των μεγάλων λαϊκών μαζών. Γύρω από τα ζητήματα αυτά της άνοικοδόμησης με τον προεκλογικό άγώνα γίνεται τιτάνεια πάλη ανάμεσα σ' ένα παλιό κι' ένα καινούριο κόσμο, ανάμεσα στις δυνάμεις των μονοπωλίων με τις παλιές μεθόδους και στις δυνάμεις που θέτουν σαν πρόγραμμα τη ριζική αλλαγή της οικονομικοκοινωνικής πραγματικότητας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΙΜΩΝ», Ή Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ;

Τα μέτρα που εξαγγέλθηκαν από τον κ. Βαρβαρέσσο δε συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις ενός προγράμματος άνοικοδόμησης γιατί όπως είδαμε ξεετάζοντας τα κύρια τους σημεία:

1) Ο άγοραστικός «έλεγχος τιμών» δεν καταργεί την άσυνδοσία του μεγάλου κεφαλαίου των κερδοσκοπικών συγκροτημάτων.

2) Δεν πραγματοποιεί την άνάπτυξη της οικονομίας

Κ. Β. ΣΑΚΑΝΤΑΝΗ

Μηχανικού—Γεωπόνου

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

5. ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΝΑ ΕΠΕΚΤΑΘΕΙ ΤΟ ΚΑΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΟ ΕΔΑΦΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ

1.—Ή οίκονομικότητα της επέκτασης:

Όλοι σχεδόν οι έρευνήτες συμφωνάνε στην κατανομή του εδάφους, όπως τη δίνουμε στους πίνακες 6 και 7, με διαφωρές όφειλόμενες σε προσωπικές έκτιμήσεις ορισμένων κατηγοριών, ανάλογα με τη σκοπιά του κάθε έρευντή. Ετσι μ' αρκετή βεβαιότητα μπορούμε να έμπιστευτούμε στον πίνακα 6 και να βγάλουμε μερικά συμπεράσματα, για τις δυνατότητες ν' αύξηθεί το γεωργικό έδαφος της Χώρας, σε βάρος των άλλων κατηγοριών.

Δεν ήρθε η στιγμή να εξετάσουμε το αν η επέκταση του γεωργικού εδάφους, σε βάρος των βοσκόων και των δασών κυρίως, είναι συμφέρουσα ή κι' αν επιτρέπεται να πραγματοποιηθεί για λόγους γενικότερης Αγροτικής Πολιτικής και ως ποιά σημείο. Στην κατάλληλη στιγμή ή μελέτη αυτή θα γίνει. Κανένας όμως, φανταζόμαστε, δε θα βρεθεί να πει, πώς δεν είναι επιθυμητή και κανονική ή επέκταση των γεωργικών εδαφών, σε βάρος συστημάτων εκμετάλλευσης της γης, λιγότερο οικονομικών, σαν το ποιμενικό και το δασικό. Βέβαια ή επέκταση αυτή θάχει κάποιους περιορισμούς, που καθορίζονται, έκτος από τους εδαφοφυσικούς παράγοντες και από λόγους γενικότερα άγροπολιτικούς.

Όπως είδαμε, το παραγωγικό έδαφος της Χώρας μας, κάθε κατηγορίας, άνεβαίνει στα 93,7% της συνολικής έκτασης δηλ. σε 121.500.000 στρέμματα. Απ' αυτά 33.000.000, έχουν κατακτηθεί ως τώρα απ' τη γεωργική παραγωγή. Τα δάση πιάνουν 19.000.000 στρεμ. και 69.000.000 στρεμ. είναι βοσκές κάθε λογής.

2. Ή επέκταση σε βάρος των δασών.

Από τα δάση μας, το μεγαλύτερο μέρος είναι χαμηλά (θαμνώδη) που ή έκτασή τους άνεβαίνει στα 8.300.000 στρεμ., άλλα 5.800.000 στρεμ. είναι ύψηλά δάση και τέλος άλλα 5.100.000 στρεμ. είναι πολυόροφα δάση (σύνθετα ή μέσα!).

Είναι άμέσως φανερό πώς είναι δυνατή μια σημαντική επέκταση των γεωργικών εδαφών, σε βάρος των

1) Βλ. Στατιστική Έπετηρίδα 1938 σ. 129 και Αριθ. 2 σ. 108

χαμηλών δασών, που δε μπορεί νάνα μικρότερη από 3.000.000 στρεμ. αφού υπολογίζεται από πολλούς 1) πώς 45 εκατομ. άγρίλια, που όλα σχεδόν βρίσκονται μέσα σ' αυτή τη δασική έκταση, περιμένουν την εξημέρωσή τους, για να διπλασιάσουν μ' αυτό τον τρόπο, τον άμεσα προσιτό στην οικονομία μας, την έκταση των ελαίωνων μας.

Άλλα και από τις περιοχές του πεύκου του παραλακού και του χαλέπειου, σημαντικές έκτασεις, που δε μπορούν νάνα κατώτερες από 1.000.000 στρεμ. είτε γιατί είναι πεδινές και κατάλληλες για χωράφια, είτε γιατί άποτελούν χωματοβούνια πολύ άραία φυτεμένα, και κατάλληλα για την έληά, τη μυγαλιά και άλλα καρποφόρα, άνθεκτικά στην ξηρασία. Άλλα και στις όρεινότερες περιοχές, είναι δυνατή ή αντικατάσταση της δασικής εκμετάλλευσης με τη δενδροκομική ή και την άροτραία, κυρίως σε λεκανοπέδια και πλαγιές, όπου εκατομμύρια άγριοκαστανιές, άγριομηλιές, άγριαχλαδιές, φουντουκιές κλπ. περιμένουν την εξημέρωσή τους ή το έδαφος το ίδιο, εξ αίτιας της άραιής δάσωσης και της ευνόικης σύστασης του, άπαιτεί την δενδροκομική του εκμετάλλευση.

Σε 140 εκατομμύρια, υπολογίζει ο Λ. Οίκονομίδης, τα άγρια καρποφόρα δέντρα γενικά, που σπαρμένα μέσα στις δασικές μας έκτασεις περιμένουν την εξημέρωσή τους. Ετσι σίγουρα μπορούμε να παραδεχτούμε, πώς από τη δασική μας έκταση των 19 εκατ. στρεμ. μπορούν να μεταβληθούν τα 4—5 εκατομ. σε δενδροκομίσια ή και άγροτικά έδάφη, χωρίς μάλιστα και τον κίνδυνο της αποψίλωσης των πλαγιών μας, αφού και το δέντρο το καρποφόρο, μπορεί να παίζει τον ίδιο ρόλο με το δασικό, στη στερέωση των εδαφών με μεγάλη κλίση και στη συγκράτηση του νερού της βροχής.

3. Ή επέκταση σε βάρος των βοσκόων.

Ή επέκταση των γεωργικών εδαφών, σε βάρος των βοσκόων, είναι επίσης επιθυμητή από οικονομική άποψη. Όταν θάρθει ή στιγμή θα προσπαθήσουμε να καταδείξουμε πώς κανένα φόβο περιορισμού δε διατρέχει ή κτηνοτροφία μας, από την ελάττωση των βοσκόων,

1) Βλ. Αριθ. 11 σ. 215

μας σε βάσεις άνεξαρτησίας και όχι έμπορικης και παραγωγικής ύποτέλειας από έξωτερικούς για τη χώρα μας παράγοντες.

3) Ο λαός έπιβαρύνεται καταθλιπτικά από την κατάσταση που δημιουργεί σήμερα ή κερδοσκοπική τακτική του κεφαλαίου και ιδιαίτερα ο άγροτικός πληθυσμός εξασθλιώνεται και συντρίβεται στην παραγωγική του προσπάθεια.

Ενψ λοιπόν το πρόγραμμα αυτό ύπόσχεται ότι ξεκινά από μια σωστή βάση, τη βάση του έλέγχου, από άποψη περιεχομένου και μεθοδολογίας φτάνει στην ουσιαστική άνάλυση της άρχης αυτής. Νομίζουμε πώς ένα πρόγραμμα άνοικοδόμησης μπορεί να πραγμα-

τοποιηθεί μόνο όταν εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις της δημοκρατικής λύσης των ζητημάτων του λαού που θα επιτρέψει να εκφραστούν τα συμφέροντα των μεγάλων λαϊκών στρωμάτων στην προσπάθεια της άνοικοδόμησης, με δημιουργική, έλεύθερη και συνειδητή συμμετοχή των σφισμάτων αυτών στο έργο της άνοικοδόμησης!

Ή δημοκρατική αυτή λύση, σαν έκφραση της θέλησης της πραγματικής και μεγάλης πλειοψηφίας του λαού, θα εξουδετερώσει τα έμπόδια για την άνοικοδόμηση της χώρας μας, που δε μπορεί να τα εξουδετερώσει κανένα άλλο πρόγραμμα ήμμετρων.

Δ. Μ.

αφοῦ ἡ αὐξηση τῆς γεωργικῆς ἔκτασης, ὅταν γίνεται ὀρθολογικὰ καὶ μὲ βάση τὴν ἀμειψισπορά ἢ τὴν φυτεία, ποτές δὲν ἐλαττώνει, παρὰ αὐξάνει πάντα τὴν ποσότητα νομῆς, ποὺ μπαίνει στὴ διάθεση τῆς κτηνοτροφίας. Ἔτσι ἡ ἀγροτική μας οἰκονομία μπορεῖ νὰ περάσει χωρὶς κίνδυνο, στὴ γεωργικὴ ἐκμετάλλευση τῶν βοσκοῦμενων ἐδαφῶν, ὅπου εἶναι δυνατό.

Ἀπὸ τὴ συνολικὴ ἔκταση τῶν βοσκοτόπων, ποὺ ὅπως εἶδαμε ἀνελθόντων σὲ 69.000.000 στρεμ. τὰ 29.000.000 στρεμ. ἀποτελοῦν φιλέες βοσκές, ἀλμυρὲς ἢ ἄλλες, ποὺ εἶναι, ἀναντίρρητα ἴσως, κατάλληλες μόνο γιὰ τὴν ποιμενικὴ ἐκμετάλλευση. Ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα 40 ἑκατομ. τῶν καθαρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν δασικῶν βοσκοτόπων, τεράστιες ἐκτάσεις, μποροῦν ν' ἀποδοθοῦν στὴ γεωργικὴ ἐκμετάλλευση. Τὴν ἔκτασή τους δὲ μποροῦμε σίγουρα νὰ τὴν καθορίσουμε, ἀφοῦ οὐτ' αὐτὴ οὐτὴ ἡ ποιότητα τοῦ ἐδάφους τους εἶναι μ' ἀκριβεία γνωστὴ.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ γεροὺς γνῶστες τῆς Ἑλληνικῆς Δασικῆς καὶ Ἀγροτικῆς Οἰκονομίας, αὐτοπρόσωπος ἐρευνητὴς καθε ἑλληνικῆς γωνίας, ὁ μακαρίτης Π. Κοντός ὑπολογίζει ¹⁾ τίς ἐκτάσεις ποὺ ἡ ἐκμετάλλευσή τους γίνεται μὲ βόσκησι σὲ 84.328.000 στρεμ. δηλ. σὲ 66,4% τῆς συνολικῆς ἔκτασης τῆς χώρας. Ἀπ' αὐτὴ τὴν τεράστια ἔκταση λογαριάζει 6.350.000 στρεμ. δηλ. τὰ 5% τῆς σ. ἔ. σὰν ἀπόλυτα γεωργικὰ ἐδάφη, ποὺ μποροῦν νὰ δοθοῦν στὴ γεωργικὴ ἐκμετάλλευση. Λογαριάζει ἐπίσης σὲ 25.400.000 στρέμ. δηλ. τὰ 20% τῆς σ. ἔ. τὰ ἀπόλυτα δασικὰ ἐδάφη ἢ ποὺ μποροῦν ν' ἀναδασωθοῦν, 21.860.000 στρεμ. δηλ. τὰ 18% σ. ἔ. σὰν ἐκτάσεις ποὺ μποροῦν νὰ ἐκμεταλλευστοῦν σὰν δάση μὲ χαλαρὴ δασικὴ ἐκμετάλλευση σὲ συνδυασμὸ μὲ βόσκῃ καὶ 29.718.000 στρεμ. δηλ. τὰ 23,4% τῆς σ. ἔ. σὰν ἀλμυρὰ καὶ βραχώδεις ἐκτάσεις, κατάλληλες γιὰ χαλαρὴ βόσκησι.

Λέγοντας ἀπόλυτα γεωργικὰ ἐδάφη ὁ Π. Κοντός ἀσφαλῶς ἐννοεῖ τὰ κατάλληλα γιὰ χωράφια ἐδάφη. Ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸς τῶν 6.350.000 στρεμ. εἶναι πολὺ συντηρητικὸς καὶ ἔχει σχεδὸν ξεπεραστεῖ στὴν πράξη, γιὰτὶ ἔχουμε φτάσει κι' ὅλας τὴν καλλιεργημένη μὲ ἔκταση, ἀπὸ 23.500.000 στρεμ. ποὺ τὴ λογαριάζει ὁ Κοντός (18,5 τῆς σ. ἔ) στὰ 1934 σὲ 27.000.000 στρεμ. σὲ 1939. Δὲ θέλουμε ὅμως νὰ ἐπιμείνουμε σ' αὐτὸ τὸ σημείον ²⁾.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ θὰ θέλαμε νὰ προσέξει ὁ ἀναγνώστης μας, εἶναι ὅτι ἀπὸ τίς ἐκτάσεις ποὺ ἀναφέρει ὁ Π. Κοντός, σὰν κατάλληλες γιὰ ἀναδάσωση, τεράστιο πρέπει νὰ ναι τὸ ποσοστὸ τῶν κατάλληλων γιὰ τὴν δασοκομία. Μὰ κι' ἀπὸ τὴν ἔκταση τῆς χαλαρῆς δασικῆς ἐκμετάλλευσης, ἀρκετὰ σημαντικὲς ἐκτάσεις θὰ μποροῦσαν νὰ περάσουν σὲ καρποφόρες φυτείες.

Δὲ θάμαστε λοιπὸν ὑπερβολικὰ αἰσιόδοξοι, ἂν ἰσχυρίζομαστε πὼς ἀπὸ τὰ 40.000.000 στρεμ. τῶν βοσκοτόπων μας, τὰ 20.000.000 στρεμ. θὰ μποροῦσαν νὰ δασοκομηθοῦν καὶ ν' αὐξήσει τὸ ποσοστὸ τῶν γεωργικῶν ἐκτάσεων μας κατὰ 60% καὶ κατὰ 15% τὴν ἀναλογία τους πρὸς τὴ συνολικὴ ἔκταση καὶ μάλιστα χωρὶς οὐσιαστικὴ ἀφαίρεση τῆς ἔκτασης αὐτῆς ἀπὸ τὴ βόσκῃ.

Ὁ ἴδιος ὁ Π. Κοντός, εἰρωνευόμενος λίγο τοὺς κήρυκες τῆς στενότητος τῆς γῆς γράφει ³⁾. «Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅλοι παραπονοῦμεθα διὰ τὴν στενότητά τῆς γῆς καὶ ὅμως μεγάλα ἐκτάσεις, δημόσιαι, κοινοτικαί, μοναστηριακαί, δυνάμεναι νὰ μεταβληθοῦν ἀπὸ τοὺς πέριξ ἀγρότας εἰς ἐλαιῶνας, καστανεῶνας, ἀμυγδαλῶνας κλπ. παραμένουν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Κράτους, τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν μονῶν, προσώπων τὰ ὅποια δὲν ἔμπορουν παρ' ὅλον τὸ κοινωφελές των, νὰ γίνουν καλλιεργηταὶ ἐλιάς, καστανιας, ἀμυγδαλιάς κλπ. Ἡ ταχεῖα καὶ ἀνευ ἀνιάρων γραφειοκρατικῶν διατυπώσεων, μεταβιβάσεις καὶ κοινότητος τῶν γαιῶν τούτων...», εἰς τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν τῶν μικρῶν καὶ μέσων ἀγροτῶν, ἐν ἀνάγκῃ συνεταιριζομένων, ἀποτελοῦν σπουδαίотαν ἔργον τῆς συγχρόνου ἀγροτικῆς καὶ δασικῆς πολιτικῆς».

1) Βλ. Π. Κοντός «Δάση καὶ Κτηνοτροφία» 11 καὶ ἀριθ. α. 25.

2) Πρέπει ὅμως νὰ τονιστεῖ τὸ πὼς κοντόφθαλμοι στήθηκαν ὅλοι οἱ ἀγροοικονομολόγοι μας, στὸν ὑπολογισμὸ τῶν δυνατοτήτων ἐπέκτασης τῆς καλλιεργήσιμης γῆς. Ἡ ἐξέλιξίς τῆς ἀπὸ τὰ 1920 ὥς τὰ 1938 τοὺς διέψευσε μὲ τὸν πιὸ παταγῶδη τρόπο!

3) Βλ. Π. Κοντός Δασικὴ Πολιτικὴ Τομ. 1 σ. η.,

4. Ἡ ἐπέκταση σὲ βάρος τῶν νεροκρατούμενων ἐδαφῶν.

Ἐνα σημαντικώτατο ποσοστὸ τῆς ἑλληνικῆς γῆς, θὰ μποροῦσε ν' ἀποδοθεῖ στὴν καλλιέργεια, μὲ τὴν ἀποξήρανση τῶν ἐλῶν καὶ τῶν βούρκων, τὴ διευθέτηση τῶν χειμάρρων, μὲ τὴν ἀποστράγγιση τῶν ὑγρῶν ἐδαφῶν καὶ ὑστερ' ἀπὸ ἐξονυχιστικὴ καὶ συνδυασμένη μελέτη, μὲ τὴν ἀποξήρανση λιμνῶν, θὰ δώσει βέβαια ἐξαιρετικὰ σὲ γονιμότητα χωράφια, ἀποστεροῦν ὅμως τὴ χώρα ἀπὸ φυσικὰ ὑδαταποθήκες, τεράστιας σημασίας, γιὰ τὴ λύση τοῦ ἀρδευτικοῦ μας προβλήματος, ἀλλὰ κι' ἐνὸς γενικότερου καὶ σημαντικότερου, τοῦ ἐνεργειακοῦ.

«Πολλὰ γονιμώτατα ἐκτάσεις, ἀχρηστεύονται τελείως συνεπεία ὑπερκορεσμοῦ τῶν ἐκ τῶν ὑδάτων ¹⁾. Ἐνδεκτικῶς σημειοῦμεν ὅτι εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν εὐρίσκονται:

- 1) Ἀπασα σχεδὸν ἡ πεδινὴ Ἡπειρος.
- 2) Αἱ πεδιάδες Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας (κοιλὰς Παμίστου καὶ Εὐρώτα).
- 3) Ἡ πεδιάς τοῦ Ἀχελώου.
- 4) Τὸ πλεῖστον τῶν πεδινῶν ἐκτάσεων Κερκύρας.
- 5) Ἡ πεδιάς τοῦ Μόρνου.
- 6) Τὸ πλεῖστον τῆς πεδινῆς Δυτικῆς Πελοποννήσου.
- 7) Μεγάλα ἐκτάσεις τοῦ ὕψιπέδου τῆς Ἀρκαδίας.
- 8) Μεγάλα ἐκτάσεις τοῦ ὕψιπέδου τῆς Στυμφαλίας.
- 9) Ἡ πεδιάς τοῦ Σπερχειοῦ.
- 10) Ὀλόκληρος ἡ πεδινὴ Θεσσαλία καὶ τινὰ ὕψιπεδα αὐτῆς.
- 11) Πλείστα ὕψιπεδα τῆς Δ. Μακεδονίας (Κοζάνης, Πτολεμαΐδος κλπ.).
- 12) Πλείστα πεδινὰ ἐκτάσεις Κατερίνης.
- 13) Πλείστα πεδινὰ ἐκτάσεις Κεντρ. Ἀνατολ. Μακεδονίας.
- 14) Πλείστα πεδινὰ ἐκτάσεις Θράκης.

Σημειωτέον ὅτι ἀπασα αἱ ἀνωτέρω ἐκτάσεις ἀποτελοῦν τὰ πλουσιώτερα ἐδάφη τῆς χώρας. Ἐκ τῶν ἐκτάσεων τούτων, αἱ ἔχουσιν ἄμεσον ἀνάγκην βελτιώσεως διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἀποστραγγιστικῶν ἔργων, ὑπολογίζονται εἰς 6 ἑκατομ. στρεμ. τὸ ὀλιγώτερον. Διὰ μόνης τῆς βελτιώσεως ταύτης καὶ τῆς ὥς ἐς τοῦτο καλλιτέρας καλλιεργείας αὐτῶν, ὑπολογίζεται ἡ ἔτησις αὐξησης τῆς παραγωγῆς κατὰ 3.600.000.000 δρχ. Ἡ ἀπαιτούμενη δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τούτων δαπάνη, ὑπολογιζομένη βάσει τῶν σημερινῶν τιμῶν δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ ἐν συνόλῳ τὰ 6.000.000.000 δρχ. Τὸ σύνολον τῶν ἔργων τούτων ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ χωματουργικὰς ἐργασίας, αἵτινες δύνανται νὰ γίνωσι δι' ἐργατικῶν χειρῶν καὶ ἐξοκαπτικῶν μηχανημάτων, τὰ δὲ ἀπαιτούμενα συμπληρωματικὰ τεχνικά ἔργα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἐκτελεσθῶσιν μὲ ἐγχώρια ὀδικά».

5. Οἱ πιθανὲς δυνατότητες τῆς ἐπέκτασης συνολικά.

Ἀν προσθέσουμε τίς ἐκτάσεις ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ μποῦν στὴν κατηγορίαν τῶν γεωργικῶν ἐδαφῶν τῆς χώρας, παρμένες ἀπὸ διάφορες ἄλλες κατηγορίες ἐδαφῶν, μὲ χαλαρότερα συστήματα ἐκμετάλλευσης, θὰ βροῦμε ὅτι μιὰ τεράστια ἔκταση τῆς ἑλληνικῆς γῆς, περιμένει νὰ γονιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν παραγωγικὴ προσπάθεια τοῦ λαοῦ μας καὶ νὰ δώσει τὰ πλούτη τῆς γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνασυγκρότηση.

Ἔτσι τὰ δάση μποροῦν νὰ δώσουν στὴ γεωργικὴ ἐκμετάλλευση σίγουρα 4.000.000 στρεμ. Οἱ βοσκές 20.000.000 στρεμ. καὶ οἱ ἀγρονες ἀπὸ τὴ δράση τοῦ νεροῦ ἐκτάσεις, τ' ὀλιγότερον ἄλλα 4.000.000 στρεμ. Ἀν δὲ καμιά φορά, γίνῃ δυνατὴ ἡ κατάργηση τοῦ πολυτεμαχισμοῦ τῶν χωραφῶν μ' ὁποιοδήποτε τρόπο—ἀναδασμός, συνεταιρικὴ καλλιέργεια, κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς—τότε ἐκτός ἀπὸ τὸ ὅτι θὰ λειψῇ ἡ πιὸ σημαντικὴ ἐστία διαιώνισης τῶν ζιζανίων, θ' ἀποδοθοῦν στὴν καλλιέργεια, τ' ὀλιγότερον 1.000.000 στρεμ. ἀχρησιμοποίητης τώρα γῆς, λογαριάζοντας σὲ 3% τὴ μείωσις τῆς καλλιεργούμενης ἔκτασης, ἐξ αἰτίας τοῦ πολυτεμαχισμοῦ καὶ τῆς συμπτωματικῆς χάραξης τοῦ ἀγροτικῶν δρόμων.

1) Βλ. Α.Τ.Ε. «Τὸ ἔργον μιᾶς δεκαετίας» σ. 63—64.

Νομίζουμε λοιπὸν μὲ τὴ βοήθεια τῆς μελέτης ποὺ κάναμε καὶ μὲ τὸ φόβο μήπως καὶ μεῖς φανοῦμε κοντόφθαλμοι, πὼς 29—30.000.000 στρεμ. ἀπὸ τὴ συνολικὴ ἔκταση τῆς χώρας, μποροῦν νὰ προστεθοῦν στὴ γεωργικὴ μας γῆ, οὐσιαστικὰ διπλασιάζοντας τὴν καὶ αὐξάνοντας τὴν πλουτοπαραγωγικὴ ἱκανότητα τῆς Ἀγροτ. οἰκονομίας μας ¹⁾, χωρὶς φανερὴ μεταβολὴ τοῦ ἐκτατικοῦ συστήματος καὶ τοῦ ἐκμεταλλεύσεως σὲ ἐντατικόν, τῆς ὥς τὰ 1939 ὑπάρχουσας γεωργικῆς μας ἔκτασης τῶν 33 ἐκ. στρεμμάτων.

6. Ἡ ἀπόκτησις Γεωργικῆς Γῆς ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Χώρας.

Ἀπὸ τὸν πίνακα 5 πληροφορηθήκαμε πὼς ὑστερα ἀπὸ τὴν ἔνωση μὲ τὴν Ἑλλάδα τῶν ἐδαφῶν ποὺ ἀπελευθερώθηκαν ὡς τὰ 1912, ἡ ἀπόλυτη πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ μας αὐξανε ἀπτόμα, γιὰτὶ τὰ προσαρτούμενα ἐδάφη, εἶταν περισσότερο πυκνοκατοικημένα ἀπὸ τὰ παλιὰ ἢ τουλάχιστον ἡ ἀπόλυτη πυκνότητα δὲν ἔπεφε γιὰτὶ τὰ καινούργια ἐδάφη εἶχαν τὴν ἴδια περίπου πυκνότητα. Μονάχα οἱ προσαρτήσεις τοῦ 1920 ἔρριξαν τὴν ἀπόλυτη πυκνότητά μας, αὐτὲς ποὺ εἶναι σὲ βάρος τῶν σημερινῶν τούρκικων ἐδαφῶν. Αὐτὰ ὅμως ξαναγύρισαν στὴν τούρκικη κυριαρχία, γιὰ ν' ἀνεβάσουν ὑστερα ἀκόμα πιὸ ἀπτόμα, τὴν ἀπόλυτη πυκνότητα τῆς Χώρας μας, μὲ τὴν εἰσοδο. ἐκατοντάων χιλιάδων Ἑλλήνων, ποὺ γιὰ μᾶς ἦρθαν νὰ πυκνώσουν τὸν πληθυσμὸν μας καὶ νὰ γονιμοποιήσουν τὴν Ἑλληνικὴ Γῆ.

Ρίχνοντας, ἐπίσης, μιὰ ματιὰ στὸν πίνακα 3 διαπιστώνουμε πὼς ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς γειτόνες μας μονάχα ἡ Ἀλβανία (37,7) καὶ ἡ Εὐρώπη. Τσεκία (53,8) ²⁾ ἔχουν ἀπόλυτη πυκνότητα πληθυσμοῦ κατώτερη ἀπὸ τὴ δική μας. Ἡ Βουλγαρία (61,3) καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία (62,2) εἶναι σημαντικὰ πιὸ πυκνοκατοικημένες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀν λοιπὸν ἐξαιρέσουμε τὴν ἔνωση μὲ τὴν Ἑλλάδα ἐδαφῶν τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ ἑλληνικῶν, ποὺ ἡ ἐπέκτασις τῆς χώρας μας σ' αὐτὰ εἶναι ἀδιαφιλονίκητο ἠθικὸ συμπέρασμα, κάθε προσπάθεια ἄλλης ἐπέκτασής μας ἔξω ἀπὸ τὰ σημερινὰ μας σύνορα μὲ τὸ ἐπιχειρήμα τῆς «στενότητος τῆς Γῆς» ἢ τῆς μεγάλης «δημογραφικῆς πίεσης», ποῦναι τὸ ἴδιο πράγμα, μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ σὰν ἐπιστημονικὰ ἀβάσιμη γιὰτὶ ἡ χώρα μας εἶναι ἀραιὰ κατοικημένη κι ὁ πληθυσμὸς τῆς ὁ σημερινός, εἶναι ζήτημα ἂν εἶναι ἀρκετὸς γιὰ νὰ τὴν γονιμοποιήσῃ, ἂν βελήσῃ κι ἂν τὸν ἀφήσουν νὰ ριχτεῖ στὴ δουλειά.

Ὁ πίνακας 13 μᾶς δείχνει πὼς ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας συμβαδίζει μὲ τὴν αὐξηση τῶν καλλιεργούμενων ἐδαφῶν καὶ κατὰ ὅχι περιέργου τρόπου, οἱ καμπύλες τῆς αὐξησης, ἂν τὴ χαράξουμε, θὰ δοῦμε ὅτι εἶναι παράλληλες στὴν ἀρχὴ κι' ἔπειτα στὰ τελευταῖα χρόνια, χωρίζουν μὲ ἐπικρατέστερη τῆς καμπύλης τῶν καλλιεργούμενων ἐδαφῶν. Αὐτὸ σημαίνει πὼς ἡ ἀναλογία τῶν καλλιεργησίων ἐδαφῶν σὲ κάθε κάτοικο αὐξήσει. Τὴν ὀρθότητα τῆς παρατήρησης αὐτῆς μᾶς τὴν δείχνει ὁ ἴδιος πίνακας. Ἡ αὐξηση ὅμως αὐτὴ εἶναι καθαρὰ ἐκτατικὴ καὶ δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ διαιωνίζει τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀθλιότητα τοῦ λαοῦ μας, ποὺ βασικά ὀφείλεται σὲ χαμηλὸ γεωργικὸ μᾶς εἰσόδημα κατὰ κεφαλὴ καὶ ποῦναι συνέπεια, ἀκριβὲς, τῆς ἐκτατικῆς ἐκμετάλλευσης τῶν παραγωγικῶν μᾶς ἐδαφῶν.

Μέσα στὴ χώρα μας, κρύβονται θησαυροὶ ἀνεκμετάλλευτοι, ἱκανοὶ νὰ ζήσουν πολλαπλάσιο πληθυσμὸ, σὲ στάθμῃ πολιτισμοῦ ἀσύγκριτα ἀνώτερη ἀπὸ τὴ σημερινή. Ἀν μᾶς περισσέμει πληθυσμός, ἡ ἐντατικὴ παραγωγικὴ ἀνάπτυξη τοῦ τόπου μας, Γεωργικὴ καὶ Βιομηχανικὴ, εἶναι ἱκανὴ νὰ τὸν ἀπορροφήσῃ καὶ μάλιστα γιὰ σειρά δεκαετιῶν.

Ἐνας παλιότερος γεωπόνος εἶπε κάποτε: «Δὲν πᾶσχουμε ἀπὸ στενότητα γῆς, ἀλλὰ ἀπὸ στενότητα ψυχῆς κι' ἀντίληψης». Ἡ παρατήρησις εἶναι σωστὴ. Μόνον ποῦ

1) Τὴν ἔκταση αὐτὴ μόνον ἡ Γεωργοοικονομικὴ μελέτὴ δόκλειρης τῆς Ἑλλάδας, θὰ μπορέσει νὰ προσδιορίσῃ μὲ ἀκρίβεια.

2) Ἡ πραγματικὴ ἀπολ. πυκνότητα τῆς Ἀνατολ. Θράκης εἶναι κατὰ πολὺ μικρότερη ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ αὐτό, γιὰτὶ πρέπει ν' ἀφαιρεθεῖ ὁ πληθυσμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

θέλει κάποια διασάφηση: Γιὰτὶ δείχνουμε τέτοια στενότητα ψυχῆς καὶ ἀντίληψης;

6. Οἱ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1. Ἡ ἔννοια τῆς ἔντασης.

Ὅταν μιλάμε γιὰ ἔνταση τῆς καλλιέργειας, ἐννοοῦμε φυσικὰ τὴν παραγωγή ἀπὸ τὴν ἴδια μονάδα γῆς, γεωργικῶν προϊόντων μεγαλύτερου συνολικοῦ βάρους καὶ ἀξίας ἢ καὶ μονάχα ἀξίας, μὲ τὴν χρησιμοποίηση α) καλλιτέρων μεθόδων καλλιέργειας, β) βελτιωμένων συστημάτων καλλιέργειας, γ) βελτιωμένων συστημάτων ἐκμετάλλευσης, δ) μεγαλύτερης χρησιμοποίησης ἐργασίας στὴν ἴδια ἔκταση, ε) μεγαλύτερης τοποθέτησης κεφαλαίων.

Παρατηροῦμε λοιπὸν, πόσο βάθος καὶ πλάτος, παίρνει τὴν πράξη, ἡ ἔννοια ἐντάσεως τῆς παραγωγῆς, ἀφοῦ σημαίνει, ἀπὸ τὴν μιὰ, αὐξηση τῶν οἰκονομικῶν αποτελεσμάτων, μὲ τὴν χρησιμοποίηση καθαρὰ ὀρθολογιστικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μεθόδων, χωρὶς τὴν καταβολὴ σημαντικὰ αὐξήμενου ποσοῦ ἐργασίας καὶ κεφαλαίων. Ἐπίσης σημαίνει αὐξηση τῶν μὲ βάση τὴν μεγαλύτερη καὶ συνεχῆς αὐξανόμενη, ὡς τὰ κάθε φορά ὅρια τοῦ νόμου τῆς δυσἀναλογίας ἀπόδοσης, καταβολὴ ἐργασίας καὶ κεφαλαίων. Καὶ ἡ σύνθεσις τῶν δυὸ αὐτῶν ὁμάδων μεθόδων τῆς ἔντασης τῆς παραγωγῆς, μᾶς δίνει μιὰν ὁλοκληρωμένην κατατόπισιν πᾶνω στὴν ἔννοια «ἐντατικῆς παραγωγῆς».

Ἡ πρώτη ὁμάδα μεθόδων, ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν ὀνομάσει κανεὶς «ἐνταση τῆς παραγωγῆς μὲ τὴν ὀρθολογισμένην ὁργανώσιν» εἶναι κείνη μὲ τὴν ὁποία πρέπει ν' ἀρχίζει σήμερον τὴν ἀνοδὸς τῆς ἡ Ἀγροτ. Οἰκονο-

Πίνακας 13

Ἐξέλιξις στὴ σχέση πληθυσμοῦ καὶ καλλιεργούμενης ἔκτασης στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1911.

Χρονιά	Ἀριθμὸς κατοίκων	Καλλιεργημένη ἔκταση συνολικὰ στρέμματα	ἔκταση κατὰ κάτοικο
1911	2.701.911	8.645.911	3,2
1914	4.818.245	13.555.662	2,8
1915	4.816.998	10.739.702	2,2
1916	4.816.050	12.214.573	2,5
1918	4.815.049	14.156.360	2,9
1919	4.814.994	13.894.988	2,8
1920	5.531.474	13.192.545	2,3
1921	5.604.000	12.323.680	2,2
1922	5.913.000	12.452.980	2,1
1923	6.077.000	12.690.281	2,0
1924	5.923.000	11.970.741	1,9
1925	5.992.000	14.655.260	2,5
1926	6.091.000	16.232.471	2,6
1927	6.168.000	15.200.830	2,5
1928	6.204.684	15.974.278	2,6
1929	6.307.000	15.446.291	2,4
1930	6.398.000	17.789.307	2,8
1931	6.483.000	19.319.054	3,0
1932	6.548.000	19.209.716	2,9
1933	6.630.000	20.810.898	3,1
1934	6.746.000	21.444.947	3,2
1935	6.839.000	21.909.500	3,3
1940	7.300.000	27.000.000	3,6

Δὲν περιλαμβάνονται οἱ ἐλαιῶνες, οἱ ὀπωρῶνες καὶ οἱ ἀνθήκηποι.

μία κάθε τόπου καὶ ποῦναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴ σχέση-ἔκταση γῆς καὶ πληθυσμοῦ. Μ' ἄλλα λόγια αὐτὴ ἡ ὁμάδα μεθόδων ταιριάζει καλλίτερα σὲς ἀραιοκατοικημένες καὶ καθυστερημένες παραγωγικὰ καὶ κοινωνικὰ χώρες, σὰν τὴ δική μας, ποὺ ἡ Ἀγροτικὴ τους οἰκονομία, μὲ τὴν πρωτόγονη μορφή της καὶ τὰ πτωδρμικά καλλιεργητικὰ συστήματα, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση συστημάτων ἐκμετάλλευσης χαλαρῶν, ὅπως τὸ Ποιμενικόν, τὸ Δασικόν κι' ἀκόμα τὸ Ἀροτραίον, τῆς κλειστῆς οἰκονομίας. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο σκαλοπάτι γιὰ τὴν ἔνταση τῆς παραγωγῆς καὶ

την άνοδο της Αγροτικής Οικονομίας μιας χώρας. Περνώντας μέσα από την ομάδα αυτή, ή έντατικοποίηση της παραγωγής και άκολουθώντας την, αναγκαιότητα του έκκεφαλαιοκρατισμού της οικονομίας, φτάνει στην είδικοποίηση της παραγωγής κάθε άγροτικού τοπίου με τον έκχρηματισμό της οικονομίας του. Συμβαδίζοντας δέ με την αύξηση του πληθυσμού μπαίνει και στη δεύτερη ομάδα μεθόδων έντασης της παραγωγής, που μπορούν να όνομαστούν «μέθοδοι της κεφαλαιοκρατικής Αγροτ. Οικονομίας». Και τέλος περνάει στη συνθετική χρησιμοποίηση των δυο ομάδων μεθόδων, που καταλήγει σε άνωτερο σύστημα παραγωγής, το σύστημα της τέλεια οργανωμένης παραγωγικής δράσης, που το βασικό του χαρακτηριστικό είναι ή σχεδιοποίηση της παραγωγής.

Βασισμένοι πάνω στις άντιλήψεις αυτές, μπορούμε να ίσχυριστούμε πως τέρμα στην ένταση της παραγωγής.

Πίνακας 14
με την παροχή μερικών άπ' τους κυριότερους Έλληνικούς ποταμούς σε μ³δλ

α) Πελοπόννησος			
1. Σελήνου	4		
2. Βουραϊκός	4		
3. Κράθης	2		
4. Λάδων	12		
5. Άλφειός	10	20	
6. Λούσιος	3,2		45,2
β) Κεντρική Ελλάδα			
7. Άχελώος	40		
8. Καρπενσιώτικος	4,3		
9. Φιδαρής	12		
10. Μόρνος	10		
11. Γοργοπόταμος	0,6		66,9
γ) Θεσσαλία			
12. Πηνειός	12		12
δ) Ήπειρος			
13. Άραχθός	20		
14. Λούρος	15		
15. Καλαμάς	20		55
ε) Μακεδονία			
16. Άλιάκμων	48		
17. Τριπόταμος	2		
18. Άράπησα	3		
19. Βόδας	6		59
Σύνολον			228,1

*Απ' το βιβλίο του κ. Π. Κουβέλη «Η άνεργειακή οικονομία της Ελλάδος»

γής δέν υπάρχει και πως μόνο περιορισμοί μπορούν να διαπιστωθούν κάθε φορά, σχετικοί με την έκταση της έπίδρασης του νόμου της δυσανάλογης απόδοσης, στη δοσμένη ίστορική στιγμή, πάνω στην παραγωγική προσπάθεια.

Με βάση τα όσα είπαμε, μπορούμε άξιωματικά να παραδεχτούμε, πως ή αύξηση της παραγωγής με τη χρησιμοποίηση έντατικών μεθόδων παραγωγής, ίσοδυναμεί με την αύξηση της καλλιιεργούμενης έκτασης, που έχει αναλάβει να ζήσει και να προκόψει ένα λαό, άφοι αυτός είναι ο ρόλος της γής που μάς ενδιαφέρει οικονομικά.

2. Οι Βελτιώσεις.

Η βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας, είναι ή πρώτη προσπάθεια έντασης, που πρέπει ν' άρχίσουμε. Η καλλίτερη και έπιστημονικότερη έπεξεργασία του έδάφους, με τα βαθιά και πολλαπλά όργωματα, την ξηροκαλλιέργεια, που μία μορφή της είναι ή σκαλιστική καλλιέργεια σταριού, τα βοτανίσματα και ή καταπολέμηση των ζιζανίων, ή γενίκεψη της καταπολέμησης των άσθετων των φυτών και ζώων ή προσπάθεια βελτίωσης του πληθυσμού της, με την έπιστημονική διαλογή ή και την είσαγωγή βελτιωμένων ζώων, και φυτών. Δέν είναι ή κατάλληλη στιγμή να δώσουμε συγκεκριμένα στοιχεία, για την άποδοτικότητα για την Άγροτική μας

Οικονομία, κάθε μεθόδου χωριστά, που σημάδια της έχουμε από την έφαρμογή σε μικρή κλίμακα, των βελτιωμένων αυτών μεθόδων καλλιέργειας στη Χώρα μας. Μπορούμε όμως να τονίσουμε, πως ή συνολική ή και κάποτε ή χωριστή έφαρμογή τους, άνεβάζει τις άποδόσεις και πάνω από 50 %.

Η βελτίωση των καλλιεργητικών συστημάτων βασίζεται κατά κύριο λόγο, στην έφαρμογή μιας καλά μελετημένης, τεχνικά και οικονομικά και προσαρμοσμένης στις φυσικοκοινωνικές συνθήκες κάθε τοπίου, ά με ι ψ ι σ ο ρ α ς. Η καλή άμειψισπορά, με τη σωστή έναλλαγή των καλλιεργειών, με τον άπαραίτητο χωρισμό της καλλιεργούμενης έκτασης κάθε χωριού σε ντάμκες ή πλάτες ή μεριές, άνάλογες με το χρονικό κύκλο της άμειψισποράς, άνεβάζει ως το optimum τη χρησιμοποίηση των φυσικών δυνατοτήτων του τοπίου, τη χρησιμοποίηση της έργατικής χερσών, χωρίς μεγάλες σπατάλες έργασίας, δημιουργεί συνθήκες ασφάλειας της παραγωγής και το σπαιδαίετο άποδίνει στα καλλιεργούμενα έδάφη την άγρανάπαυση, που στον τόπο μας είναι έξαιρετικά σημαντική. Αυτό σημαίνει ουσιαστικά επέκταση της καλλιεργούμενης γής, άφοι ή άγρανάπαυση άπ' όλους λογαριάζεται σαν βοσκή ή σαν άγρονη γή. Σημαντική βελτίωση των καλλιεργητικών συστημάτων άποτελεί και ή συγκαλλιέργεια.

Η βελτίωση των συστημάτων έκμετάλλευσης, πρέπει νάναι κι' αυτή, ένα από τα μέτρα του νοικοκυρέματος της άγροτικής μας οικονομίας. Η Ελλάδα είναι μία χώρα με άνώμαλη και κάπως συμπωματική οικονομική εξέλιξη, έξ αίτίας άνωμαλίων που δημιουργούνται από έσωτερικά και έξωτερικά αίτια, δημιουργήματα του μισοαποικιακού και μισοφεουδαρχικού της χαρακτήρα. Βλέπει λοιπόν κανείς να συνυπάρχουν από τη μία συστήματα έκμετάλλευσης τέλεια έκχρηματισμένα, όπως έχουμε τον καρπό και τη σταφίδα κι' από την άλλη μεριά καταθλιπτική κυριαρχία του ποιμενικού και του άροτραίου της κλειστής οικονομίας, με τη διατήρηση τεράστιας άναλογίας έκτάσεων σε άγρανάπαυση και καλλιέργεια σιτηρών έκτατική, που μπορούν να θεωρηθούν σαν επιβιώσεις διατηρούμενες, χάρις στα φεουδαρχικά ύπολείμματα της χώρας και την κοινωνική και πολιτική της καθυστέρηση.

Η παραγωγική είδίκευση κάθε άγροτικής περιφέρειας πρέπει να ένισχυθεί, για να φέρει τον έκχρηματισμό της άγροτικής οικονομίας, που θ' άνεβάσει τη στάθμη διαβίωσης του λαού μας, σε συνέπεια της έντασης της παραγωγής, με αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος. Βέβαια σ' αυτή θα φτάσουμε με μεγαλύτερες δυσκολίες, άπ' όσες θα συναντήσουμε για την μεταβολή του νομαδικού—ποιμενικού σε χωρικό—κτηνοτροφικό σύστημα και ύστερ' από την έξασφάλιση έπαρκειας νομής, με τις άρδεύσεις και την άμειψισπορά, στην ένταση της κτηνοτροφίας, με την άνάπτυξη του οικόσϊτου και σταυλικού κτηνοτροφικού συστήματος δηλ. της βιομηχανικής κτηνοτροφίας.

Ο όρθολογικός καθορισμός της δασικής έκτασης θα διαγράψει την έκταση του δασικού μας συστήματος και παραχωρώντας όσες έκτάσεις δέν του είναι άπαραίτητες, στην άροτραία έντατική καλλιέργεια και το δενδροκομικό σύστημα έκμετάλλευσης, θα ένταθεί κι' αυτό με τη σειρά του, με την άναδάσωση και τη δημιουργία φυτευτών δασών, τη διάνοιξη δασικών δρόμων και την έπίδωξη άπόληψης τεχνικού ξύλου.

3. Η χρησιμοποίηση της έργασίας.

Η έφαρμογή των όρθολογικών μεθόδων έντασης της παραγωγής καθώς και ή δημιουργία εύνοϊκών κοινωνικών συνθηκών για την Άγροτική Παραγωγή, θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις έντασης της, με μεγαλύτερη συμβολή του συντελεστή Έργασία.

Έκατομύρια μεροκάματα μένουν άχρησιμοποίητα και χάνονται για την Άγροτική μας Οικονομία, γιατί δέν βρίσκεται τρόπος να χρησιμοποιηθούν παραγωγικά. Κι' όμως ή έπιστημονικότερη και μόνο όργάνωση της παραγωγής μας και ή στροφή της Άγροτικής μας Οικονομίας, προς τη σωστή της κατεύθυνση, που δέν είναι

άλλη από την καλλιέργεια των Έθνικων μας προϊόντων, σαν τα καπνά, τη σταφίδα, το λάδι, τα φρούτα, το μπαμπάκι, τα λαχανικά, τα λουλούδια κι' όσες άλλες καλλιέργειες θα μάς ύποδείξει ή έπιστημονική έρευνα των δυνατοτήτων της Χώρας, όχι μονάχα θ' άπορροφούσε τον τεράστιο άριθμό των γεωργικών χερσών που σήμερα μένουν άχρησιμοποίητα, αλλά θα δημιουργούσε δημογραφικό πρόγραμμα από την άνάποδη: Έλλειψη έργατικών χερσών, δηλ. πληθυσμού άπαραίτητου για να γονιμοποιησει τη Χώρα μας. Ουσιαστικά δηλαδή περίσσεμα χωραφιών.

4. Η χρησιμοποίηση του Κεφαλαίου.

Σε χώρες με μισοαποικιακό και μισοφεουδαρχικό χαρακτήρα, όπου το Κεφάλαιο στηριζόμενο σε όλιγαρχικά και φασιστικά καθεστώτα, κυνηγά τοποθετήσεις μονοπωλιακού χαρακτήρα, ή ένταση της παραγωγής με τη μεγαλύτερη τοποθέτηση κεφαλαίων έξαρτάται βασικά από τη δημιουργία εύνοϊκών κοινωνικών συνθηκών για την άνάπτυξη της γεωργίας και έλάχιστα από την έλεύθερη και φυσιολογική άνάπτυξη της οικονομίας και την έπαρκεια κεφαλαίων άνάπτυξη της οικονομίας, πιδ εύνοϊκές θάναι οι συνθήκες οι κοινωνικές, τόσο πιδ γρήγορα και άνεξάρτητα από την πίεση της αύξησης του πληθυσμού, θάχουμε μεγαλύτερη είσοδο του συντελεστή—Κεφάλαιο στην Άγροτική παραγωγή.

Το όλο πρόβλημα των Άγροτικών κεφαλαίων θα έξεταστεί σε άλλη εύκαιρία. Έδω όμως ιδιαίτερα πιδ θέλαμε να τονίσουμε τη σημασία της χρησιμοποίησης του κεφαλαίου, για τη σημαντικότερη βελτίωση των έδαφοφυσικών συνθηκών της Χώρας μας, με την καθυπόταξη του τυράννου της άγροτικής μας οικονομίας, του νερού και τη χρησιμοποίηση του για άρδευση.

Η αύξηση της Γεωργικής παραγωγής (άγροτικής και κτηνοτροφικής) με τη χρησιμοποίηση του ποτίσματος στην καλλιέργεια των φυτών, είναι έρώστια και μπορούμε να πούμε με μεγάλη μετριοπάθεια, πως 1 ποτιστικό στρέμμα, δίνει τουλάχιστο τριπλάσια παραγωγή σε βάρος από 3 στρέμματα ξηρικά. Από την όσο το δυνατό μεγαλύτερη χρησιμοποίηση του νερού στη Γεωργική μας παραγωγή, έξαρτάται λοιπόν ή ριζική λύση του όλου γεωργικού μας προβλήματος και ή άντιστροφή του δημογραφικού προβλήματος της Χώρας, για πολλές έκατονταετίες. Άπ' αυτή έξαρτάται πραγματικά ή λύση του προβλήματος της Γής στη Χώρα μας, που θα μάς δώσει τις υλικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός Νεοελληνικού Πολιτισμού. Για τους λόγους αυτούς άξιολογήσαμε από την άρχή, τη σημασία του ύδατικού παράγοντα, σαν ίσοδύναμο με την αύξηση της έκτασης της παραγωγικής μας γής.

Η Ελλάδα, δέ φαίνεται να είναι χώρα, γενικά, με περισσευούμενο νερό. Το ύδατικό της όμως άπόθεμα, χρησιμοποιούμενο με σύστημα, μπορεί να μην της περισσεύει για να μένει άχρησιμοποίητο, αλλά είναι σίγουρο πως της φτάνει, για να έντατικοποιησει τη γεωργική της παραγωγή και να ποτίσει το μεγαλύτερο ποσοστό της Γής, χωρίς καν να καταφύγει στις διευθετήσεις έκείνης των έδαφών, στις όποιες έφτασαν για να έξοικονομήσουν ποτιστική Γή, οι Γεωργικές οικονομίες Άνατολικών Λαών.

Πόσο είναι το ύδατικό άπόθεμα της Χώρας μας, δέν είναι καθόλου γνωστό. Γιατί στην άνεξερεύνητη και άνεκεμετάλλευτη Πατρίδα μας, καμιά πηγή πλούτου δέν είναι έξεκαθαρισμένη. Έτσι και το νερό. Γι' αυτό κι' όταν λέμε πως ή Χώρα μας είναι φτωχή σε νερά, δέν ήμαστε καθόλου βέβαιοι ότι δέν σφάλουμε. Η ύποψια μας αυτή βγαίνει από τις άκόλουθες παρατηρήσεις.

Ο πίνακας 14 μάς δίνει τις παροχές 19 ποταμών σε διάφορες περιοχές της χώρας, που ή συνολική τους παροχή ξεπερνάει τα 225 μ³δλ. Από τον πίνακα αυτό λείπουν πολλοί άξιόλογοι ποταμοί και οι άναγραφόμενοι δέν άντιπροσωπεύουν παρά το 1/5 των όπωσδήποτε σημαντικών ρευμάτων της χώρας. Άν θέλουμε λοιπόν να κάνουμε έναν καθοδηγητικό άπλως συλλογισμό, θα μπορούσαμε να δεχτούμε, πως όλα τα όπωσδήποτε σημαντικά ρεύματα είναι πιθανώτατο να άντιπρο-

σωπεύουν μία συνολική παροχή 800 μ³δλ. Κι' αν παραδεχτούμε τον ύπολόγισμό του μηχανικού Άλ. Καλλίν-

Πίνακας 15
Μεροκάματα που χρειάζονται στην άγροτική οικονομία
Υπολογισμός του 1939 του Χ. Εύελπίδη
Α) Γεωργία

Καλλιέργεια	στρέμματα χιλιάδες	Άνδρικά στρέμματα	Σύνολο άνδρικών χιλιάδες	Γυναίκες στρέμματα	Σύνολο γυναικών χιλιάδες	Συνολικά χιλιάδες
Σιτηρά	13.150	2,3	30.245	0,3	3.943	34.190
Καλαμπόκι	2.583	1,7	4.391	3,3	8.524	12.915
Ρύζι	23	3,8	87	7,5	172	259
Όσπρια	1.724	2,1	3.620	6,0	10.344	13.964
Πατάτες	224	4,7	1.053	8,5	1.904	2.957
Μποστάνια	143	3,4	486	6,7	958	1.444
Λαχανικά	561	3,7	2.076	10,5	5.890	7.966
Καπνός	824	17,1	14.090	15,7	12.937	27.027
Μπαμπάκι	652	2,8	1.825	9,0	5.868	7.694
Σουσάμι	521	2,8	1.459	2,0	1.042	2.501
Άλλα βιομηχ.	25	3,6	90	1,0	25	115
Σανός	758	2,5	1.895	0,5	376	2.274
Χόρτο	726	1,5	1.089	—	—	1.089
Τριφύλλι	205	5,8	1.189	—	—	1.189
Σύνολα	22.119		65.596		51.988	115.584

Β) Δενδροκομία						
Άμπέλια	1.510	6,0	9.060	1,5	2.265	11.325
Σταφίδες	537	8,5	4.564	6,0	3.222	7.786
Σουλτανίνα	159	12,0	1.908	19,0	3.021	4.929
Ροζακία	26	12,0	312	8,0	208	520
Έληές λαδιού	3.057	2,3	7.031	2,0	6.114	13.145
» φαγόσμι.	300	3,2	960	2,7	810	1.770
Ευνά	150	14,0	2.100	2,0	300	2.400
Μήλα-Άχλάδια	234	6,7	1.568	6,5	1.521	3.089
Σύκα	374	1,1	411	11,0	2.376	4.851
Χαρούπια	114	3,3	376	2,0	228	604
Μουριές	155	2,6	449	2,0	362	763
Άμυγδαλιές	181	2,3	584	1,5	272	688
Μαστιχόδενδρα	25	1,7	42	2,4	60	102
Διαφορα	301	4,3	1.294	4,0	1.204	2.498
Σύνολα	7.123		30.445		23.736	54.186

Γ) Κτηνοτροφία						
		Χιλιάδες άνδρικά	Χιλιάδες γυναίκες	Χιλιάδες σύνολο		
Πρόβατα	7795 χιλ.	80X365 ήμ.	38.087	—	38.087	
Κατσίκες	3399 »	100X360 »	12.231	—	12.231	
Χοίροι	258 »	30X360 »	—	3.096	3.096	
Γελάδια γαλ.						
και βούβαλοι	228 »	12X360 »	3.420	3.420	6.840	
Βάδια, γελάδια, βούβαλοι	850 »	25X360 »	6.120	6.120	12.240	
Άλογα, φοράδες, μουλάρια	884 »	20X360 »	7.956	7.956	15.912	
Γαϊδούρια	476 »	40X360 »	—	4.284	4.284	
Πουλιά σε κοπάδια ή πτηνοτροφεία	2000 »	300X360 »	—	4.860	4.860	
Μελίσσια	696 »	400X100 »	—	232	232	
Κουκούλια κρυτ.	80000 »	30άνδρ. X30γυν.	2.400	2.400	4.800	
			70.214	32.368	102.582	

Ανακεφαλαίωση			
Α	Γ	Σ	
Γεωργία	65.596	51.988	115.584
Δενδροκομία	30.445	23.736	54.180
Κτηνοτροφία	70.214	32.368	102.582
	166.255	108.092	272.346

σκη ότι με συνεχή παροχή 1 μ³δλ. ποτίζονται πλούσια 15.000 στρμ. βγάζουμε το συμπέρασμα πως μονάχα με

τὸ τρεχούμενο νερὸ τῶν ρευμάτων τῆς χώρας, μποροῦν νὰ ποτιστοῦν πάνω ἀπὸ 12.000.000 στρμ. Θὰ μπορούσαμε νὰ ἐπικαλεστοῦμε τὴν ἀποψη, πὼς μετὰ τὴ δημιουργία φραγμάτων σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὴν ἀποθήκευση τοῦ νεροῦ καὶ τὴ δημιουργία ὑδατοπτάσεων, ποὺ θὰ λύσουν τὸ ἐνεργειακὸ μας πρόβλημα, θὰ αὐξάνει σημαντικὰ καὶ ἡ παροχὴ τῶν ποταμῶν μας καὶ φυσικὰ καὶ ἡ ἀρδευόμενη ἔκταση γῆς, ἀλλὰ τὴν ἀποψη αὐτὴ τὴν ἀφίνομε γιὰ νὰ τὴν ὑποστηρίξουμε σ' ἄλλο σημεῖο τῆς μελέτης μας.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ποτάμια μας ἔχουμε καὶ πάμπολλες πηγές κατάλληλες γιὰ νὰ μᾶς δώσουν νερὸ γιὰ

Πίνακας 16
ποὺ δείχνει μιὰ δυνατὴ μεταβολὴ στὴν παραγωγικὴ κατανεμὴ τῆς γῆς καὶ τὶς συνέπειές της στὴ χρησιμοποίηση τῶν γεωργικῶν χερῶν

	χιλιάδες στρέμματα	χιλιάδες μεροκάματα ἀνδρικά	χιλιάδες μεροκάματα γυναικεῖα	χιλιάδες μεροκάμ. Σύνολο
Σιτηρὰ	10.000	23.000	30.000	53.000
Καλαμπόκι	4.000	6.000	13.000	19.000
Ρύζι	250	1.500	3.000	4.500
Ὀσπρία	5.000	10.500	30.000	40.000
Πατάτες	1.500	7.000	12.000	20.000
Σαχαρότευτλα	750	2.250	3.000	5.250
Μποστάνια	250	850	1.250	2.100
Λαχανικά	2.000	7.500	21.000	28.500
Καπνὸς	1.000	17.000	16.000	33.000
Μπαμπάκι	4.000	11.250	36.000	47.250
Σουσάμι	750	2.000	1.500	3.500
Διάφ. Βιομηχανικά	1.000	3.500	1.000	4.500
Σανὸς	1.500	3.750	750	4.500
Τριφύλλι	3.000	17.500	—	17.500
Χόρτο	1.000	1.500	—	1.500
	36.000	115.600	169.000	284.000
Ἀμπέλια	3.000	18.000	4.500	22.000
Σταφίδα	1.600	12.750	9.000	21.750
Σουλτανίνα	1.500	18.000	28.500	46.300
Ροζακιά	1.000	12.000	8.000	20.000
Ἐλιές λαδιού	10.000	32.000	27.000	59.000
» φαγητοῦ	1.500	4.250	4.000	8.250
Ξυνὰ	2.500	21.000	3.000	24.000
Μήλα	500	3.500	3.500	7.000
Σῶκα	500	500	5.500	6.000
Χαρούπια	500	1.500	1.000	2.500
Μουριές	1.500	4.000	3.000	7.000
Αμυγδαλιές	1.500	3.500	2.500	6.000
Μαστίχα	50	100	150	250
Λοιπὰ	1.500	6.750	6.000	12.750
	26.030	137.850	105.650	243.500
	36.000	115.600	169.000	284.600
	62.050	253.450	274.650	528.100

ἄρδευση. Ὁ Α. Καλλίνσκη¹ μελέτησε τὴν παροχὴ 35 μονάχα πηγῶν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς χώρας καὶ ὑπολόγισε τὴν παροχὴ τους σὲ 17,2 μ³δλ.

Τεράστιες ἐπίσης εἶναι οἱ δυνατότητες ἄρδευσης ἀπὸ τὰ πηγαδίσια νερά μας καὶ τοὺς ἀρτεσιανούς ὀρίζοντες. Ἀπὸ τώρα, στὴν ὑπαιθρο σημαντικώτατες ἐκτάσεις² ἄρδευονται ἀπὸ πηγάδια ἀνοιγμένα μετὰ τὴν πρωτοβουλία τῶν ἀγροτῶν μας. Κι' ἐπειδὴ ἡ χώρα μας εὐνοεῖ μάλλον τὴ δημιουργία ἐδαφικῶν καὶ ἀρτεσιανῶν ὀριζόντων νεροῦ θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυριστοῦμε πὼς, ἀν λυθεῖ τὸ ἐνεργειακὸ μας πρόβλημα, ὀλόκληρη ἡ ὀριζόντια ἔκταση τῆς χώρας μας, ποὺ ξεπερνάει σήμε-

τὰ 25.000.000 στρμ. θὰ μπορούσε νὰ ποτιστεῖ, μετὰ τὴ συνολικὴ χρησιμοποίησι τοῦ νεροῦ τῶν ποταμῶν μας, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν πηγαδίων.

Αὐτὸ θὰ ἰσοδυναμοῦσε μετὰ τριπλασιασμὸ, τὸ λιγότερο, τῆς ὀριζόντιας καλλιεργούμενης ἔκτασης καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴ τῆς χώρας μας σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιώτερες γεωργικὰς χώρες τῆς Εὐρώπης, ἄφου ἡ φυτικὴ παραγωγή στὸν τόπο μας, μετὰ τὴν προσθήκη τοῦ νεροῦ καὶ μόνο, αὐξάνει καταπληκτικὰ³. Τὸ παράδειγμα τῆς Αὐγύπτου μπορεῖ νὰ πεῖσει καὶ τὸν πιὸ δύσπιστο⁴. Πόσο πιὸ σίγουρα εἶναι τὰ συμπεράσματα αὐτὰ φαίνεται, πὼς ὡς τώρα δὲ μιλήσαμε γιὰ τὸ ρόλο τῆς ζωϊκῆς καὶ χημικῆς λίπανσης στὴν ἔνταση τῆς παραγωγῆς, ποὺ μετὰ τὸ πότισμα γίνεται πιὸ σημαντικὸς.

Αὐτὸ ὅμως σημαίνει καὶ ἀντιστροφή τοῦ δημογραφικοῦ μας προβλήματος. Ἄν δεχτοῦμε τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς δίνει ὁ Χ. Εὐελπίδης⁵, τὰ ἀπαιτούμενα στὴ γεωργικὴ μας Οἰκονομία μεροκάματα, στὶς παραγωγικὰς συνθήκες τοῦ 1939, εἶναι τὰ πάρα κάτω:

Γεωργία	93,6	ἐκ. μεροκ.	ἀνδρικά
»	75,7	»	γυναικεῖα
Κτηνοτροφία	70,2	»	ἀνδρικά
»	32,4	»	γυναικεῖα
Οἰκοτεχνία	2,7	»	ἀνδρικά
»	12,7	»	γυναικεῖα
Δάση	9,1	»	ἀνδρικά καὶ γυναικεῖα
Σύνολο	296,4	»	»

κι' ἂν ὑπολογίσουμε πὼς τὰ 60% τοῦ ἀγροτικοῦ μας πληθυσμοῦ ἐργάζονται ἢ μποροῦν νὰ ἐργασιοῦν καὶ νὰ πραγματοποιήσουν 250 μεροκάματα τὸ χρόνο, ἔχουμε συνολικὰ διαθέσιμα 696 ἑκατομ. μεροκάματα.

Στὰ 1939 λοιπὸν μονάχα τὰ 43% τῶν μεροκαμάτων τοῦ ἀγροτικοῦ μας πληθυσμοῦ δουλεύονταν καὶ τὰ 57% δηλ. 400 ἑκατομ. μεροκάματα πῆγαιναν χαμένα. Στὸν πίνακα 15 δίνουμε μιὰ λεπτομερέστερη ἀνάλυση τῶν μεροκαμάτων ποὺ χρειάζονται σὲ κάθε καλλιέργεια, γιὰ νὰ γίνῃ ἕνας πληρέστερος κατατοπισμὸς τοῦ ἀναγνώστη, πάνω στὸ σημαντικώτατο αὐτὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς δουλειᾶς, ποὺ θὰ τὸ ἐξετάσουμε πλατύσερα, σὲ ἄλλη εὐκαιρία.

Θάταν ἰσὺς τολμηρὸ νὰ δώσουμε μιὰν εἰκόνα τῆς μελλοντικῆς μας γεωργικῆς προσπάθειας σὲ ἀριθμοὺς ὁσοδήποτε πιθανοὺς κι' ἂν τοὺς θελήσει κανεὶς, πάντα ὅμως ἀντιπροσωπευτικούς. Κι' ὅμως δὲν ἀντέχουμε στὸν πειρασμὸ νὰ τὸ κάνουμε, γιὰ νὰ πετύχουμε ἕναν κατατοπισμὸ στὸ πραγματικὸ περιεχόμενον τοῦ δημογραφικοῦ μας προβλήματος, ὅπως εἶναι δυνατό νὰ διαμορφωθεῖ, ἂν ποτὲ ἡ χώρα μας βρεῖ τὸ δρόμο τῆς παραγωγικῆς προόδου. Ὁ πίνακας 16 συνταγμένος ὑστερ' ἀπὸ κάποιον ἔλεγχον καὶ συνδυασμὸν διαφόρων στοιχείων, μᾶς δίνει μιὰ εἰκόνα πιθανῆς μελλοντικῆς ἀνάπτυξης στὴ γεωργία μονάχα. Μετὰ παραδοχὴ τῶν μέσων ἀναγκαίων ἀριθμῶν μεροκαμάτων γιὰ κάθε στρέμμα καὶ καλλιέργεια, μιὰς ἐκτατικῆς γεωργίας ὅπως ἡ σημερινή, βρίσκουμε πὼς γιὰ τὴν ἀσοστραία καὶ δενδροκομικὴ καλλιέργεια καὶ μόνο, θὰ μᾶς χρειάζονταν πάνω ἀπὸ 500 ἑκατομ. μεροκάματα. Ἄν κάνουμε τὴ σκέψη πὼς μιὰ ἐκτατικὴ γεωργία θ' ἀκολουθηθεῖ ἀπὸ ἕνα ἐντατικὸ κτηνοτροφικὸ σύστημα μετὰ τὴ βελτίωση τῶν βοσκῶν καὶ τὴν αὐξηση τῆς διαθέσιμης ποσότητος τῆς νομῆς καθὼς κι' ἀπὸ ἕνα ἐντατικὸ ἐπίσης δασικὸ σύστημα θὰ βροῦμε πὼς τὰ μεροκάματα ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ γονιμοποιηθεῖ ἡ χώρα μας, δὲν τᾶχουμε, ὅσοτερ μάλιστα ἀπὸ τὴ μείωση τοῦ συνολικοῦ τῆς πληθυσμοῦ, ἀπὸ τὸν σημερινὸ πολεμικὸ τυφῶνα.

Ἀκολουθεῖ τὸ Γ' μέρος: Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς Γεωργικῆς Μεταρρύθμισης.

ΑΓΓ. Θ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητὴ Πανεπιστημίου

ΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ὁ καθηγητὴς κ. Α. Ἀγγελόπουλος μᾶς ἔστειλε τὸ ἀκόλουθο χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ καινούργιο βιβλίου του, ποὺ κυκλοφόρησε στὸ μεταξὺ μετὰ τὸν τίτλο «Τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος».

1. Ἡ ἀνάγκη ἑνὸς πολυετοῦς οἰκονομικοῦ σχεδίου. Τὰ πενταετῆ σχέδια.

Ἡ ὥση καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ μόνο μετὰ τὴν κατάρτιση καὶ ἐκτέλεση ἑνὸς πολυετοῦς οἰκονομικοῦ σχεδίου. Μετὰ τὴν κατάρτιση ἑνὸς μακροχρόνιου προγράμματος παραγωγικῆς ἐργασίας, ποὺ θὰ περιλαμβάνει ὅλους τοὺς οἰκονομικοὺς κλάδους, θὰ μπορούσαμε ν' ἀξιοποιήσουμε τὶς παραγωγικὰς πηγὰς τοῦ τόπου καὶ ν' αὐξήσουμε τὴν παραγωγή καὶ τὸ εἰσόδημα τῆς χώρας καὶ ἔτσι νὰ βελτιώσουμε καὶ ν' ἀνυψώσουμε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν ἐργαζομένων.

Τὸ οἰκονομικὸ σχέδιο θὰ ἐκτείνεται κατ' ἀνάγκην σὲ ἐπαρκὴ χρονικὴ περίοδο γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ὀλοκληρωθεῖ ἢ συνδυασμένη κινητοποίηση τῶν παραγωγικῶν μέσων γιὰ τὴν ἐπιτέλεση μεγάλης ὀλικῆς πραγματοποιήσεων. Τὸ οἰκονομικὸ αὐτὸ σχέδιο πρέπει νὰ εἶναι συνειδητὸ καὶ συνεπές. Πρέπει ὅλα τὰ τμήματά του νὰ εἶναι τμήματα ἑνὸς συνόλου, νὰ βρίσκονται πλακισωμένα μέσα σὲ μιὰ σχεδιασμένη οἰκονομία, σ' ἕνα ὀλοκληρωμένον καὶ συγκεκριμένον οἰκονομικὸ σχέδιο. Γιατὶ τὸ σχέδιο δὲ διαγράφει μονάχα ἀόριστους ἐπιθυμίες, ἀλλὰ καθορίζει συγκεκριμένη βούληση, μετὰ συγκεκριμένα χρονικὰ ὅρια. Γι' αὐτὸ τὸ πολυετὲς οἰκονομικὸ σχέδιο ὑποδιαιρεῖται σὲ σχέδια μικρότερης διάρκειας, ὅπως εἶναι τὰ πενταετῆ σχέδια. Πρέπει δηλ. μέσα στὸ γενικὸ μακροχρόνιο σχέδιο νὰ ἔχουμε καταρτίσει εἰδικότερα καὶ λεπτομερέστερα, τὸ σχέδιο ποὺ πρέπει νὰ ἐκτελεσθεῖ στὰ πρώτα πέντε χρόνια καὶ ἄκόμα εἰδικότερα τὸ ἀπὸ τὸ σχέδιο αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχει συντελεσθεῖ στὸ τέλος κάθε χρόνου.

Ἡ ἐφαρμογὴ ἑνὸς τέτοιου οἰκονομικοῦ σχεδίου προϋποθέτει ὁρισμένους βασικοὺς ὁρους, ποὺ οἱ κυριότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ὑπαρξὴ κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Σχεδίου καὶ συντονισμοῦ, ποὺ θὰ ἔχει ὡς σκοπὸ τὴν κατάρτιση καὶ παρακολούθηση τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου. Ἡ Ὑπηρεσία αὐτὴ ποὺ θὰ εἶναι ἕνα εἶδος Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου, διαφορετικὰ ὀργανωμένου ἀπ' τὸ σημερινό, θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ εἰδικούς ὄλων τῶν κλάδων: οἰκονομολόγους, τεχνικούς, γεωπόνους, χημικούς κλπ., θὰ συγκεντρώνει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ θὰ καταρτίζει τὸ γενικὸ σχέδιο καθὼς καὶ τὰ εἰδικότερα κατὰ κλάδους καὶ κατὰ χρονικὰ διαστήματα. Ἡ Ὑπηρεσία Οἰκονομικοῦ Σχεδίου θὰ βρίσκεται κάτω ἀπ' τὴν καθοδήγηση ἑνὸς εἰδικοῦ

Ὑπουργοῦ γιὰ τὸ παραγωγικὸ σχέδιο ἢ τῆς Ἐπιτροπῆς Συντονισμοῦ, ποὺ θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς Ὑπουργοὺς τῶν παραγωγικῶν Ὑπουργείων.

β) Ἀνάλογο σύστημα οἰκονομικῆς ὀργάνωσης, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς «Δαϊκῆς Δημοκρατίας», ὅπου τὰ κλειδιά τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, καθὼς εἶναι οἱ μεγάλες Τράπεζες καὶ οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις, ποὺ ἔχουν πᾶσι τὴ μορφή τοῦ ιδιωτικοῦ μονοπωλίου, θὰ ἔχουν κοινὴν κοινὴν καὶ θὰ βρίσκονται στὴν ὑπηρεσία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Οἱ μεσαῖες καὶ μικρὲς ἐπιχειρήσεις θὰ παραμείνουν ιδιωτικὲς, θὰ λειτουργοῦν ὅμως μέσα στὰ πλαίσια τοῦ οἰκονομικοῦ πλάνου. Ἡ οἰκονομικὴ αὐτὴ ὀργάνωση εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἀναγκαία γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς οἰκονομικοῦ σχεδίου, ποὺ θ' ἀποβλέπει στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Γιατὶ διαφορετικὰ θὰ συναντήσῃ τὴν ἀντίδραση τῶν ὀργανωμένων ιδιωτικῶν συμφερόντων καὶ θ' ἀποτύχει στὴν ἐκτέλεση. Σήμερα ἔχει γίνῃ δεκτὸ καὶ ἔχει ἀναγνωριστὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀστοὺς οἰκονομολόγους, ὅτι στὸ σύστημα τῆς κεφαλαιοκρατίας, τὰ τράστ καὶ οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις κατευθύνουν καὶ τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν οἰκονομία.

γ) Ἀνάλογη ὀργάνωση τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Εἶναι ἐπόμενο, ὅτι γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου πρέπει νὰ ἔχουμε καὶ ἀνάλογη ὀργάνωση τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, ὥστε νὰ μπορεῖ τὸ Κράτος νὰ καθοδηγεῖ καὶ νὰ ἐλέγχει τὴν Οἰκονομία καὶ ἀνάλογη ὀργάνωση τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Μία ἐλεγχόμενη οἰκονομία πρέπει νὰ ἔχει καὶ τὴν ὀργάνωσίν της, γιὰ τὴν ἀσκηση τοῦ ἐλέγχου καὶ τὴν παρακολούθησίν της ὅλης λειτουργίας της.

Αὗτες εἶναι οἱ τρεῖς βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου παραγωγικῆς ἐργασίας γιὰ κάθε Χώρα καὶ εἰδικότερα γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

2. Σκοποὶ τοῦ πρώτου μεταπολεμικοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου. Τὰ δύο στάδια. Ἀποκατάσταση καὶ Ἀνασυγκρότηση.

Ὅλες οἱ Χώρες, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου, ἔχουν ἐτοιμάσει τὰ σχέδια γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν μιὰ πλὴρη ἀπασχόληση, ποὺ θὰ ἐφαρμοστοῦν ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον. Ἐχουν καταρτισθεῖ ὅλες οἱ λεπτομέρειες στὸ πὼς θὰ χρησιμοποιηθεῖ ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ποὺ βρίσκεται σήμερον στὶς πολεμικὰς ὑπηρεσίες.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν, ποὺ ὀληρῆς ἡ κρατικὴ μηχανὴ ἐργάζεται μετὰ πενταετῆ σχέδια, ἡ Ἀγγλία, οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ Γαλλία, γιὰ νὰ περιοριστοῦμε στὰ μεγάλα σύμμαχα ἔθνη, ἔχουν

1 Βλ. ἀρ. 11 σ. 123.

2 Βλ. Ἀναγνωστοπούλου-Γαγάλη, Ἡ Ἀργολικὴ Πεδιάς καὶ Μικρὰ Τσόλη «Τὰ μαγγανοπήγαδα τῆς Πεδιάδος Θεσσαλονίκης» Δελτίον ΑΤΕ 1937.

1 ΑΤΕ «Τὸ ἔργο μιᾶς δεκαετίας»

2 Βλ. ἀρ. 12 σ. 75, 125.

3 Βλ. ἀρ. 2 σ. 26.

καταστρώσει τὰ μεταπολεμικά οικονομικά τους σχέδια για τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς σχεδίου ὁλοκληρωτικῆς ἀπασχόλησης.

Ἡ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα δὲν μοιάζει μὲ τις ἄλλες σύμμαχες Χώρες. Γιατὶ ὁ πληθυσμὸς δὲ βρέθηκε, λόγω τῆς κατοχῆς, τὴν ἡμέρα τῆς Ἀπελευθέρωσης ἐπιστρατευμένος. Ἐνα μέρος βρίσκεται σὲ ὑπηρεσίες, κατὰ τὸ πλεῖστο δημόσιες, πὺν τοποθετήθηκε ἐκεῖ προσωρινά, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ζήσει κατὰ τὴν περίοδο τῆς σκληρῆς, κ' ἕνα ἄλλο μέρος βρίσκεται ἀνεργό, χωρὶς δουλειά. Εἶναι φανερό πὺς μιὰ τέτοια κατάσταση δὲ μπορεῖ νὰ συνεχιστεῖ. Ὅσοι εἶναι ὑπεράριθμοι καὶ δὲν προσφέρουν ὑπηρεσία καὶ ὅσοι εἶναι ἀνεργοὶ πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐκεῖ πὺν θὰ εἶναι χρήσιμοι καὶ θ' ἀποβοῦν παραγωγικοί.

Αὐτὸ τὸ σκοπὸ θὰ ἔχει ἀκριβῶς ὡς πρώτη ἐπιδίωξη ἕνα σχέδιο παραγωγικῆς ἐργασίας, νὰ διοχετεύσει ὅλο τὸν ἀνεργό πληθυσμὸ ἢ ἐκείνον πὺν δὲ χρησιμοποιεῖται ὅπως πρέπει, στὴν πραγματικὴ παραγωγικὴ ἐργασία.

Ἐνα σχέδιο παραγωγικῆς ἐργασίας θὰ ἔχει ὡς ἀμέσες ἐπιδιώξεις:

α) τὴν κινητοποίηση τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Χώρας.

β) τὴν ἐναρξὴ τοῦ ἔργου τῆς ἀνοικοδόμησης τῶν καταστροφῶν, πὺν γίνηκαν ἀπ' τὸν πόλεμο, καθὼς εἶναι ἡ στέγαση καὶ οἱ συγκοινωνίες.

γ) τὴν περίθαλψη τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὴν ἀποψὴ τῆς υγείας καὶ τῆς προνοίας καὶ τὴ βελτίωση τῶν ὁρῶν διαβίωσής του.

δ) τὴν ἐξασφάλιση ἐπαρκoῦς ἐνίσχυσης ἀπ' τὸ ἔξωτερικό μὲ τοὺς συμμαχικοὺς ὁργανισμοὺς, ὅπως εἶναι ἡ Οὐνρα, μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν ἀγαθῶν, πὺν μᾶς ἀφαίρεσαν οἱ ἐπιδρομείς καὶ γενικά μὲ τις ἐπανορθώσεις.

Τὰ μέτρα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα μέτρα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση καὶ ἀναβίωση τῆς οικονομίας, πὺν περιέχονται στὸ πρῶτο στάδιο τοῦ οικονομικοῦ σχεδίου, πὺν πρέπει νὰ τύχει ἀμέσης ἐφαρμογῆς. Οἱ καταστροφὲς πὺν ἔχουν γίνει στὸν τόπο εἶναι τόσο μεγάλες καὶ τόσο ἐπείγουσες οἱ ἀνάγκες τῆς ἀμεσης ἀνοικοδόμησης, ὥστε ὁ τομέας αὐτὸς πρέπει ν' ἀποτελέσει τὸ πρῶτο ξεκίνημα τοῦ οικονομικοῦ σχεδίου.

Ὡς γενικότεροι σκοποὶ τοῦ σχεδίου τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας, πὺν θ' ἀποτελεῖ καὶ τὸ δεῦτερο στάδιο, πὺν εἶναι καὶ τὸ στάδιο τῆς πραγματικῆς ἀνασυγκρότησης τῆς οικονομίας καὶ τὸ ὁποῖο θὰ βρίσκεται σὲ πλήρη ὁργανικὴ συνοχὴ μὲ τὸ πρῶτο, θὰ εἶναι:

α) ἡ ἀξιοποίηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας, πὺν βρίσκονται ἀκόμα ἀνεκμετάλλευτες. Ἐδῶ ἀνήκει ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἐνεργειακοῦ προβλήματος τῆς Χώρας, πὺν θὰ δώσει νέα διάθρῳση στὴν οικονομία τοῦ τόπου, ἡ ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας, ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς Χώρας μὲ τὴν ἰδρυση βαριᾶς βιομηχανίας καὶ τῶν ἄλλων κλάδων τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος. Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἐνεργειακοῦ προβλήματος μὲ τὴν κατάλληλὴ ἐκμετάλλευση τῶν πλουσίων ὑδατοπτώσεων τῆς Χώρας, πὺν ἔχουν μελετηθεῖ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, ξένους καὶ ἰδικούς μας, πρέπει ν' ἀποτελέσει τὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς νέας οικονομικῆς ἀνασυγκρότησης. Ἀρδευτικά καὶ ἀποξη-

ραντικά ἔργα, πὺν θὰ μεταβάλλουν τὴν ὅλη γεωργικὴ ἀνάπτυξη, μαζί μὲ τὴν ἡλεκτροκίνηση τῆς γεωργίας, ἡ ἀνάπτυξη τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, πὺν θὰ συντελέσει στὴν ὅλη πρόοδο τῆς Χώρας, ἡ χρῆση σὲ μεγάλη κλίμακα τῆς ἡλεκτρικῆς ἐνέργειας, πὺν θὰ ἔχουμε ἀπὸ τις ὑδατοπτώσεις καὶ πὺν θὰ ἐπιτρέψει τὴν ἀξιοποίηση τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου τῆς Χώρας καὶ ἰδία τοῦ βωξίτου καὶ τῶν διαφόρων μεταλλευμάτων πὺν θὰ κάμουν βιώσιμὴ τὴ βαριὰ βιομηχανία τῆς Ἑλλάδας, ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα θὰ δώσουν μιὰ τεράστια αὐξηση στὴν παραγωγὴ τῆς Χώρας καὶ θ' ἀλλάξουν τὴν ὅλη τῆς οικονομικῆς σύνθεσης. Ἐτσι μὲ τὴν κατάρτιση τοῦ γενικότερου αὐτοῦ πλάνου τῆς ἀνασυγκρότησης θὰ ἐξασφαλίσουμε καὶ θὰ διατηρήσουμε ὑψηλὸ ἐπίπεδο ἀπασχόλησης καὶ θ' ἀντιμετωπίσουμε ὀριστικά τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας καὶ θ' ἀποκτήσουμε τὰ οικονομικά μέσα γιὰ νὰ βελτιώσουμε τὴ ζωὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

β) Ἡ βελτίωση τῶν μεθόδων παραγωγῆς καὶ συστημάτων ἐργασίας καὶ ἡ τελειοποίηση τοῦ τεχνικοῦ καὶ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς Χώρας. Μὲ τὴ βελτίωση αὐτὴ θὰ ἐξασφαλίσουμε ἀνώτερη ἀποδοτικότητα, στὴν ὁποία τόσο ὑστερεῖ ἡ Ἑλλάς καὶ γενικά μεγάλυτερη παραγωγικότητα.

γ) Ἡ αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν μας, ὥστε νὰ βελτιωθεῖ ἡ δυναμικότητα τῆς Χώρας καὶ νὰ μειωθεῖ ἡ ἐξάρτησή της ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό. Μόνον ἡ αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν μας καὶ ἡ ἐξεύρεση τῶν ἀγορῶν κατανάλωσης θ' ἀποτελέσει μόνιμὴ πηγὴ εὐμερίας τῆς Χώρας.

Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς τέτοιου παραγωγικοῦ προγράμματος θ' αὐξήσουμε τὴν παραγωγὴ καὶ τὸ εἰσόδημα τῆς Χώρας, θὰ βελτιώσουμε καὶ θ' ἀνεβάσουμε τὸ ἐπίπεδο διαβίωσης τῶν ἐργαζομένων.

Ἐτσι τὸ κράτος θ' ἀποκτήσῃ τὰ μέσα γιὰ νὰ κτιπῇ, καθὼς λέγει ὁ εἰσηγητὴς τοῦ σχεδίου κοινωνικῆς ἀσφαλείας στὴν Ἀγγλία, καθηγητὴς Beveridge, τις γιγάντιες πληγὲς τῆς σημερινῆς κοινωνίας, δηλαδὴ τὴ φτώχεια, τὴν ἀρῶστια τὴν ἀμάθεια καὶ τὴν ἀθλιότητα τῆς κατoικίας.

Ὁ λαὸς ἔχει πιά νοιώσει, πὺς δὲ μπορεῖ νὰ ζεῖ μέσα σὲ τρῶγλες καὶ λιτοδίαιτα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὸν φθείρῃ ἡ ἀρῶστια καὶ ἡ ἀμορφωσιά. Ἐχει τὴν ἀξίωση γιὰ ἕνα ἀνώτερο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο, γιὰ τὴν πραγμάτοποίηση τοῦ ὁποῖου οὔτε ἡ θέληση οὔτε ἡ ἱκανότητα τοῦ λείπει.

Τὰ μέσα, πὺν θὰ πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν πῶν πάνω σκοπῶν εἶναι:

α) ἡ ἐργασία, ἡ ἀφθονὴ ἀνθρώπινη ἐργασία, πὺν διαθέτει ἡ Χώρα.

β) τὰ κεφάλαια καὶ τὰ λοιπὰ μέσα, πὺν θὰ μᾶς δώσουν οἱ σύμμαχοι, ἐκεῖνα πὺν θὰ ἐπιστραφοῦν στὴ Χώρα μὲ τις ἐπανορθώσεις καὶ μὲ τὰ ἔξωτερικά δάνεια πὺν πρέπει νὰ συναφθοῦν.

γ) ἡ κατάλληλὴ ὁργάνωση, πὺν θὰ πρέπει νὰ βασισθεῖ στὴν κατάρτιση ἑνὸς συνειδητοῦ οικονομικοῦ σχεδίου.

Ὁ κατάλληλος συνδυασμὸς τῶν τριῶν αὐτῶν συντελεστῶν θὰ ἐπιτρέψει τὴν αὐξηση τῆς ἀποδοτικότητος καὶ τῆς παραγωγικότητος τῆς οικονομίας. Μὲ τὴν ἀφθονὴ ἀνθρώπινη ἐργασία, πὺν διαθέτουμε, μὲ τὴν ὑπάρξῃ ἑνὸς οικονομικοῦ σχεδίου, πὺν πρέπει νὰ κα-

ταρτίσουμε, πὺν θ' ἀνταποκρίνεται στὸ περιεχόμενό τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας, μὲ τὰ οικονομικά μέσα πὺν θὰ μᾶς δώσουν οἱ σύμμαχοι καὶ θ' ἀξιώσουμε ἀπὸ τοὺς χθεσινούς κατακτητές μας, ἔχει ὑποχρέωση ἡ ἡγεσία τοῦ λαοῦ, νὰ λύσει τὸ οικονομικὸ πρόβλημα, κατὰ τὸν πῶν ὁρθὸ καὶ ἀποτελεσματικὸ τρόπο, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ λαϊκὴ εὐημερία.

3. Ἡ χρηματοδότηση τοῦ οικονομικοῦ σχεδίου. Ἀνάγκη ριζικῆς ἀλλαγῆς στὴ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ.

α) Ποιὲς πρέπει νὰ εἶναι οἱ νέες κατευθύνσεις τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

Ἡ ἐφαρμογὴ ἑνὸς οικονομικοῦ σχεδίου μὲ τέτοιαν ἔκταση προϋποθέτει τὴν ὑπάρξῃ ἐπαρκῶν οικονομικῶν μέσων. Τὸ ζήτημα τῆς χρηματοδότησης τοῦ παραγωγικοῦ τούτου προγράμματος συνδέεται μὲ τὸ ζήτημα τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους. Γιὰ ν' ἀνταποκριθεῖ ὅπως ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ στὸ ἔργο αὐτὸ πρέπει ν' ἀλλάξῃ ριζικά τις κατευθύνσεις, πὺν ἐφάρμοξε ὡς τώρα. «Υἱοθέτηση ἑνὸς σχεδίου ὁλοκληρωτικῆς ἀπασχόλησης, σημαίνει —ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἀγγλος καθηγητὴς Οὐίλλιαμ Μπέβεριτζ— ἐπανάσταση στὰ δημόσια οικονομικά».

Οἱ γενικὲς ἀρχές, στὶς ὁποῖες πρέπει νὰ βασισθεῖ ὁ καινούργιος αὐτὸς προϋπολογισμὸς πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Ὁ νέος προϋπολογισμὸς δὲ θὰ εἶναι μόνον προϋπολογισμὸς τῆς δημοσίας οικονομίας, παρὰ γενικός, δηλ. καὶ τῆς ἰδιωτικῆς οικονομίας. Θὰ ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ καθοδηγεῖ καὶ νὰ κατευθύνει τὸ σύνολο τῆς οικονομίας καὶ ὅχι ἁπλῶς νὰ ἐπιβάλλει φόρους γιὰ νὰ καλύπτει τις κρατικὲς δαπάνες. Ἐτσι μονάχα θὰ μπορεῖ νὰ ἐκτελεστεῖ μὲ συνοχὴ καὶ συνέπεια ἕνα γενικὸ οικονομικὸ σχέδιο.

2) Στὴν εὐρύτερή του αὐτὴ ἀποστολὴ ὁ προϋπολογισμὸς θὰ καταστρώνεται ἔχοντας ὡς δεδομένα καὶ ὡς βάση τις ἐργατικὲς δυνάμεις τῆς Χώρας καὶ ὅχι τὸ διαθέσιμο χρῆμα. Ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς μας θὰ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ ἑνὸς σχεδίου ὁλοκληρωτικῆς ἀπασχόλησης, οἱ ἐργατικὲς δυνάμεις καὶ γενικά ἡ ἀνθρώπινη ἐργασία θὰ εἶναι ἡ βάση τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐτσι γίνεται ἐκεῖνο πὺν δνόμασε ὁ Ἀγγλος ἐργατικὸς ἡγέτης Μπέβιν «ἀνθρώπινο προϋπολογισμό».

3) Βασικὴ, κατευθυντήρια γραμμὴ τοῦ προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι ὅτι τὸ σύνολο τῶν δαπανῶν τόσο τοῦ Κράτους, ὅσο καὶ τῶν ἰδιωτῶν πρέπει νὰ ἐπαρκoῦν ὥστε νὰ διατηροῦν ἕνα ὑψηλὸ καὶ μόνιμο ἐπίπεδο ἀπασχόλησης.

4) Οἱ γενικὲς δαπάνες πρέπει νὰ καθορίζονται ἀπὸ τὸ Κράτος, πὺν θὰ εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ὀργανωμένης ὁλότητος καὶ ἀπὸ κριτήρια μὲ κοινωνικὴ πρoτoρeιa ὁτi τa. Οἱ δαπάνες γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς δυστυχίας, τῆς ἀρῶστιας, τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς κακῆς κατοικίας θὰ προηγoῦνται ἀπὸ ἄλλες δαπάνες, πὺν θὰ ἐξυπηρετοῦν ἀνάγκες ἀνώτερου βαθμοῦ. «Πρῶτα τὸ ψωμὶ καὶ τὴν υγεία γιὰ ὅλους, γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε ἀκόμα μιὰ φράση τοῦ Beveridge καὶ

ὑστερα τὸ κέκ καὶ τὰ θεάματα γιὰ τὸν καθέναν».

5) Ἡ ἀναζήτηση τῶν ἐσόδων θὰ γίνεται κατὰ κύριο λόγο μὲ τὴ φορολογία καὶ συμπληρωματικά μὲ τὸ δάνειο. Οἱ τακτικὲς δαπάνες θὰ πρέπει νὰ καλύπτονται μὲ φόρους, οἱ δὲ παραγωγικὲς μὲ δάνεια. Μιὰ τέτοια δημοσιονομικὴ πολιτικὴ, τέτοιας εὐρύτητος δὲ μπορεῖ νὰ δεσμεύεται μὲ ὅρια, πέραν ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲ μπορεῖ νὰ περάσει ἡ δημοσιονομικὴ δράση, καθὼς δίδασκε ἡ παλιὰ κλασσικὴ θεωρία. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ἀφοῦ ὑπολογίσει πόσα οἱ ἰδιῶτες ἀναμένεται πὺς θὰ ἐξοδέψουν τὸ χρόνο σὲ κατανάλωση καὶ σὲ ἰδιωτικὴ ἐπένδυση, πρέπει νὰ προτείνει τόσα ἔξοδα ἀκόμα, ὅσα θὰ χρειασθοῦν ὥστε μαζί μὲ τὰ ἔξοδα τῶν ἰδιωτῶν νὰ συντελέσουν, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὁλόκληρη ἡ διαθέσιμη ἐργατικὴ δύναμη τῆς Χώρας, ὁπότε καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἀπασχόλησης ἀπὸ σχέδιο μεταβάλλεται σὲ πραγματικότητα.

Μιὰ τέτοια δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἀναιρέπει τις βασικὲς ἀρχές τοῦ προϋπολογισμοῦ, πὺν ἴσχυαν ὡς τώρα: ὅτι δηλαδὴ

1) Τὰ ἔξοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ πρέπει νὰ διατηροῦνται ὅσο τὸ δυνατό χαμηλά καὶ

2) Ὅτι τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ Κράτους πρέπει νὰ ἰσοσκελίζονται κάθε χρόνο.

Οἱ ἀρχές ἄλλωστε αὐτὲς ἔχουν σχεδὸν ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τις περισσότερες Χώρες καὶ κυρίως κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου. Παλαιότερα, ἂν ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς ἀπορροφοῦσε τὸ 1/3 τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, αὐτὸ ἐθεωρεῖτο ὡς κάτι τὸ ἀνώμαλο, πὺν θὰ εἶχε ἐπικίνδυνες συνέπειες γιὰ τὴν ἰδιωτικὴν οικονομία. Ὡστόσο τὰ γεγονότα σήμερα εἶναι πολὺ διαφορετικά. Στὴν Ἀγγλία, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ σημερινοῦ πολέμου, ὁ προϋπολογισμὸς ἀφαιρεῖ μὲ τὴ φορολογία, μὲ τὸ δάνειο καὶ τὴν ἀναγκαστικὴ ἀποταμίευση, τὰ 70% περίπου τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Καὶ κατὰ τις δηλώσεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, πὺν γίνηκαν τελευταῖα στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ἡ ἀναλογία αὐτὴ θὰ διατηρηθεῖ καὶ μετὰ τὸν πόλεμο, γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς γενικότερης ἀνασυγκρότησης τῆς Χώρας, πὺν θὰ βασισθεῖ στὸ σχέδιο τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἀπασχόλησης.

Γενικά, ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι, τὸ τμήμα τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος πὺν θὰ διατεθεῖ γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ γενικοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐξαργατίζεται ἀπὸ τὴν καθ' ὅλου δράση τοῦ Κράτους. Ἐφ' ὅσον μὲ τις κρατικὲς δαπάνες δὲν ἐξυπηρετοῦμε μονάχα καταναλωτικoῦς σκοποὺς, παρὰ καὶ παραγωγικούς, τὸ ὅριο τῆς συμμετοχῆς τοῦ Κράτους στὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα μπορεῖ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, ὅπου ἡ περαιτέρω ἀπορρόφηση θ' ἀποβαίνει ἐπιζήμια γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

4) Πὺς θὰ γίνει ἡ χρηματοδότηση γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς οικονομίας.

Τὰ ὅσα εἶπαμε πῶν πάνω ἀναφέρονται στὴ μελλοντικὴ διαμόρφωση τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, πὺν θὰ μπορέσει νὰ ἐφαρμοσθεῖ, ἀφοῦ προηγουμένως θὰ ἔχει γίνει ἡ ἀποκατάσταση, ἡ ἀναβίωση τῆς οικονομίας. Τὸ ζήτημα πὺν τίθεται τώρα εἶναι πὺς θὰ ἀναζητηθοῦν τὰ κεφάλαια πὺν χρειάζονται γιὰ τὴν ἐκτέλεση ὅλων ἐκείνων τῶν ἔργων, πὺν ἀναφέρονται στὸ πρῶτο στάδιο τοῦ σχεδίου, δηλαδὴ στὴν ἀποκατάσταση τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

Κεφάλαια για μία τέτοια χρηματοδότηση μπορεί να προέλθουν από τις εξής πηγές:

α) από τον προϋπολογισμό,
β) από την πιστωτική πολιτική,
γ) από την ενίσχυση των συμμαχών,
δ) από τις επανορθώσεις και τα εξωτερικά δάνεια.
Ο προϋπολογισμός σήμερα δεν είναι σε θέση ακόμα να διαθέτει σοβαρά ποσά για την εκτέλεση έργων που συνδέονται με την ανοικοδόμηση και τη γενικότερη παραγωγική πολιτική της Χώρας από τα τακτικά του έσοδα. Κατ' ανάγκην από την πλευρά αυτή στην αρχή θα είναι περιορισμένη η συμβολή του προϋπολογισμού, που όμως, με την πάροδο του χρόνου πρέπει να γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη. Με την επαναικτονέργια της οικονομίας θ' αρχίσει κ' η απόδοση των φορολογικών με βάση ένα νέο προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες φορολογικό σύστημα και κατά συνέπειαν πρέπει κ' από της φορολογικής πλευράς να γίνει χρηματοδότηση για αναγκαίες και απαραίτητες κρατικές δαπάνες. Δαπάνες που θ' αναφέρονται στην ανοικοδόμηση της Χώρας, καθώς είναι η στέγαση και οι συγκοινωνίες, μπορεί τώρα στην αρχή να καλύπτονται και με πιστώσεις από την Τράπεζα της Ελλάδας, υπό την προϋπόθεση ότι η αύξηση της κυκλοφορίας θα γίνεται κατά τρόπον που να μη μπορεί να προκαλέσει πληθωρισμό.

Το δεύτερο μέσο χρηματοδότησης είναι η πιστωτική πολιτική. Μα η πιστωτική πολιτική, την επομένη ενός τέτοιου πληθωρισμού, σαν εκείνο που δοκιμάσαμε στην Ελλάδα, δε μπορεί να βασισθεί στις αποταμιεύσεις. Μόνο αφού μπει σε κίνηση ο παραγωγικός μηχανισμός της χώρας και δημιουργηθεί εμπιστοσύνη στο νέο νόμισμα και αρχίσει ο κόσμος ν' αποταμιεύει, τότε θα μπορεί να χρησιμοποιηθούν κεφάλαια της εσωτερικής οικονομίας, για το έργο της χρηματοδότησης των παραγωγικών έργων. Τα δυο πρώτα χρόνια, κατά συνέπειαν, δεν θα έχουμε σοβαρή πιστωτική πολιτική από τις αποταμιεύσεις των ιδιωτών. Πιστωτική πολιτική θα γίνεται την πρώτη περίοδο μόνο με την Τράπεζα της Ελλάδας και μέχρι του σημείου εκείνου που δε δημιουργείται πληθωρισμός. Η νομισματική πολιτική πρέπει να έχει σα βασική αρχή πως η εκάστοτε αγοραστική δύναμη, που θα βρισκεται στα χέρια του κοινού, πρέπει να είναι ανάλογη με τα αγαθά που είναι διαθέσιμα και τις ανάγκες των συναλλαγών. Ούτε μικρότερη πρέπει να είναι η αγοραστική δύναμη ούτε και πολύ μεγαλύτερη. Γιατί η μικρότερη σημαίνει αντί πληθωρισμό και η πολύ μεγαλύτερη πληθωρισμό. Σ' αυτό έγκειται η όρθη νομισματική πολιτική, που πρέπει ν' ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδας, που πρέπει να διατηρεί αυτή την ισορροπία, γιατί διαφορετική νομισματική πολιτική θα είναι εσφαλμένη και επιζήμια. Κι η αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας πρέπει να είναι βαθμιαία και να γίνεται με ρυθμό ανάλογο με τον όγκο της παραγωγής και της εισαγωγής και γενικά ανάλογο με την αναβίωση και την αποκατάσταση της οικονομίας. Με τη γενική αυτή αρχή, το Κράτος τουλάχιστο στο πρώτο μεταπολεμικό έτος, χρησιμοποιώντας κατάλληλα τη νομισματική πολιτική θα μπορέσει να χρηματοδοτήσει μέχρι ενός σημείου, την οικονομία, παράλληλα με τις ενισχύσεις του εξωτερικού και θα μπορέσει να βάλει σε κίνηση μέσα στο χρόνο ολόκληρο τον παραγωγικό μηχανισμό της Χώρας.

Αλλ' η αναζήτηση των παραγωγικών μέσων—πρώτων υλών, μηχανημάτων και εργαλείων και γενικά των κεφαλαίων—πρέπει να γίνει από το εξωτερικό. Πρώτα από την ενίσχυση των συμμαχών με την Ούνρα και άλλους ένδεχομένως συναφείς οργανισμούς, κ' έπειτα από τις επανορθώσεις, που πρέπει να πάρει η Χώρα για τις τεράστιες καταστροφές που έπαθε από τους κατακτητές και κυρίως από την επιστροφή κατά κύριο λόγο του πλούτου που μας αφείρεσαν κατά τρόπο βίαιο και ληστρικό οι Γερμανοί και που πρέπει να αξιώσουμε να μας επιστραφούν κατ' απόλυτη προτεραιότητα. Η ενίσχυση αυτή από το εξωτερικό θα επιτρέψει την αποκατάσταση της οικονομίας και την έναρξη του μεγάλου έργου της οικονομικής ανασυγκρότησης. Τα εξωτερικά δάνεια θ' αποτελέσουν τη συμπλήρωση των κενών και κυρίως θ' αποτελέσουν τη βάση για τη γενικότερη ανασυγκρότηση της οικονομίας. Για τις τρεις όμως αυτές δυνατότητες, δηλ. τη συμμαχική ενίσχυση, τις επανορθώσεις και τα εξωτερικά δάνεια, θα μιλήσουμε σε άλλο μέρος του βιβλίου.

Αυτές πρέπει να είναι οι γενικές βάσεις ενός σχεδίου παραγωγικής εργασίας. Έτσι θα δημιουργήσουμε τα γερά θεμέλια ενός μελετημένου και συνειδητού οικονομικού σχεδίου, που αν εφαρμοσθεί σωστά θα συντελέσει στην ανασυγκρότηση της οικονομίας και στη βελτίωση της ευημερίας του Ελληνικού Λαού.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Β. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η εξαθλίωση του Λαού και ο πλούτος της Χώρας

Μερικά από τα θέματα:

Ο χαρακτήρας της Ελληνικής Οικονομίας.
Η εξάρτηση από το ξένο κεφάλαιο.
Οι πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες.
Η Βιομηχανία. — Η Αγροτική Οικονομία.
Η Ναυτιλία και οι Συγκοινωνίες.
Το Τραπεζιτικό κεφάλαιο. — Το Έμπόριο.
Η φορολογία και οι εξωτερικές πληρωμές.
Το χαμηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο του Ελληνικού Λαού.

ΣΟΛΩΝΟΣ Π. ΚΥΔΩΝΙΑΤΟΥ

Αρχιτέκτονας, Επιμελητού Αγροτικής Αρχιτεκτονικής Ε. Μ. Πολυτεχνείου

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Η παρακάτω μελέτη χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο, που δημοσιεύεται σήμερα σαν εισαγωγή, είναι μία ιστορική ανασκόπηση της θέσης των ελληνικών συνοικισμών και ιδίως των μικρότερων, των χωριών, με λίγες παρατηρήσεις πάνω στην εποχή και το λόγο της ίδρυσής των.

Στο ερχόμενο τεύχος θα δημοσιευθούν τα επόμενα δύο μέρη. Το πρώτο απ' αυτά, εξετάζει τους παράγοντες που πρέπει να δρίζουν τη θέση και να επηρεάζουν την ίδρυση ενός χωριού. Το τελευταίο μέρος εξετάζει τη δυνατότητα και εφαρμογή μετάθεσης των ελληνικών χωριών στη σημερινή ευκαιρία της ανοικοδόμησης.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά.

Χωριό είναι περιορισμένος σε αριθμό συνοικισμός που έχει για κύριο σκοπό την παραγωγή, που με τη θέση του και τη συγκρότησή του όμως δημιουργεί μία τέλεια κοινωνία στις όποιες τα μέλη εξασφαλίζει την υγεία και χαρίζει τα λοιπά αγαθά του πολιτισμού.

Η παραγωγή στα ελληνικά χωριά είναι κατά κανόνα η φυσική κ' οι κάτοικοί τους αποζούν από την εκμετάλλευση του γύρω στο χωριό τους χώρου. Βιομηχανικά χωριά υπάρχουν ως τώρα στην Ελλάδα πολύ λίγα κι αυτά είναι μικτά γιατί κατοικούνται από εργατοαγροτικό πληθυσμό που ασκεί σύγχρονα και το επάγγελμα του γεωργού (Ώρωπος, Άλιβέρι κλ.).

Η θέση λοιπόν του χωριού είναι το ένα από τα δυο σκέλη που θα στηριχθεί η ευημερία κ' η προκοπή του.

Στην Ελλάδα δυστυχώς η θέση του χωριού δεν είναι πάντοτε ή σωστή και αυτό είναι ένας απ' τους κύριους λόγους που το ελληνικό χωριό διαρκώς φθίνει.

Βέβαια η αντίληψη για την όρθη θέση ενός χωριού είναι κάτι το σχετικό που διαρκώς αλλάζει και εξελίσσεται όπως άλλωστε όλα τα εποικιστικά ζητήματα. Εξαρτάται αυτή και μεταβάλλεται σύμφωνα με την εξέλιξη της συγκοινωνίας, την εκτέλεση έργων, την αλλαγή καλλιεργειών, την εκμετάλλευση του υπεδάφους ακόμη και από άλλους γενικότερους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες όπως τέλος και από την αρχική αιτία απ' την οποία ξεπήδησε αυτός ο συνοικισμός.

Υπήρξε κάποτε καιρός στον οποίο ο βασικός σκοπός του συνοικισμού ήταν μόνον η ασφάλεια των κατοίκων του.

Η ύπαρξη λοιπόν ακρόπολης ή η εκλογή απόκρημνης και απόκρυφης μέσα στα βουνά θέσης ήταν τότε πρωταρχική ανάγκη.

Αλλά και από καθαρή παραγωγική άποψη διάφορα εξωτερικά αίτια, που διαρκώς αλλάζουν είναι αίτια να αλλάζουν και την έστω και όρθη αρχική θέση του συνοικισμού.

Έτσι π. χ. η αποξήρανση ενός έλους (Αυάτοβον, Λεσνί κλ.), η εξάντληση ενός μεταλλείου (Λαύριον, Χαλκιδική κλ.), η εγκατάλειψη παλαιών δδών συγκοινωνίας (Φυλή Αττικής, Πέτρα του Όλυμπου, Αμφιπολίας της Μακεδονίας που ήταν τέρμα της Έγνατίας δδού) ή δημιουργία νέων συγκοινωνιών (ο Πειραιάς μετά την αποκοπή του Ισθμού, οι διαφοροί σιδηροδρομικοί σταθμοί κλ.) ή απ' τις προσχώσεις καταστροφής λιμανιού (ο Αϊνός στις εκβολές του Έβρου), ή μετάθεση συνόρων κλ. κλ. έχουν σημαντική επίδραση πάνω σε μια περιοχή, σε μία πόλη ή σ' ένα χωριό και γίνονται μάλιστα αιτία της άνθησης ή της καταστροφής του.

Είναι όμως δυστύχημα ότι τα ελληνικά χωριά δεν πήρανε τη σωστή θέση τουλάχιστον απέναντι στον

κύριο προσρισμό τους που είναι η παραγωγή ή ούτε καν την εποχή της γέννησής των.

Γενικότερα η ιστορία της γέννησης, της άκμης ή της παρακμής του ελληνικού συνοικισμού είναι πολύ ενδιαφέρουσα γιατί μας δείχνει την αντίληψη περί εποικισμού που με το χρόνο διαρκώς άλλαζε και σύγχρονα μας διηγείται όλο το δράμα των βαρβαρικών και έχθρικών επιδρομών, που μέσα στους αιώνες πέρασε η πατρίδα μας, όπως και τις συνεχείς μεταναστεύσεις και εποικισμούς που συνεχίζοντουσαν διαρκώς σ' αυτήν από την πιο μακρινή προϊστορία.

Παρακάτω επιχειρείται μία σύντομη διερεύνηση της εποχής της ίδρυσης και της έκδοσης της θέσης και της παρακμής των συνοικισμών χωρίς όμως να εξετάζονται οι αίτιες της διαφορετικής κάθε φορά εξέλιξης των.

Πρέπει μόνο να σημειωθεί ότι η παρακμή ή ο θάνατος μιάς πόλης ή ενός χωριού δεν έρχονταν μόνο από εξωτερικές αιτίες, αλλά αυτά σαν ζωντανό οργανισμό συχνά σβύσαν και καταστράφηκαν και από εσωτερικά αίτια που τέτοια είναι π. χ.

— Η έλλειψη ή κακή εκμετάλλευση πόρων που εξασφάλιζαν τη ζωή στους κατοίκους των.

— Η αδυναμία ανάπτυξης κοινωνικής ζωής.

— Το νοσηρό κλίμα ή η ανθυγιεινή θέση.

— Η αδυναμία απορρόφησης του δημογραφικού πλεονάσματος κλ. κλ.

2. Ιστορικά.

Στην κλασική κ' όλες εποχή ή και πριν απ' αυτήν καταστράφηκαν και εγκαταλείφθηκαν οι θέσεις πολλών απ' τους Αχαιούς και προδωικούς συνοικισμούς της χώρας μας, όπως ήταν π. χ. οι Μυκήνες και οι Τίρυνες της Αργολίδας, οι Αμφικλίες, οι Γερωνοί και οι Φάρις της Λακεδαιμόνους, το Αστέριον, η Λακέρεια και η Αζώρος της Θεσσαλίας, η Εύτρησης και ο Όρχομενος της Βοιωτίας, η Άρνη και οι Παγασαί της Θεσσαλίας, η Νώνακρης της Αρκαδίας, η Φαιστός της Κρήτης, η Ελίκη του Αίγιου, το Δίον της Εύβοιας κλ.

Αργότερα εξαφανίσθηκαν σε όλα τα σημεία της Ελλάδας ακμαζούσες κάποτε πόλεις για να μη ξανασυνοικιστούνε πια. Μεσα σ' αυτές είναι οι Θεσπίες της Βοιωτίας, η Φυγάλεια της Μεσσηνίας, ο Όρχομενος της Αρκαδίας, η Μινώα της Λακωνίας, η Καλυδών της Αιτωλίας, η Δημητριάς της Θεσσαλίας, η Επίδαυρος της Αργολίδας, η Κασώπη της Θεσσαλίας, η Δωδώνη της Ηπείρου, οι Φίλιπποι της Μακεδονίας, η Μορώνεια της Θράκης, το Θρόνιον της Λοκρίδος, η Ελάτεια της Φωκίδας, η Κνωσσός της Κρήτης, οι Οινιάδες της Ακαρνανίας, οι Αφιδναι της Αττικής κλ. κλ.

Απάνω στα έρείπια δε άλλων αρκετά σημαντικών κάποτε πόλεων δεν υπάρχουν σήμερα παρά ασήμαντα χωριουδάκια. Π. χ. τα Τριπιάνα, απάνω στην αρχαία Μαντινεία, το Πιάλο απάνω στην Άλεια, το Δαδί απάνω στην Αμφικλία, η Σκριπού στον Όρχομενο, το Βελεστίνο στας Φεράς, η Συβίστα στο Φενεό, απάνω στην αρχαία πρωτεύουσα της Ακαρνανίας Στράτον, το Σω-

ροβέγλι, τὸ πρῶν Καστρί πάνω στοὺς Δελφούς, τὸ Φανάρι πάνω στὴν δημηρική Ἰθώμη, τὸ Μουζάκι πάνω στοὺς Γόμφους, τὸ Βαφεῖο στὴ Φᾶρι, τὸ Νιοχώρι στὴν Ἀμφίπολι κ.λ. κ.λ.

Ἰδιαίτερα ἐγκαταλείφθηκαν ἡ ἐξέτεςαν οἱ ὄρεινοὶ συνοικισμοὶ, πού θοφίεται στὴ βαθμιαία καταστροφή τῶν δασῶν πού ἦσαν τότε πηγὲς πλούτου καὶ ζωῆς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὴ γρηγορότερη ἐξάντληση τῶν ὄρεινῶν λεπτογαίων ἑδαφῶν ἀπὸ τὴ συνεχῆ ληστρική ἐκμετάλλευσή τους.

Ἀπ' ὅλους γενικά τοὺς συνοικισμοὺς τῆς χώρας καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς μικρότερους, λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πού παρέμειναν ἀκριβῶς στὴν ἴδια θέση τῆς ἀρχαίας πόλης.

Μέσα σ' αὐτοὺς εἶναι μερικές μεγάλες πόλεις ὅπως ἡ Ἀθήνα, ἡ Λαμία, τὸ Ἄργος, ἡ Βέρροια, οἱ Σέρρες, τὸ Διδυμότειχο, ἡ Καστοριά, ἡ Ἐδεσσα, ἡ Νάουσα, τὰ Τρίκαλα (πάνω στὸ Τρίκκη), ἡ Κορυτσά πάνω στὴ μυκηναϊκή Κρανεῶνα καὶ ἀρκετὲς παραθαλάσσιες καὶ λιμάνια ὅπως ὁ Πειραιάς, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Πάτρα, ἡ Ἐλευσίνα, ἡ Ἄρτα (πάνω στὴν ἀρχαία Ἀμβρακία), ἡ Ναύπακτος, τὰ Χανιά (πάνω στὴν δημηρική Κυθωνία), ὁ Βόλος (στὴν Ἰωλκὸ), τὸ Δυρράχιο (στὴν Ἐπίδαμνο), τὸ Γύθειο κ.λ. Ἡ κί' ἄλλες μικρότερες ὅπως ἡ Λίμνη (στὴς ἀρχαίες Αἰγές), τὸ Οἶτυλο, ἡ Μεθώνη, ὁ Θορικός, ἡ Γραβιά (πάνω στὰ ἀρχαία Καρφία), τὰ Μέγαρα, ἡ Κηφισιά, ἡ Τίτανη (τῆς Κορινθίας πρῶν Βοϊβοντᾶ), τὸ Μενίδι (πάνω στὴς Ἀχαρνές), ἡ Καλαμπάκα (πάνω στὸ Ἀγρίνι), τὸ Κίτρος (πάνω στὴ Πύδνα), ἡ Κορώνη (πάνω στὴν Ἀσὴν), τὸ Δίστομο (πάνω στὴν Ἀμβροσο), οἱ Ἀγ. Σαράντα (στὴν Ὀχνημο), ἡ Πρεμετή (στὸ Ὀρφάλιο), ἡ Χίμαρρα (στὴ Χίμαρη), ἡ Κισσάνη τῆς Ἀνατοράκης (στὴν Κισσὴν) κ.λ. πού ὅλες αὐτὲς παρέμειναν ἡ ξαναχτίστηκαν ἀκριβῶς στὴν παλιά θέση.

Ἄλλοι ἐπίσης συνοικισμοὶ χτίστηκαν ἀργότερα ἐπιτηδες ἡ καὶ τυχαία σὲ θέση γειτονική μὲ τὸν ἀρχαῖο συνοικισμό ὅπως π.χ. ἡ Σπάρτη, ἡ Μεγαλόπολις, ἡ Πύλος, ὁ Αὔλιον κ.λ. καὶ πολλὰ μικρότερα χωριά ὅπως τὸ Ἄργος, Ὁρεστικόν, ἡ Τανάγρα, ὁ Δομοκός (κοντὰ στὰ Φάλαρα), ἡ Ἐξαρχος (δίπλα στὴς Ἀβες τῆς Φωκίδος), οἱ Σοφάδες (κοντὰ στὴν Ἀρνη), τὸ Δαδί (κοντὰ στὴν Ἀμφικλεία), τὸ Βασιλικό (δίπλα στὴ Σικυῶνα, τὸ Στεῖρι (κοντὰ στὸ Στεῖριον), ἡ Κόνιτσα (κοντὰ στὴ Κονισσό) κ.λ. κ.λ.

Κατὰ τὸ μεγαλύτερο ὅμως ποσοστὸ οἱ περισσότεροι συνοικισμοὶ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς ἐξαφανίστηκαν ἀπὸ καταστροφή ἡ ἐρήμωση.

Ἰδιαίτερα παρατηρεῖται αὐτὸ στοὺς ἀγροτικούς οὐς συνοικισμούς, πού ὁ πληθυσμὸς τους ἀραιώθηκε ἐξαιρετικά ἀπὸ διάφορες μεταναστεύσεις ἀπ' τὴς ὁποῖες οἱ κυριότερες ἔγιναν στὴς εὐφορὲς πεδιάδες τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ τὴν ἴδρυσή τῶν ἐλληνικῶν αἰστικῶν κρατῶν, πού ἐπηκολούθησε τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Οἱ ἐπιδρομὲς ὕστερα καὶ οἱ δηώσεις τῶν βαρβάρων πού τὶς διευκόλυνε ἡ ἀπὸ τὴ διασπορά αὐτὴ ἐξασθένιση τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἐπετάχυναν τὴ διάλυσή τους.

Ἀπὸ τοὺς συνοικισμοὺς πού ἱδρύθηκαν στὴ Βυζαντινὴ ἐποχὴ ἡ στὴ Φραγκοκρατία ὅχι λίγοι διατηρήθηκαν ὡς τὰ σήμερα στὴν ἴδια παλιά τους θέση ὅπως π.χ. τὰ Σάλωνα (Ἀμφισσα), τὰ Καλάβρυτα, τὰ Σέρβια, ἡ Κορώνη, ἡ Νάουσα, τὸ Γαλαξείδι, ἡ Γαστούνη, τὸ Ἀργυρόκαστρο, ἡ Πάργα, τὸ Λεωνίδι κ.λ.

Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς σὲ παραθαλάσσιες ἡ σὲ καλὰ διαλεγμένες θέσεις ἐξελεῖχθηκαν ἀργότερα σὲ σημαντικές πόλεις ὅπως π.χ. ὁ Βόλος, ἡ Καβάλλα, τὰ Γιάννενα, ἡ Φλώρινα, ἡ Πρέβεζα κ.λ.

Τουαντίον ἄλλοι ἀπὸ ἀνθοῦσες τότε πόλεις ἐξέπεσαν σὲ χωριά ὅπως ὁ Μυστράς, τὸ Γεράκι, ἡ Μεθώνη, ἡ Χαλανδρίτσα, ἡ Ἀνδραβίδα, τὸ Γαρδίκι (Φθιώτιδος), οἱ Νέες Πάτρες (Υπάτη), ἡ Χριστιανούπολις (Τριφυλίας τὸ σημερινὸ Χριστιάνοι), ἡ Κορώνη, ἡ Καρύταινα κ.λ.

Τέλος μερικές Βυζαντινὲς ἰδίως, πόλεις ἐξαφανίστηκαν τελείως ὅπως τὸ Μουχλί (Ἀμύκλει), ἡ Βελιγιοστὴ καὶ ἡ Θάνα στὴν Ἀρκαδία, ἡ Δημητριάς (στὸν Παγασητικό), ἡ Νεάπολις (στὸ Στρυμῶνα), ἡ Νικόπολις (στὴν Ἠπειρο), ἡ Μοσχόπολις (στὴ Β. Ἠπειρο), ἡ

᾽Ωλενα (στὴν Ἠλεία), τὸ Λυκοστόμιο (στὰ Τέμνη) κ.λ. καὶ δὲν ξαναεποικίστηκαν ποτὲ πιά.

Μερικοὶ μικρότεροι συνοικισμοὶ τῆς ἰδίας ἐποχῆς διατηρήθηκαν ὡς σήμερα σὰν χωριά ὅπως τὰ γειτονικά μας Κάλαμος, Μαρκόπουλο, Κερατέα, Βάρη, Καλύβια κ.λ. πού κράτησαν μέσα στὴν ἀλβανόφωνο Ἀττική τὸ παλιὸ Βυζαντινὸ ὄνομά τους, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὅπως τὸ Κίτρος τῆς Πιερίας, τὸ Σαρηγιόλ (Σταρεῖδωλα) τῆς Δυτ. Μακεδονίας κ.λ.

Βυζαντινὰ χωριά πού καὶ σήμερα ἀκόμη ἀνθοῦν εἶναι καὶ ἀρκετὰ ὄρεινὰ ὅπως π.χ. ἡ Κλεισοῦρα τῆς Καστοριάς σὲ ὑψόμετρο 1150 μ. πού ἱδρύθηκε τὸν 14ον αἰῶνα, ἡ Τσαρίτσανη τῆς Ἐλασσῶνος σὲ ὑψόμετρο 500 μ. πού ἱδρύθηκε ἀπ' τοὺς Σλαῦους τὸ 10ον αἰῶνα, ἡ Σίτσα στὰ Γιάννενα σὲ ὑψόμετρο 680 μ. πού ἱδρύθηκε τὸν 14ον αἰῶνα, ἡ Δημητσάνα Γορτυνίας σὲ ὕψος 790 μ. πού ἱδρύθηκε τὸ 10ον αἰῶνα, ἡ Ἀναβρυτὴ πού χτίστηκε τὸ 1000 πάνω στὸ Ταῦγετο σὲ ὑψόμετρο 850 μ. καὶ τόσο ἀνθεὶ χάρις στὴ Βιομηχανία τῆς, παλιά ἴσως κληρονομία ἀπ' τῆς γειτονικῆς τῆς Ἀμύκλης κ.λ. κ.λ.

Ὁ ἀλβανικὸς ἐποικισμὸς, πού στάθηκε τόσο πολυτιμὸς στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὸ πύκνωσιν τὸν ἀραιωμένο ὄρεινὸ πληθυσμὸ τῆς ἐνῶ σύγχρονα μὲ τὴν ἀνάμιξή του μὲ τὸ ντόπιο στοιχεῖο μᾶς ἔδωσε τὸν τύπο τοῦ ἀγωνιστῆ τοῦ 21, πού τίνεζε τὸν Τούρκικο ζυγὸ, ἀρχισε πρὶν ἀπ' τὸ 1000 π.χ., ἀλλὰ ὁμαδικὰ ἐξαπλώθηκε τὸ 14ο καὶ 15ο αἰῶνα κύρια στὴν Ἀττική, Εὐβοία, Πελοπόννησο κ.λ.

Οἱ θέσεις τῶν συνοικισμῶν του διαλέχθηκαν μὲ βία καὶ γιὰ χρόνια πολλὰ οἱ κάτοικοι τους μετακινούντο. Ἔτσι π.χ. οἱ Ἀρβανίτες τῆς Θεσσαλίας κυνηγημένοι πότε ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικο Β', πότε ἀπὸ τὸ δεσπότη τῆς Ἠπείρου καὶ κατόπιν τοὺς Τούρκους κατέβηκαν στὴν Αἰτωλία γιὰ νὰ καταλήξουν ἀργότερα σὲ πρόσκληση τῶν Φεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου Μανουὴλ Κατακουζηνοῦ καὶ Θεοδώρου Παλαιολόγου στὴν Ἀργολίδα, Μεσσηνία καὶ Ἀρκαδία. Ἐναν αἰῶνα ἀργότερα καταδιωκόμενοι ἀπ' τοὺς νέους κυρλοὺς τῆς χώρας, τοὺς Τούρκους, οἱ Ἀρβανίτες τῆς Πελοποννήσου καὶ μάλιστα τῆς Ἀργολίδας ἐγκατέλειψαν τὴν εὐφορὴ χώρα χτίζοντας τὰ χωριά τους στὰ ἀπόκεντρα παράλια καὶ περνώντας σιγὰ σιγὰ ὅλα σχεδὸν τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου ἀρχίζοντας ἀπ' τὰ πλησιέστερα (Σαλαμίνα, Αἴγινα, Πόρο, Ὑδρα, Σπέτσες) πού ἦσαν σχεδὸν ἔρημα ἀπ' τὸ φόβο καὶ τὶς δηώσεις τῶν κουρσάρων.

Ὡστόσο στοὺς Ἀρβανίτες χρωστάμε μερικές ἀπ' τὶς καλὲς θέσεις ἀγροτικῶν συνοικισμῶν πού ὡς τὰ σήμερα ἀνθοῦν τόσο στὰ πεδινὰ ὅπως τὰ Σπάρτα, τὰ Λιόσια κ.λ. ὅσο καὶ στὰ ὄρεινὰ ὅπως τὰ Κιοῦρκα Ἀττικῆς (ὕψ. 320), τὸ Λάλα Ἠλείας (ὕψ. 520), τὰ Βίλλια Μεγαρίδος (ὕψ. 480 μ.) κ.λ.

Οἱ πῶ πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς συνοικισμοὺς εἶναι δημιουργήματα νεώτερα. Τὰ πῶ πολλὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας πού ἀρκετὰ ἐξελεῖχθηκαν σὲ πόλεις ὅπως εἶναι ἡ Καρδίτσα, ἡ Πρέβεζα, ἡ Ἀλμυρὸς, (δυτικότερα τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἀλμυροῦ), τὸ Ἀργοστόλι, ἡ Νιγρίτα, τὸ Μεσολόγγι, ὁ Τύρναβος, τὸ Κιλκίς, ἡ Κατερίνη, ἡ Ξάνθη, οἱ Ἀγ. Σαράντα, τὰ Γρεβενά, ἡ Σιάτιστα (16ος αἰῶν), ἡ Ἀμφιλοχία (ἡ Καρβασαράς πού τὸν ἔκτισε ὁ Ἀλῆ Πασᾶς) Φιλιάτες, Ἀρεόπολις, Κορυτσά (1490) κ.λ. κ.λ.

Τέλος ἄλλες ἱδρύθηκαν ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀνελευθέρωση ὅπως ἡ Ἐρμούπολις (1821), ἡ Νέα Κάρυστος (1838), ἡ Σπάρτη (1884), ἡ Ν. Κέρνιθος (1858), τὸ Λαύριον (1865), ἡ Ἀλεξανδρούπολις (1876), ἡ Ἀμαλία, οἱ Γαργαλιάνοι, τὸ Ἀστρος, τὸ Ξυλόκαστρον κ.λ.

3. Τὰ χωριά.

Τὰ σημερινὰ ἐλληνικὰ χωριά εἶναι περίπου 10.500 μοιρασμένα σὲ 5.500 κοινότητες.

Ἀπ' αὐτὰ τὸ 1/3 περίπου εἶναι ὄρεινὰ, δηλαδὴ χτισμένα σὲ ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ 500 μ. τὸ 1/4 μισοὶ ὄρεινὰ δηλαδὴ σὲ ὑψόμετρο 200—500 μέτρα, καὶ τὸ ὑπόλοιπο 5/12 περίπου, πεδινὰ δηλαδὴ σὲ ὑψόμετρο κάτω ἀπὸ 200 μ.

Οἱ μικρότεροι αὐτοὶ συνοικισμοὶ τῆς χώρας μας μὴ ἔχοντας τὴν παράδοση καὶ τὶς ρίζες τῶν πόλεων ἦσαν πῶ ἐκτεθειμένοι στὰ διάφορα ἐπικρατοῦντα ρέματα

μετοικήσεων. Δημιουργόντουσαν ταχύτερα καὶ εὐκολότερα μὰ καὶ διαλυόντουσαν καὶ ξεριζώνοντουσαν ἐπίσης γρήγορα.

Συγκεκριμένα ἀπ' τὰ ὄρεινὰ χωριά, ἐξὸν ἀπὸ παλαιότατους κτηνοτροφικοὺς συνοικισμούς, ὀλίγα εἶναι κεῖνα πού χρονολογοῦνται πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ὑποδούλωσης μας στοὺς Τούρκους.

Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ προκύψανε ὅταν τὸ σὲ παρακμὴ καὶ ἀνίσχυρο Βυζαντινὸ κράτος δὲν ἦταν πιά σὲ θέση νὰ προστατῇ τοὺς παραθαλάσσιους πληθυσμούς του ἀπὸ τοὺς Γενουσίους, Σαρακηνούς καὶ ἄλλους κουρσάρους πού μὲ τὶς φούστες τους τρομοκρατοῦσαν ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου.

Τότε ἐγκαταλείφθηκαν τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ πεδινὰ ἡ μισοπεδινὰ χωριά τῆς παραλίας καὶ οἱ κάτοικοι τους ἀποσύρθηκαν σὲ ἐσωτερικὸ σὲ ὄρεινὲς τοποθεσίες ὅσο τὸ δυνατόν ἀποκρυμμένες καὶ κατάλληλες γιὰ ἀμυνα.

Τότε χτίστηκαν τὰ χωριά τῶν νησιῶν μας πάνω στὶς πλαγιὲς τῶν λόφων καὶ μὲ εἰδικὸ τρόπο γιὰ νὰ διευκολύνεται ἡ ἀμυνα κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν (στενοὶ δρόμοι, τάρτσες στὰ σπῖτια, ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν σπιτιῶν κλπ.). Τότε στὴ Λέσβο π.χ. ἐγκαταλείφθηκαν τὰ παραλιακά χωριά Ἀγ. Φωκᾶς καὶ Αἰγίς γιὰ νὰ χτιστεῖ τὸ μερογαϊκὸ καὶ μισοὐρεῖνὸ Βρυσσά.

Γενικά ὅλες σχεδὸν οἱ πρωτεύουσες τῶν νησιῶν μας συνοικίστηκαν γύρω ἀπὸ ἓνα λόφο πού τὸν δόχῳσαν σὲ κάστρο. Φέρανε μάλιστα οἱ περισσότερες τὸ ὄνομα αὐτό, Κάστρο, ὡς μέχρι λίγα χρόνια (Κεφαλονιά, Ἀνδρος, Ψάρα, Μήλος, Λήμνος, Θάσος, Σκύρος, Σκιάθος, Σύρα, Φολέγανδρος, Ἀντικύθηρα, Ἀντίπαρος, Ἀμοργός, Κάλαμος κ.λ.). Τὸ ἴδιο βέβαια συνέβηκε καὶ στὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, ὅπως π.χ. στὸ Πήλιο πού ἀκατοίκητο στὴν ἀρχαιότητα ἐποικίστηκε τὸν 14' αἰῶνα. Τότε συγκεκριμένα διαλύθηκε τὸ ἡμιπεδινὸ χωριὸ Καστρί (Ἄγιος Ἀθανάσιος) καὶ οἱ κάτοικοι του ἔχτισαν τὴν ὄρεινὴ Ζαγορά, ὅπως οἱ κάτοικοι τοῦ Νταμούχαρι πού ἔχτισαν τὸν Κισσό κλπ.

Ἡ μετοίκηση καὶ διάλυση χωριῶν γιὰ τὸν φόβο τῶν πειρατῶν συνεχίστηκε καὶ ἀργότερα ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ 1821 ὅπως π.χ. στὸ χωριὸ Παληοχώρι τῶν Βιλλίων πού κατεστράφηκε τελείως καὶ οἱ κάτοικοι του ἀπήχθησαν στὴ Καλάβρια τῆς Ἰταλίας.

Τὰ περισσότερα ὅμως ἀπὸ τὰ ὄρεινὰ χωριά μας χτίστηκαν τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας. Ἀλλὰ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ κατόικους Βυζαντινῶν πόλεων πού καταστράφηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅπως ἔγινε μὲ τὸ χωριὸ Ἀγιοργίτικα, Βερζοβὰ κλπ. τῆς Τρίπολης πού ἐποικίστηκαν ἀπ' τοὺς κατοίκους τῆς Βελιγοστής, τοῦ Μουχλιού κλπ. πού ξεριζώθηκαν, ἀλλὰ ὅμως ἀργότερα ἀπὸ κατοίκους πεδινῶν πόλεων ἡ χωριῶν πού ζητοῦσαν τὸν ἐλεύθερο ἀέρα τῶν βουνῶν, παραβλέποντας τὴν φτωχότερη διαβίωσή τους. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἐποικίστηκαν ὅλα τὰ ὄρεινὰ συμπλέγματα τῆς Ἑλλάδας ὅπως τὰ βουνὰ τῆς Χειμάρρας, τοῦ Σουλίου, τῆς Πίνδου, τῆς Ρούμελης, τοῦ Μωρηά, ὡς τὰ βουνὰ τῶν Σφακιῶν στὴν Κρήτη.

Τότε δημιουργήθηκαν τὰ περήφανα κεφαλοχώρια, στὰ ὁποῖα μακρὰ ἀπ' τὴν ἐπιρροή καὶ τὴν καταπίεση τῶν μπένδων οἱ ἀγρόται μας καλλιεργοῦσαν ἐπὶ αἰῶνες τὶς μικρὲς ἐλεύθερες ἰδιοκτησίες τῶν.

Ὁ ὄρεινὸς αὐτὸς ἐποικισμὸς πού σήμερα μᾶς κινεῖ τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μας γιὰ τὴν ἔδωκε ἄσυλο στοὺς ὑπερασπιστὲς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας δὲν εἶναι διόλου ἐπιτυχὴς ἀπὸ ἀποψη ὀργάνωσης καὶ συγκρότησης ἐνὸς χωριοῦ.

Ὡστόσο μερικὰ ἀπ' τὰ χωριά αὐτὰ ἔφτασαν κάποτε σὲ ζήλευτὴ ἀκμὴ ὅπως π.χ. ἡ Μοσχόπολη, ἡ Ραφήνη, ὁ Τύρναβος κλπ. ἡ ὅπως ὁμαδες χωριῶν μὲ ἰδιότυπη ὀργάνωση ὅπως π.χ. ἡ Δημοκρατικὴ Συμπολιτεία τοῦ Σουλίου, ἡ τὰ 40 Ζαγοροχώρια τῆς Ἠπείρου, ἡ ἡ ἀδελφότης Ἀμπελακίων Θεσσαλίας ἡ τὰ 24 Πηλιοχώρια Θεσσαλίας, ἡ τὰ 42 Βλαχοχώρια τοῦ Συρράκου καὶ τὰ Μαστοροχώρια τῆς Ἠπείρου. Ἀνάλογες ὀργανώσεις συναντᾶμε καὶ στὰ πεδινότερα ὅπως τὰ Μαδεμοχώρια τῆς Χαλκιδικῆς ἡ στὰ παράλια τὶς ναυτικὲς κοινότητες Ὑδρας, Σπετσῶν, Ψαρρῶν κ. ἄ.

Ἀλλὰ ἡ ἀκμὴ καθε μιάς ἀπ' αὐτὲς προερχότανε

ἀπὸ εἰδικούς λόγους ἦταν μικρᾶς διάρκειας καὶ ἐσβυνε πάντα χωρὶς νὰ μπορέσει πιά νὰ ξαναφανεῖ.

Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπὸ τοὺς ὄρεινους αὐτοὺς κατοίκους καὶ παρ' ὅλον ὅτι τότε ἡ ὄρεινὴ τους οἰκονομία ἦταν ἀνθρωπότερη καὶ οἱ ἀνάγκες τους πῶ πρῶτόγονες, ἦταν ἀδύνατο νὰ συντηρηθοῦν χωρὶς τὶς λεηλασίες καὶ διαρπαγὲς ἀπ' τοὺς γύρω κάμπους.

Ἔτσι π.χ. τὰ 11 ὄρεινὰ χωριά τοῦ Σουλίου εἶχαν ὑποτελῆ 60 περίπου καμπίσια, ἀπ' τὰ ὁποῖα καὶ τρεφόντουσαν. Τὸ ἴδιο τὰ 50 περίπου χωριά στὰ ἀπρόσιτα Ἀγραφα, πού εἶχαν γίνει σχολεῖα κλεφτῶν, ἀλλὰ καὶ κέντρα μόρφωσης, (ἐκεῖ δίδαξαν οἱ δασκαλοὶ τοῦ γένους Εὐγένιος Γιαννοῦλης, Γόρδιος, Μακράσιος κλπ.) εἶχαν στὴ δικαιοδοσία τους 300 περίπου χωριά τοῦ κάμπου.

Ἡ ἀδυναμία τῶν χωριῶν αὐτῶν νὰ θρέψουν τοὺς κατοίκους τῶν ἡταν ἀναπότρεπτη γιὰ τὴ θέση τους δὲν ὀριζε τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ προσπάθεια νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν κρυμμένη ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ νὰ προσφέρεται τὸ δυνατόν καλύτερα γιὰ ἀμυνα.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι σχετικὴ περιγραφή τοῦ Παπαρηγοπούλου (Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τόμ. Ε') γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Τετραχωριοῦ τοῦ Σουλίου πού λέει τὰ ἑξῆς: «Τὰ τέσσερα αὐτὰ χωριά οἰκοδομήθησαν ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων κλιτύων ὄρους, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἡδύνατο τις νὰ προσέλθῃ εἰμὴ διὰ μιάς καὶ μόνης στεναποῦ ὀρισιδῶς ἐν διασχηματῇ τριῶν μιλίων διαρχομένης ἀνά μέσον φοβεροῦ λαβυρίνθου βαράθρων, δασῶν καὶ βράχων.

Ἀπὸ μίλιου εἰς μίλιον εἰς τὰ δυσβατώτερα τῆς στεναποῦ μέρη ἡγείρετο πύργος ὠχυρωμένος. Μετὰ τὸ πρῶτον μίλιον καὶ πλησιέστερα τοῦ πρῶτου πύργου ἔκειτο ἡ Κιάφα, δύο δὲ μίλια ἀπώτερόν ὑπῆρχον εἰς μίαν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν τὸ Σοῦλι ἡ Κακοσοῦλη, τὸ Ἀβαρτικόν καὶ ἡ Σαμωνίβα, ὅσκι κρεμάμενα ἀπὸ τῶν τραυτέρων κλιτύων κυκλοτεροῦς κοιλᾶδος ἡ κρατήρος, τοῦ ὁποῖου τὰ χεῖλη ἀποτελοῦσι τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους».

Ἀλλὰ καὶ τὰ χωριά τοῦ κάμπου δὲν εἶναι πολὺ τυχερότερα ἀπ' τὰ ὄρεινὰ ἀπὸ ἀποψη ἐκλογῆς τῆς θέσης τους γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδας πού ἐξέλιπε ὁ φόβος τῶν πειρατῶν καὶ τῶν Τούρκων καὶ οἱ ὄρεινοὶ κάτοικοι θέλησαν νὰ κατεβούν στὰ εὐφορότερα χωράφια τους, πλησιάζοντας σύγχρονα καὶ τὶς συγκοινωνίες, δὲν ἔγινε σωστὴ συνοίκηση.

Οἱ κάτοικοι ἀνοργάνωτοι κατέβαιναν σὲ πλησιέστερο πεδινὸ σημείον καὶ ἔχτιζαν μικροσυνοικισμοὺς πού στὴν ἀρχὴ στὰ πεδινὰ τοὺς λέγανε «καλύβια», στὰ νησιά καὶ παράλια «σκάλες».

Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἐνῶ στὴν ἀρχὴ χρησίμευαν μόνο παροδικὰ γίνθηκαν σιγὰ σιγὰ μόνιμα, ἀπορροφήσανε τὰ ὄρεινὰ καὶ ἐξελεῖχθηκαν σὲ χωριά παίρνοντας συχνὰ τὸ ὄνομα τῆς — νὰ ποῦμε — μητροπόλεως τῶν μὲ εἰδικὴ κατάληξη, π.χ. Βυτινα—Βυτινέικα, Μάζι—Μαζέικα, Σαραντάπηχο—Σαρανταπηχιώτικα, Λάρτα—Λαστέικα κλπ. ἡ κρατοῦσαν τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ βάζοντας μπρὸς τὸ Καλύβια ὅπως π.χ. τὰ γειτονικά μας Καλύβια Κούβαρ κλπ. Παραδείγματα μᾶς δίνουν ὅλα σχεδὸν τὰ χωριά τοῦ Κορινθιακοῦ καθὼς καὶ τὰ χωριά τῶν νησιῶν.

Τὴν ἐκλογὴ τῆς θέσης τοῦ νέου πεδινοῦ χωριοῦ καθορίζουν διάφοροι λόγοι ἱστορικοί, πολιτικοί, θρησκευτικοί συχνότερα ὅμως ὅπως διόλου τυχεροὶ γιὰ μεγάλη βέβαια ζημία τῆς ἐξέλιξης τῶν χωριῶν.

Ἔτσι π.χ. τὸ Δερβένι πού ἐποικίστηκε ἀπὸ τοὺς ὄρεινους τῆς Ἑδρωστίνης (Ζάχολη) ἀντὶ νὰ χτιστεῖ ἀνάτολικά τοῦ χεῖμαρρου Ζαχουλίτικου ὅπου θάχε ἀρκετὸ χῶρο γιὰ ν' ἀναπτυχθεῖ κανονικά, χτίστηκε στὴ στενὴ λαρίδα ἀνάμεσα θάλασσας καὶ βουνοῦ δυτικὰ τοῦ ποταμοῦ γιὰ τὴν θέση αὐτὴ βρισκότανε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας κάποιον χάνι.

Ἄλλοτε τὴ θέση τοῦ χωριοῦ τὴν κανονίζει ἡ τυχαία ὑπαρξὴ ἐνὸς ἐξωκκλησιοῦ ἡ μιάς πηγῆς ἡ τοποθετεῖται πάνω στὴ διασταύρωση μονοπατιῶν πού χάσανε πιά τὴ σημασίαν τους. Σ' ἄλλα πάλι ὁ φόβος τῶν ἐλαδῶν ἡ τῆς πλημμύρας ἀποκλείουν ἀριστες κατὰ τὰ ἄλλα θέσεις, ἐφ' ὅσον φυσικὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ λείπουν. Ἄλλοτε πάλι ἡ σιδηροδρομικὴ καὶ μόνο στάση γίνεται αἰτία συνοίκησης ὅπως π.χ. σχηματίστηκαν οἱ Ἅγιοι (Συνέχεια στὴ σελίδα 90)

Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ "Η «ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ» ΒΙΩΣΙΜΗ;

Γύρω απ' τα προβλήματα της ανοικοδόμησης διατυπώνονται γνώμες που ξεκινάν από διαφορετικές θεωρητικές, κοινωνικές και πολιτικές πεποιθήσεις.

Τελευταία διεξάγεται μεγάλη συζήτηση με άρθρα, μελέτες, προσουρές, βιβλία ακόμα, γύρω από ένα ζήτημα, που μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένα σαν μια από τις προϋποθέσεις για την τελική σωστή ή μη τοποθέτηση, που θα πετύχει ο μελετητής για το πρόβλημα της ανοικοδόμησης στο σύνολό του.

Το ζήτημα αυτό μπορεί να συνοψιστεί στο αν οι παραγωγικές δυνάμεις της χώρας και ο ανεκμετάλλετος πλοῦτος της με σύστημα παραγωγικών, οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων και με οργάνωση της οικονομίας τέτοια που να επιτρέπει την πλήρη ανάπτυξη των οικονομικών και πλουτοπαραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας, μπορούν να εξασφαλίσουν στην Ελλάδα και το λαό της ένα βιοτικό επίπεδο, που η στάθμη του θ' ανεβαίνει συνεχώς παράλληλα με την ανάπτυξη των οικονομικών και παραγωγικών δυνάμεων της χώρας.

Ο «Αντίοχος» στο ζήτημα αυτό, για το οποίο έχουν διατυπωθεί έκ διαμέτρου αντίθετες γνώμες, άρχισε έρευνα συστηματική, τόσο για τις τεχνικές προϋποθέσεις της ανοικοδόμησης (μελέτη Ν. Κιτσίκη, 1ο τεύχος), όσο και για το πρόβλημα της παραγωγικής γής (μελέτη Κ. Σακαντάνη) από το περασμένο τεύχος.

Στη στήλη αυτή, παράλληλα με τις μελέτες που διερευνήσαν και θα διερευνήσουν το ζήτημα συστηματικότερα θα δημοσιεύουμε τακτικά συμπυκνωμένα τα συμπεράσματα μελετητών του θέματος στο σύνολό του.

Αυτό γίνεται για να διευκολύνει τον αναγνώστη σε μια καθολικότερη σύλληψη του προβλήματος και να τον ενημερώσει με τα συμπεράσματα μιας γόνιμης συζήτησης που μπορεί να δημιουργηθεί γύρω από το βασικό αυτό θέμα.

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

Για τη βάνουση όσο και όκηρή σκέψη, το έλλη- νικό πρόβλημα ήτανε και παραμένει πρόβλημα μεγα- λύτερου χώρου. Το πράγμα δεν είχε διόλου έκπληκτι- κό προκειμένου για μια έθ- ότητα, όπως η ελληνική κατεπαρμένη ως τα χθές—ως τη μικρασιατική κατα- στροφή.—σ' ολοκληρω σχεδόν την Ανατολική Μεσόγειο και τα μαυροθαλάσσια παράλια της Τουρκίας. Όταν όμως παρουσιάζεται με συνεπικύρο την έπιστήμη, τότε πρόκειται για την πιο επικίνδυνη αὐταπάτη, που αποθεώνει την άγνοια και συγχέει το μύθο με την πραγματικότητα.

Η ιστορία και η εθνολογία, η αρχαιολογία κ' η γλωσσολογία ήρθαν συχνά άμ-εσοι βήθοι στην καλ- λιέργεια αυτής αὐταπάτης. Τώρα παρουσιάζονται και οι οικονομικές έπιστήμες: η οικονομική ιστορία και η οικονομική θεωρητική. Προσπαθούμε κι αυτές να αποδείξουν ότι η ελληνική έθ- ότητα δεν είναι βιώσιμη αν δεν αποκτήσει ένα μεγαλύτερο χώρο. Τα δημογρα- φικά και στατιστικά επιχειρήματα, αρκετά διαστρέ- βλωμένα, παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στα αργίσι συμ- περάσματα.

Το θέμα έμπιπτει απόλυτα, μέσα στην κατηγορία των θεμάτων, με τα οποία καταπιάνεται ο «Αντίοχος». Είναι μάλιστα ένα από τα κυριό-ερά του. Γιατί αν πα- ραδεχθούμε πως η Ελλάδα δεν είναι βιώσιμη, όχι μόνο στο παρόν παρά και στο μέλλον και έσας, χωρίς ένα πρόσθετο χώρο, τότε είναι φανερό πως όλα τα προβλή- ματα της ανοικοδόμησης καταρρέουν στη βάση τους. Κάθε αναμόχλευση τους, κάθε παρουσίαση τους, κάθε προσπάθεια να έπιλυθούνε μέσα στις υπάρχουσες δυ- νατότητες, είναι περιττή. *Πιένας των σκέψων μας για την ανοικοδόμηση της Ελλάδας, είναι ότι απολείει χώρα βιώσιμη με μεγάλες δυνατότητες να γίνει μια άληθινά πλούσια χώρα.*

Η αντίθεση μας προς τους οικονομολόγους της δε- ξιάς είναι στο σημείο αυτό βαθύτατη. Όταν έμεις λέ- με ανοικοδόμηση δεν έννοούμε μονάχα μια οικονομική δράση, δυνατή και πραγματοποιήσιμη κάτω από άμε- σες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες, δράση που θα έχει ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη παραγωγικότητα της εργασίας και την ύψωση της βιοτικής μας στάθ- μης. Έννοούμε και κάτι άλλο: την προσδιορίζουμε μέσα

στα πράγματα και στη συνείδησή μας σαν ένα νέο προσα- νατολισμό στην εθνική μας ζωή. Είναι—για μας βέβαια όχι για τον κ Βαροχρέσσο—οικονομική, κοινωνική και εθνική επιδίωξη, ή μεγαλύτερη και ή ευγενέστερη επι- δίωξη για το ελληνικό έθνος. Την τάσσουμε σαν ιδεώ- δες του.

Την επιδίωξη αυτή τη θεμελιώνουμε ιστορικά πά- νω στο αδιάφυστο γεγονός, ότι η μικρασιατική κατα- στροφή έθεσε όριστικό τέρμα στην πολιτική της Με- γάλης Ιδέας, σαν πολιτική εξάπλωσης σ' ένα μεγα- λύτερο χώρο, πολιτική δραματική στις συνέπειές της, ή οποία ως μοναδικό υποβάσταγμα είχε την έμπορικη μας κατάρχηση στις γειτονικές ζώνες και όχι την έθνολογία και κοινωνικοπαραγωγικά, υπερέχουσα διά- ταξη μας σ' αυτές. Από την ίδια αυτή καταστροφή και μικρασιατικός χώρος πήρε μόνον όριστική έθνολογί- κη διαμόρφωση και ότι κατά συνέπεια παύσαμε πιά να είμαστε το μεταπρατικό έθνος εν διασπορά, γίναμε δε μια σύγχρονη έθνότητα, που συγκεντρώνει όλα της τα προβλήματα στον ίδιο της το χώρο, με τη θέληση να τον αξιοποιήσει στο maximum και να διακριθεί στη νέα της αὐτή ιστορική προσπάθεια. Πάμε να γίνουμε ένα ισχυρό βιομηχανικό έθνος. Να πως παρουσιάζεται για μας η ανοικοδόμηση.

Μπαίνουμε έτσι σε μια νέα πορεία που έχει ως προϋπόθεση και συνέπεια την απομάκρυνση όλων των αντιοικονομικών στοιχείων από τη ζωή μας, όλων των έμποροκρατικών και νεομερκαντιστικών σκέψεων, την βαθμιαία ή και απότομη εξάλειψη των παλιών μορ- φών—προκαπιταλιστικού σχεδόν χαρακτήρα—της οίκο- νομίας μας, το πέρασμά της, το μεταχηματισμό της στις πιο σύγχρονες ανώτερες μορφές, που θα πεί τελικά βιοική στερέωση του έθνους σε βάσεις ακλόνητες. *Δεν παραδεχόμαστε διόλου ότι η αθλιότητά μας όφείλεται στην ανεπάρκεια του χώρου.*

Κάθε οικονομική δράση έχει βασικά στοιχεία της το χώρο και το χρόνο. Μα το αν η δράση αυτή θα εκ- φραστεί σ' αυτό ή εκείνο το αποτέλεσμα, εξαρτάται από το πως είναι συγκροτημένη ή κοινωνία που την πραγματοποιεί. Ποιά είναι τα παραγωγικά μέσα που διατίθεται και μέσα σε τί μορφές συνθέτει τα μέσα αυτά

σε συνδυασμό προς τις δυνάμεις της παραγωγής. Η σύνθεση αυτή προσδιορίζει το οικονομικό αποτέλεσμα, αντανακλά τη σχέση της κοινωνίας προς το φυσικό περιβάλλον της και καθορίζει δημογραφικά το ίδιο πράγμα. Αν αυτό είναι θεωρία, σαν τις «θεωρίες» έ- κείνες που χρησιμοποιούν οι δεινοί οικονομολόγοι μας για να υποστηρίξουν την επέκταση σε γειτονικά έδαφη, μπορεί να το βεβαιώσουν τα πράγματα. Ποιος π. χ θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι η Πελοπόννησος θα έλτανε δυνατό να σκώσει επάνω της πληθυσμό από ένα και περισσότερο έατομύριο, με την παραγωγι- κότητα που είχανε οι άρχαιοέλληνες ή την προ έκατό έτών; Και ποιος θα μπορούσε να αντίταξει σοβαρά ότι κατά την αρχαιότητα ή πρίν από έκατό χρόνια ο κατά πολύ μικρότερος πληθυσμός της Πελοποννήσου πραγματοποιούσε μεγαλύτερο εισόδημα, ζούσε καλλί- τερα από σήμερα;

Οι Ινδίες είναι πολύ πλούσια χώρα—από κάθε ά- ποψη—όπως μας λέγει ή οικονομική γεωγραφία. Όμως αυτό δεν έμποδίζει διόλου να ζούνε οι μάξες της στην πιο μεγάλη αθλιότητα. Η Αργεντινή μόλις συντηρούσε έναν πληθυσμό από δυο εκατομύρια έδω και 80 χρό- νια. Σήμερα έχει δεκάξη. Ξέρουμε βέβαια τί επιχειρή- ματα θα μας αντίταχθούν: «Οι οι Ινδίες και ή Αρ- γεντινή είναι πλουσιώτατες χώρες και δε μπορεί να γίνει σύγκριση. Να, άλλα έμεις παρουσιάσαμε σκό- πημα τις δυο αυτές περιπτώσεις για να καταδείξουμε ότι δεν άρκει το πλούσιο έδαφος για να σώσει τον πληθυσμό από την αθλιότητα (Ινδίες), άλλα έχει να κάνει ή παραγωγική οργάνωση της κοινωνίας (Αργεν- τινής). Οι κεντροασιατικές περιοχές της Σοβιετικής Έ- νωσης έκτρεφαν ως τα χθές έναν άπειλοστικό νομα- δικό βίο με διακοσμημένη αθλιότητα, σήμερα όμως είναι χώρες με παραγωγή τεράστια και βιοτικό επί- πεδο, του όλοένα και αυξανόμενου πληθυσμού τους, αξιοζήλευτο.

Θα μας πούνε ώρα οι ίδιοι οικονομολόγοι τα έδαφη—τα άπειρα, ή σύστασή τους, ή μεγάλ—μεγί- στη—καλλιέργεια, όλα συνηγορούνε κατά του προσο- μοιαζμού των περιπτώσεων με τη δική μας. Σωστά. Λαβαίνουμε ύπ' όψει τις διαφορές και τις έκτιμουμε σόλη τους την έκταση. Δεν έχουμε διόλου την ίδια ότι μπορούμε να γίνουμε καμιά βιομηχανική χώρα ίσο- παλη με τη Γερμανία ή την Αγγλία, δε μας κυβερνά κανένας οίκονομικός ή βιομηχανικός μεγαλοιδεασμός. Αλλά από το σημείο αυτό μέχρι του να παραδεχθώ- με, ότι δε μπορούμε να αναπτύξουμε τη πιο σύγχρονη αλειυτική βιομηχανία, ότι μας είναι αδύνατο να αξιο- ποιήσουμε το πλουσιώτατο υπέδαφος, τις υδατοπτώ- σεις, τη βιομηχανική ήμικατεργασία των εξαγωγικών μας όλων, τις παράγωγες βιομηχανίες των προϊόντων που μας χαρίζει ή κλιματολογική και γεωφυσική σύ- σταση των έδαφών μας, τη γεωγραφική μας θέση από την άποψη του συγκοινωνιακού (άεροπορικού και μή), υπάρχει μια απόσταση τεράστια. Ένα σωρό κορυφαίοι τεχνικοί Έλληνες και ξένοι έχουνε αποφανθεί με τούθνη πάνω σ' αυτά τα ζητήματα και είναι γινώστες οι γνώμες τους. Δεν έχουμε παρά να αναφερθούμε στον περυσνό πρυτανικό λόγο και στα άλλα γραπτά του κ. Κιτσίκη, που—διάβολε!—κάτι περισσότερο καταλαβαί- νει από όλους μας και φυσικά και από τον κ. Ζολώτα, για ό,τι άφορά τις τεχνικές προϋποθέσεις μιας βιομη- χανικής ανάπτυξης. Έπειδή όμως, όλες οι έπιστημνι- κοτεχνικές προϋποθέσεις της ανώτερης έκμεταλλευσης του γεωφυσικού μας πλούτου, υποτάσσονται τελικά στις οικονομικές προϋποθέσεις, οι οικονομολόγοι μας στις δεξιές θα μπορούσαν να καταφύγουνε στο τελευ- ταίο τους επιχείρημα και να μας πούνε ότι «όλ' αυτά που λέμε είναι σωστά, άλλα είναι οικονομικά αδύνατα. Σε μια τέτοια όμως περίπτωση θα ήτανε όποχρεωμένοι να μας απαντήσουνε κατά ποιά άλχημικό τρόπο, μη έ- χοντες κεφάλαια να έκμεταλλευθούμε τον υπάρχοντα χώρο, θα καταφέρναμε να έκμεταλλευθούμε το μεγα- λύτερο που έπιθυμούμε και να αυξήσουμε, με την επέκταση αυτή, το μέσο, κατά κεφαλήν, εισόδημα.

Αν ή έννοια του μέσου ανεπαρκούς εισοδήματος, είναι οικονομική—και τέτοια πρέπει να είναι—τότε ή επέκταση δε δίνει καμιά άπάντηση στο πρόβλημα

έπειδή ή επέκταση αυτή δεν έχει σαν δικαιολογία ένα πληθωρισμό κεφαλαίων, που άπαιτούν μεγαλύτερο χώρο προς παραγωγική τοποθέτηση—πράγμα που θα ήτανε εύλογο μέσα σένα καπιταλιστικό καθεστώς— άλλα μια ανεπάρκεια κεφαλαίων, όποτε δεν είναι παρά άπλη άρπαγή προκεφαλαιοκρατικού τύπου, προς το σκοπό της οικονομικής ευμάρειας μιας όλιγαρχίας.

Στην ύπηρεσία δε της όλιγαρχίας αυτής έχουνε τεθεί οι θεωρητικοί οικονομολόγοι μας, δηλαδή στην ύπηρεσία της πιο γελοίας και της πιο αντιοικονομικής ύπόθεσης. Τους ρωτάμε όμως: για μια οικονομία σαν την ελληνική, όπου ένα έμπόρευμα, μεταφερόμενο από την πρωτεύουσα στα Γιάννενα, άπαιτεί τον αὐτό χρόνο, που θα άπαιτούσε για να μεταφερθεί από τη Δ. Εύ- ρωπη στην Αμερική ή αντίστροφα, πως μπορεί να τεθεί αίτημα έδαφικής επέκτασης; Θέλουμε να μας άπαντήσουνε με ειλικρίνεια.

Το ελληνικό έθνικό εισόδημα, δηλαδή ή αξία των προϊόντων που κατ' έτος παράγει ή έθνική εργασία στα βιομηχανικά εργοστάσια και στους άλλους κλάδους της παραγωγής, είναι ανεπαρκές κατά μέσο άτομο, μα αυτό δε σημαίνει διόλου ότι δεν παράγονται και δε συσ- σωρεύονται άτομικά εισοδήματα όλοένα και μεγαλύ- τερα, ότι δε παράγονται και δε συσσωρεύονται κεφα- λαια. Οι οικονομολόγοι μας έχουνε την πορεία των κα- ταθέσεων στις Τράπεζες και τα άλλα ιδρύματα, έχουνε τις τοποθετήσεις των κεφαλαίων, έχουνε γενικά ποιά ήτανε ή οικονομική συγκυρία κατά την τελευταία είκο- σαετία. Είναι σε γνώση τους ότι οι δείκτες της οίκονο- μικής μας δραστηριότητας κατά το διάστημα αυτό δεί- ξανε αύξηση κατά πολύ ανώτερη της αύξησης του πλη- θυσμού. Τα παρασιώπουνε όμως όλα, για να ύψώσουνε το πένθιμο πανί της έθνικής πένιας, με το όποιο έπι- χειρούνε να καλύψουνε το έκκληματικό σωμα των έκ- μεταλλευτών της λαϊκής μας δυστυχίας. Έπειδή μια πραγματική ανασυγκρότηση προς όφελος του έθνους, θα όήμαινε το τέλος της άναρχίας και των έξωπαρα- γωγικών μονοπωλίων, κηρύσσονται κατά της ανασυγ- κρότησης και υπέρ της έδαφικής επέκτασης. Μια καθυ- στερημένη κατάσταση παραγωγικών σχέσεων, όπως ή τωρινή, την παρουσιάζουνε σαν φυσική και σπινώ- αίσια κατάσταση του έθνικού βίου, άποκούβουνε δε έτσι με έπιμέλεια κάθε τι που θα συντελούσε στη με- ταβολή της, έπειδή το κάθε τι αυτό θα άνέτρεπε την έσωτερική όλιγαρχία. Μα έπειδή ή όλιγαρχία αυτή, ξένη προς τα αίθήματα του έθνους, είναι χωρίς προο- πτική για το μέλλον, σπεύδουνε σ' ένα ύψος έπισπόμε- νης έπιστημοσύνης, να παρουσιάσουνε την άπελπιστική αυτή θέση της, ως θέση γενική του έθνους, την άπαι- σιοδοξία της ως άπαισιοδοξία του.

Ένα πρόβλημα ανοικοδόμησης μπαίνει μπροστά στο έθνος σαν συνάρτηση των όλων προσπαθειών του, σαν σύνθεση όλων των επί μέρους προβλημάτων που άφορούνε την έθνική του ύπαρξη. Το πρόβλημα αυτό δεν αναφέρεται στο εισόδημα και στη διανμή του, άλλα στην παραγωγή μέσα στην όποια πραγματοποιεί- ται το εισόδημα. *Είναι πρόβλημα παραγωγικότητας.* Δη- λαδή πρόβλημα μετασχηματισμού της διαρθρώσης της οίκονομίας μας, πρόβλημα μετατροπής του χαρακτήρα της. Ο άμικτωλός κόσμος της δεξιής και τα στελέχη του, κόσμος της πιο άχρηκτιήριστης κερδοσκοπίας, διαισθνεται την ύπαρξη του, άλλα βρίσκεται σε άδυ- ναμία να το λύσει. Οι οικονομολόγοι άπολογητές του κόσμου αυτού προσπαθύνε, με την έμβριθεία που τους χαρακτηρίζει, να το παρουσιάσουνε σαν πρόβλημα έσω- τερικό άλυο, έφικτό δε μόνο στην περίπτωση της έ- δαφικής εξάπλωσης. Νέοι Αργοναύτες έκστρατεύουνε στις μυθικές χώρες για να μας φέρουνε το Χρυσόμαλ- λο Δέρα.

Αντίθετα προς αυτούς και στη βάση της λαϊκής διακυβέρνησης, θέτουμε την ανοικοδόμηση της χώρας μας σαν άμεσο και πρωτεύον χρέος του έθνους συν- φασμένη με την ίδια του την ύπαρξη. Την ανοικοδό- μηση αυτή προς το κοινό συμφέρον τη θεωρούμε συν- ώνυμη με τη νεοελληνική ανάπτυξη.

Η ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Από τον «Ομίλο Υγειονομικών Μελετών», που από την περίοδο της Κατοχής δουλεύει ένα κέντρο υγειονομικό πρόγραμμα με χαρακτηριστικό γνώρισμα τη συλλογική εργασία, μας στάλθηκε η παρακάτω μελέτη πάνω σ' ένα από τα πιο επείγοντα προβλήματα της μεταπολεμικής περιόδου. Η μελέτη αυτή, όπως μας δηλώθηκε, ετοιμάστηκε από συνεργείο ειδικών τον περασμένο Νοέμβριο για να συμβάλει στον καθορισμό των σημερινών αναγκών διατροφής, έπειτα από τις φοβερές στερήσεις του πολέμου. Είναι πολύ ενδιαφέρον να εξεταστεί σήμερα τι πραγματοποιήθηκε από τις απαιτήσεις αυτές από τις διανομές που έφταναν και τι έλλειψεις παρουσιάζει ακόμα η διατροφή του Έλληνικού Λαού. Για το θέμα αυτό ο «Ομίλος Υγειονομικών Μελετών» θα δημοσιεύσει συμπληρωματική μελέτη.

Η ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης χώρας θα στηριχθεί πρώτ' απ' όλα στην εργασία του ελληνικού λαού. Ο περήφανος κι όριμος αυτός λαός αισθάνεται βαθιά πως πρέπει να γίνει ο πρωτεργάτης της αναδημιουργίας στον τόπο του, και βλέπει καθαρά πως αυτό το ίδιο επιβάλλουν και οι γενικές ανθρωπίνες συνθήκες. Βλέπει πως κι αν ακόμα πάρει όλη τη βοήθεια που δικαιούται να περιμένει, ύστερα απ' όλα έδυσε για τον άγωνα των Ένωμένων Έθνων, και πάλι θα χρειασθεί μια έντατική εργασία, ένας δικός του μόχθος βαρύν και πολυχρόνιος, για να ολοκληρωθεί το έργο της ανοικοδόμησης. Όμως οι άνθρωποι που θ' αγαλάσουν την ανοικοδόμηση της χώρας είναι οι ίδιοι εξαθλιωμένοι από τις στερήσεις και τις κακουχίες, που πέσαν τα τελευταία του χρόνια. Για να εργασθούν έντατικά, χωρίς να πέσουν ανεπανόρθωτα, πρέπει να ενισχυθούν αποτελεσματικά. Αυτό σημαίνει πως δε θα μπρύνει να γίνει πραγματική ανοικοδόμηση της χώρας, αν πριν απ' αυτή, ή έστω παράλληλα μ' αυτή, δε γίνει και η ανοικοδόμηση των ανθρώπων. Και για να ανοικοδομηθούν οι άνθρωποι χρειάζεται πρώτα—πρώτα να τραφούν αρκετά και καλά.

Έτσι το πρόβλημα της διατροφής στον άμεσο μεταπολεμικό εμφανίζεται σ'α μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία του έργου της ανοικοδόμησης και ιδιαίτερα για τη σωτηρία του ελληνικού λαού. Γιατί κινδυνεύει πραγματικά ο λαός μας, αν στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα και με την προσπάθεια που τον περιμένει, δεν του εξασφαλισθεί μια διατροφή επαρκής ποσοτικά και ποιοτικά, κι αν σ' αυτήν ακριβώς την κατάσταση που βρίσκεται σήμερα δε βασίσουμε την εκτίμησή μας για την επάρκεια της διατροφής που θα προτείνουμε. Τα σημερινά ποσοτικά σιτηρέσια άλλων ευρωπαϊκών λαών δε μπορούν ν' αποτελέσουν βάση για σύγκριση. Γιατί η περίπτωση του ελληνικού λαού με το χρόνο πολεμικό υπόσιτισμό και τον τετραχρονο σχεδόν δμαδικο λιμό είναι μοναδική στην Ευρώπη.

Όλος ο κόσμος ξέρει πως η Ελλάδα έχει σχεδόν το μικρότερο εισόδημα από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αν συγκρίνουμε το κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα 3 ευρωπαϊκών χωρών και των Ε. Π. της Αμερικής έχουμε την παρακάτω αναλογική σχέση.

Ελλάς	61	δολάρια κατά κάτοικο
Βέλγιο	369	»
Γαλλία	398	»
Αγγλία	560	»
Εν. Πολιτείες	690	»

1) Βλ. Α. Αγγελόπουλος: «Το Οικονομικό πρόβλημα της Ελλάδος», σελ. 9.

Στην έρευνα της Ειδικής Επιτροπής της Κοινωνίας των Έθνων 1933 (Rapport au Conseil sur la Grèce No Officiel c. 387, M. 194 1933 II A) αναφέρεται πως «το διά συντήρησιν του πληθυσμού εν Ελλάδι κατά κεφαλήν διαθέσιμον ποσόν είναι πολύ μικρόν και δύναται αδιστάκτως να χαρακτηριστεί ως ανεπαρκές».

Πραγματικά, αν συγκρίνουμε το καθαρό «κατά κεφαλήν» εισόδημα, αυτό δηλαδή που απόμεινε στον Έλληνα για τη συντήρησή του, βλέπουμε, πως ήταν το μισό απ' ότι είχαν οι Γάλλοι, λιγότερο απ' το 1/3 απ' ότι είχαν οι Άγγλοι (1930). Ξέρουμε ακόμα πως, πριν απ' τον πόλεμο, ένα πολύ μεγάλο μέρος από το εισόδημα του Έλληνα έφτανε στην τροφή του και πως το φαινόμενο αυτό το θεωρούν σ'α στοιχείο που χαρακτηρίζει το χαμηλό επίπεδο της ζωής γενικά σ'ε μια χώρα. Το ποσοστό του εισοδήματος που ξόδευαν για τη διατροφή τους οι άρχοντες μας πληθυσμοί ήταν 50—70% (Γεωργονομικές έρευνες Αγροτικής Τράπεζας) και οι εργατικές τάξεις της Αθήνας 40—70% (Λογαρά). Το ίδιο ποσοστό, σύμφωνα με την έρευνα της Κ.Ε. για τη διατροφή των εργατικών τάξεων σε διάφορες χώρες, ήταν 32% στις Ένωμένες Πολιτείες της Αμερικής, 35% στη Σουηδία, 30—43% στη Γερμανία, 51% στη Βουλγαρία, 46—60% στη Πολωνία (Σ. Καλογερέα: Πολιτική Διατροφής και Παραγωγής, Αθήνα 1944).

Έπειτα απ' τις διαπιστώσεις αυτές έπρεπε να περιμένουμε μια κατάσταση χρόνιου υποσιτισμού σε πλατιά λαϊκά στρώματα. Κ' αυτό επιβεβαιώθηκε άμεσα από διάφορες έρευνες που έγιναν για τη μελέτη του σιτηρέσιου εργατικών και αγροτικών οικογενειών.

Από τη μελέτη Λογαρά (1938—39) σε 55 εργατικές οικογένειες της Αθήνας φάνηκε πως σημαντική αναλογία υπήρχαν ποσοτικών υποσιτισμών όσον αφορά τα συστατικά τα αποδίδοντα ενέργειαν. Ένα ποσοστό 30% υποσιτίζεται αλυστήτως, αλλά και ποιοτικώς παρατηρείται ανεπάρκεια του άσιτου σιτηρέσιου των πρωτοτέρων τάξεων. Το ποσόν του προσλαμβανόμενου λευκόματος ζωικής προέλευσεως είναι τελείως ανεπαρκές. Το αυτό δύναται να λεχθή και δια το ποσόν της βιταμίνης Α και του ασβεστίου.

Η έρευνα Καλογερέα σε 87 αγροτικές οικογένειες έδειξε πως σε 25 οικογένειες «επεκράτουν συνθήκες προσεγγίζουσας μόλις τόν κανονικών σιτισμών» και σε 18 οικογένειες «παρατηρείτο εκδηλός υποσιτισμός» (Πρακτ. Ιατρ. Έτ. 1938 σ. 512).

Η έρευνα Έλλης Σωτηριάδου έπιστατοποίησε τον υποσιτισμό σε ζωικό λευκόμα 9 εργατικών οικογενειών σε 12 που εξετασθήκανε με τη δοκιμασία της «κατακραντίσεως του ζώου» μετά προσθήκην εις την δίαιταν εύκολως αφομοιωσίμου λευκόματος. (Πρακτ. Ακαδ. Αθηνών, 1938 σ. 281).

Και η έρευνα Ίωακείμoglou και Λογαρά έδειξε τη συχνότητα της υποβιταμίνωσης Α στη χώρας μας. (Πρακτ. Ακαδ. Αθηνών 1933, σ. 16). Τη συχνότητα αυτή μας έδιναν το δικαίωμα να την υποπτευθούμε οι ανακοινώσεις περιπτώσεων ξεροφθαλμίας «εις θηλάζοντα βρέφη» που είναι μοναδικές στη διεθνή βιβλιογραφία (Μακκας, 3) Κωτίτσας, 3) Σηλιόπουλος προφ. ανακοίνωση).

II

Και τώρα, για να χαρακτηρίσουμε την ένταση και την έκταση των σκληρών στερήσεων που δοκίμασε ο ελληνικός λαός στο διάστημα της κατοχής, θα προσπαθήσουμε να εκφράσουμε με αριθμούς την ποσοτική και ποιοτική ανεπάρκεια

1) Από τη μελέτη: «Αι δαπάναι της Κατοχής της Ελλάδος», Έκθεση υποβληθείσα υπό Αθ. Σμπαρούννη Γεν. Αιτού εν τω Υπ. Οικονομικών κ.τ.λ. 1941.

2) Αρχεία Παιδιατρ. Έτ. Τ. Α 1931—34 σ. 209

3) Monatschr. Kinderheilk. Bd 62, N 12, 1935

του σιτηρέσιου του και να δώσουμε τον απολογισμό των άμεσων αποτελεσμάτων. Και των άμεσων απηχέσεων που είχαν οι στερήσεις αυτές στην υγεία των ανθρώπων.

Τα σιτηρέσια της κατοχής.

Οι αριθμοί που μας έδωσαν οι έρευνες για το σιτηρέσιο του ελληνικού λαού στο διάστημα της κατοχής δείχνουν πως οι στερήσεις του είχαν μεγαλύτερες από κείνες που δοκίμασαν οι Γερμανοί, στον περασμένο πόλεμο και πως ο λιμός που περάσαμε σε μια ορισμένη περίοδο ήταν μεγαλύτερος από την πείνα της πολιορκημένης Μαδρίτης στον εμφύλιο πόλεμο του 1937.

Έρευνες για τη μελέτη του σιτηρέσιου διάφορων λαϊκών στρωμάτων έγιναν μόνο στην Αθήνα στην περίοδο του μεγάλου λιμού (1941—42) και αργότερα (Γενάρης—Απρίλης 1943) όταν είχαν πιά οργανωθεί οι διανομές του Δ. Ερυθρού Σταυρού. Η έταση των έρευνών αυτών είναι περιορισμένη, έγιναν όμως με μέθοδο απόλυτα επιστημονική και με τέτοια επιλογή που να μπορούν αδιάστατα να θεωρηθούν πως εκφράζουν αντιπροσωπευτικά το επίπεδο της διατροφής των λαϊκών στρωμάτων στην πρωτεύουσα.

Από την πρώτη έρευνα Λογαρά (Νοέμβριος 1941—Μάρτης 1942) 1) που έγινε σε μια ομάδα απ' 27 εργατικές οικογένειες βλέπουμε πως η απόδοση του σιτηρέσιου σε θερμίδες «κατά καταναλωτική μονάδα» ήταν κατώτερη από 1000 θερμίδες σε 17 οικογένειες, δηλ. στα 2/3, και κατώτερη από 1700 θερμίδες σε 26 οικογένειες από τις 27, και πως η περιεκτικότητα σε λευκόμα ήταν μικρότερη από 30 γρ. σε 19 οικογένειες, δηλ. 7 φορές στις 10 και μικρότερη από 40 γρ. σε 24 οικογένειες, δηλ. 9 φορές στις 10. Απ' το λευκόμα αυτό άσημαντο μόνο μέρος ήταν ζωικό.

Η έρευνα Καλογερέα 2) που έγινε στην ίδια αυτή περίοδο του λιμού, με διαφορετική όμως μέθοδο, έδωσε αριθμούς ακόμα μικρότερους. Το σιτηρέσιο των λαϊκών και των μικροαστικών στρωμάτων περιείχε κατ' άτομο 25—28 γρ. λευκόμα και είχε απόδοση σ' ενέργεια 755—780 καθαρές θερμίδες με μια προσθήκη 20—30% από κρυσά και διάφορα προϊόντα ξαχαρπλαστικής. Η διατροφή των λαϊκών οικογενειών, που δεν έπαιρναν ταχτικό σιτισμό, ήταν ακόμα χειρότερη.

Η έρευνα που έγινε το Γενάρη—Απρίλη 1943 3) υπό την αιγίδα του Δ. Ερυθρού Σταυρού 4) σε 207 οικογένειες (87 εργατικές, 103 υπαλλήλων μέσης μισθοδοσίας και 17 μικροεπαγγελματιών) έδειξε πως:

1) 52 οικογένειες εργατικές, 31 υπαλληλικές και 2 μικροεπαγγελματικές (σύνολο 85, δηλ. τα 41%) έπαιρναν λιγότερες από 1800 θερμίδες την ημέρα. Και 28 οικογένειες εργατικές, 16 υπαλληλικές και 5 μικροεπαγγελματικές (σύνολο 79, δηλ. τα 38%) έπαιρναν 1800—2400 θερμίδες την ημέρα.

2) 30 οικογένειες εργατικές, 11 υπαλληλικές και 2 μικροεπαγγελματικές (σύνολο 43, δηλ. τα 20%) έπαιρναν ανεπαρκή ποσότητα λευκόματος κι αυτό ήταν κυρίως φυτικό. Ζωικό λευκόμα σε επαρκή ποσότητα έπαιρναν μόνο 17 οικογένειες από τις 207.

Παρόμοιες έρευνες σε άλλες περιοχές της χώρας δε μας είναι γνωστές αν υπάρχουν. Ως τόσο ξέρουμε, κυρίως από τους αριθμούς των θανάτων από αστία, πως, αν σε μερικές επαρχιακές πόλεις η κατάσταση ήταν καλύτερη παρά στην πρωτεύουσα, σε άλλες πόλεις ήταν πολύ χειρότερη, και πως από τα τέλη του 1942 το κύμα του εξαθλιωτικού λιμού μεταπολύθηκε από την πρωτεύουσα και τις πόλεις προς την ύπαιθρο και ιδιαίτερα προς τις όρεινες περιοχές, όπου η βοήθεια του Δ. Ερυθρού Σταυρού ήταν μικρότερη και λιγότερο ταχτική ή δεν έφτανε καθόλου.

Μπορούμε λοιπόν να θεωρήσουμε βέβαιο, πως σ' όλο το διάστημα της κατοχής ο πληθυσμός των μεγάλων πόλεων και των όρεινων περιοχών της χώρας δεν έπαιρνε παραπάνω από 1800—2000 θερμίδες την ημέρα με ποσό λευκόματος άνω π' α' ο' ε'ς γενικά και με ελάχιστο ζωικό λευκόμα. Πρέπει ακόμα να σημειώσουμε ιδιαίτερα πως στην περίοδο της μεγάλης πείνας είχαν πλατιά λαϊκά στρώματα που έπαιρναν λιγότερες από 1300 θερμίδες. Και, όπως έδειξε η μελέτη Λογαρά, τα άτομα που είχαν προσβληθεί από την οίδημα

1) Πρακτ. Ακαδ. Αθηνών 1942

2) Πρακτ. Ιατρ. Έτ. 1942 σ. 214

3) Λογαράς, Πρακτ. Ακαδ. Αθηνών 1943

τις η νόσο δεν έπαιρναν παραπάνω από 900 θερμίδες τη μέρα. Ο αριθμός αυτός είναι ο μικρότερος που αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία.

Οι άμεσες συνέπειες των στερήσεων.

Οι πιο άμεσες συνέπειες των τραγικών αυτών στερήσεων είχαν μια πρωτοφανή «επιδημία» από οίδημα πείνας, οι δμαδικοί θάνατοι από αστία και οι διάφορες νοσηρές εκδηλώσεις από στέρωση ορισμένων βιταμινών.

Για την έκταση της «οιδηματικής νόσου» έχουμε μόνο τους αριθμούς των αρρώστων που νοσηλεύθηκαν στα Νοσοκομεία της Αθήνας και του Πειραιά και των αρρώστων που παρακολούθησαν τα εξωτερικά Ιατρεία των Νοσοκομείων αυτών. Τους δυο τελευταίους μήνες του 41 νοσηλεύθηκαν για αστία και οίδημα πείνας 1337 άτομα. Το 42 άτομα 6847. Και το 43 άτομα 505. Σε 100 νοσηλευόμενους, οι 142 το 41, οι 22 το 42 και οι 14,8 το 43 έπασχαν από αστία και οίδημα πείνας. Το εξωτερικά Ιατρεία παρακολούθησαν 620 αρρώστους το 1941, 6802 το 1942 και 943 το 1943.

Το ίδιο περιορισμένα είναι και τα στοιχεία που υπάρχουν για την έκταση που πήραν οι άβιταμινώσεις.

Για την πελλάγρα έχουμε μόνο στοιχεία από τα Νοσοκομεία της Αθήνας, του Πειραιά και 28 πρωτεύουσών Νομών. Τα Νοσοκομεία αυτά νοσηλεύσαν 473 πελλάγρικούς το 42 και 29 το 43. Και τα εξωτερικά τους Ιατρεία παρακολούθησαν 1584 περιπτώσεις το 42 και 50 το 43. Η έκταση όμως που πήρε η πελλάγρα φαίνεται καλύτερα από την έρευνα Μαλάμου στην «Εστία Παιδικού Συναίσιου Καταπόδιου». Από τα 508 παιδιά που εξήτασε, τα 21 (4,1%) έπασχαν από πελλάγρα 5).

Περιστατικά «ξηροφθαλμίας» από έλλειψη βιταμίνης Α δεν παρατηρήθηκαν σε μεγάλο αριθμό. Όμως η υποβιταμίνωση Α φαίνεται πως πήρε μεγάλη έκταση. Τα λίγα στοιχεία που υπάρχουν το δείχνουν παραστατικά. Από 270 άτομα (νοσηλευτικό προσωπικό μεγάλου Νοσοκομείου της Αθήνας) «κατά τα φαινόμενα υγιή» που εξετασθήκανε με τη γνωστή εργαστηριακή μέθοδο, τα 60 (22%) παρουσίασαν σαφή υποβιταμίνωση Α, που σε μερικές περιπτώσεις έφθανε σε πραγματική ήμεραλαπία (Λογαράς, προφορική ανακοίνωση).

Τα στοιχεία όμως που διαθέτουμε για τους θανάτους από αστία εκφράζουν καλύτερα την ένταση του λιμού, γιατί αναφέρονται σε ολόκληρο τον πληθυσμό της Αθήνας και του Πειραιά. Στις δυο αυτές πόλεις πέθαναν από αστία 4039 άτομα τους δυο τελευταίους μήνες του 1941, 17768 το 1942 και 836 το 1943. Θανάτους από αστία έχουμε ακόμα και το 1944.

Οι άμεσες απηχέσεις των στερήσεων.

Ο μακροχρόνιος και βαρύς αυτός υποσιτισμός και το βραχύτερο επιπρόσθετο κύμα του εξαθλιωτικού λιμού που ξεκίνησε από την πρωτεύουσα και τις μεγάλες πόλεις το χειμώνα του 1941—42 για να φθάσει αργότερα ως τις αγροτικές και ιδιαίτερα τις όρεινες περιοχές, εκλόγισαν πολύ βαθιά τα θεμέλια της υγείας του λαού.

Η έκταση και η ένταση του υποσιτισμού φάνηκε πολύ σύντομα από τις διαστάσεις που πήρε η απίσχνανση και η αδυναμία των ανθρώπων. Κανείς σχεδόν δεν κατάφερε να διατηρήσει το προπολεμικό του βάρος κι ελάχιστοι βγήκαν απ' τη δοκιμασία με ελαφρές απώλειες. Οι περισσότεροι έφθασαν να χάσουν 15—20% απ' το βάρος τους και πολλοί πέθαναν τα 30%.

Είναι γνωστή η επίδραση του υποσιτισμού στην ανάπτυξη κι στη λειτουργία του άρνητικού συστήματος του ανθρώπου. Την ελάττωση της άνοχης των οργανισμών θα μπορούσαμε να την εκφράσουμε ποσοτικά με τη νοσηρότητα, την ειδική θνησιμότητα από τα διάφορα νοσήματα και τη γενική θνησιμότητα του πληθυσμού. Δε διαθέτουμε στοιχεία για να δείξουμε την έκταση που πήραν τα δυο πρώτα φαινόμενα. Ως τόσο όλοι ξέρουμε πως απ' το 41 ως σήμερα η νοσηρότητα είναι πιο μεγάλη και πολύ πιο συχνά παίρνουν βαριά μορφή οι διάφορες αρρώστιες.

Η αύξηση όμως του αριθμού των θανάτων είναι άρκεστη για να μας δώσει το μέτρο του κλονισμού της άνοχης των οργανισμών. Σε μερικές πόλεις έπειτα από ένα χρόνο λιμού

1) Πρακτ. Ιατρ. Έτ. 1942, σ. 263.

(τέλη του 1942) ο αριθμός των θανάτων ήταν δέκα φορές μεγαλύτερος (Σύρος), άλλοι τέσσερες φορές μεγαλύτερος (Αθήνα, Πειραιάς, Πάτρα) και σε άλλες περιοχές, με καλότερη τοπική παραγωγή, δυο φορές μεγαλύτερος από τον προπολεμικό. Και πάλι αναλυτικά. Στην Αθήνα το 1940 είχαμε 9.394 θανάτους, 18.968 το 1941, 28.543 το 1942 και 9.926 το 1943. Στον Πειραιά το 1940 είχαμε 3.957 θανάτους, 7.226 το 1941, 12.270 το 1942 και 3.283 το 1943. Σε 28 πρωτεύουσες Νομών το 1940 είχαμε 12.084 θανάτους, 18.512 το 1941 και 32.271 το 1943. Στους αριθμούς αυτούς των θανάτων δεν έχουν λογαριασθεί και οι θάνατοι από εκτελέσεις των κατακτητών.

Στο ίδιο διάστημα, όσο πληθαίνουν οι θάνατοι, τόσο λιγοστεύουν οι γεννήσεις. Στην Αθήνα, το 1940 οι γεννήσεις έσαν 12.359. Το 1941 πέφτουν σε 9.799, το 1942 σε 6.860 και το 1943 φθάνουν σε 11.470. Στον Πειραιά το 1940 είχαμε 6.077 γεννήσεις. Το 1941 πέφτουν σε 3.825, το 1942 σε 3.403 και το 1943 φθάνουν σε 5.637. Σε 28 πρωτεύουσες νομών το 1940 είχαμε 19.240 γεννήσεις. Το 1941 έχουμε μόνο 12.060, το 1942 μόνο 12.841 και το 1943 μόνο 12.434.

Ο βαθμός κλονισμού της υγείας του λαού φάνηκε ακόμα και απ' την καταληκτική εξέπλωση της φυματίωσης. Για την εξέπλωση αυτή, μ' όλο που δεν υπάρχουν ακόμα σήμερα συγγενεργαμένα στοιχεία για να την εκφράσουν σε αριθμούς, οι γιατροί έχουν σχηματίσει μια σαφή αντίληψη από την καθημερινή πράξη, από την εξέταση του αριθμού των φεικτών φυματιοαντιδράσεων στα παιδιά (έρευνα σε μεγάλη κλίμακα στα Ιατρεία του Δ. Ερυθρού Σταυρού) και από τη μεγάλη συχνότητα των σπανιότερων φυματικών εντοπίσεων (επιπεφρίδια, επιδιδυμίες) και μορφών (αδενίτιδες ή παιδικές μορφές φυματίωσης σε ενήλικους).

Εκτός από τα βασικά αυτά γεγονότα υπάρχουν και άλλα με μικρότερη βεβαιότητα, αναμφισβήτητη όμως, αξία. Μερικά από αυτά πρέπει να τα αναφέρουμε. Μία σβιργή ένδειξη για την επιδραση του τετραχρόνου υποσιτισμού στο αιμοποιητικό σύστημα αποτελεί η ελάττωση της αναπληρωτικής ικανότητας των αιμοδοτών, που παρατηρήθηκε στο Κέντρο Αιμοδοσίας του Σταθμού Α' Βοηθειών του Έλλην. Ερυθρού Σταυρού (Παιδούσης προφορική ανακοίνωση). Όσο για την επιδραση στο σύστημα των ενδοκρινών αδένων και ιδιαίτερα των γεννητικών, αρκεί να αναφέρουμε την έκταση που πήραν οι αιτηνόρροιες τα τέσσερα τοια χρόνια (Τσουτσουλόπουλος, Μανουρούλης) κ. α.) Μπορούμε ακόμα ν' αναφέρουμε και τη συχνότητα της γυναικομαστίας που βλέπαμε άλλοτε πολύ σπάνια και πού, όπως έδειξαν οι σχετικές έρευνες, πρέπει να θεωρηθεί σαν εκδήλωση υποβιταμίνωσης (Σιμεωνίδης).

Μα το κεφάλαιο των απηχέσεων του λιμού στην υγεία του έθνους δεν πρόκειται να κλείσει με τις τωρινές διαπιστώσεις. Ξέρουμε πως θα έχουμε να παρακολουθήσουμε ρεϊσά δολύληση από διάφορες «εκδηλώσεις», τουλάχιστον ως τη στιγμή που τα παιδιά της κατοχής θα παρουσιασθούν για τη στρατιωτική τους θητεία ή θα αποφασίσουν να κάμουν οικογένεια.

Η ιδιομορφία του προβλήματος της διατροφής στην Ελλάδα.

Όσα αναφέραμε δείχνουν καθαρά την ξεχωριστή ιδιομορφία του προβλήματος της διατροφής του ελληνικού λαού στην άμεση μεταπολεμική περίοδο. Έπειτ' απ' τον προπολεμικό του υποσιτισμό, έπειτ' απ' τις μοναδικές μέσα στην Ερώπη στερήσεις και τις κακουχίες που δοκίμασε τα τριάντα χρόνια της κατοχής ο λαός μας, παρουσιάζει σήμερα μια βαριά και επικίνδυνη βιολογική εξασθένηση. Το μόνο που μπορεί να του κάμει μια άεπαρκής διατροφή είναι να τον διατηρήσει σε μια κατάσταση χρόνιου μαρασμού. Αν όμως θέλουμε να του δώσουμε τη δυνατότητα να αναλάβει οριστικά, πρέπει να δαχθούμε σε θεμελιώδες σίτημα πώς το σιτηρέσιο που χορεύεται σήμερα στον Έλληνα δε μπορεί να είναι ένα απλό σιτηρέσιο συντήρησης, αλλά ένα σιτηρέσιο ανασυγκρότησης. Στην υπόδειξη ενός τέτοιου σιτηρέσιου δε μπορούμε να ξεχάσουμε τις σημερινές γενικές συνθήκες που δημιουργούνται απ' την εξακολούθηση του πολέμου και τις δυσκολίες των μεταφορών. Το σιτηρέσιο που θα προτείνουμε δε θα είναι ένα σιτηρέσιο ανασυγκρότησης optimum παρά ένα σιτηρέσιο ανασυγκρότησης minimum.

Σιτηρέσιο ανασυγκρότησης.

Σ' ένα τέτοιο σιτηρέσιο ανασυγκρότησης υπάρχουν δυο βασικά στοιχεία που πρέπει να καθορισθούν:

1) Η απόδοσή του σε ενέργεια που θα εκφραστεί σε θερμίδες.

2) Η περιεκτικότητά του σε αναπλαστικά στοιχεία, δηλ. σε λεύκωμα γενικά και ιδιαίτερα σε λεύκωμα «πρώτης τάξεως», δηλ. σε ζωικό λεύκωμα.

1) Ένεργειακή απόδοση.

Το σιτηρέσιο ανασυγκρότησης που θεωρούμε απαραίτητο για τις σημερινές συνθήκες, πρέπει, στην περίπτωση ενός ενήλικου με μέσο βάρος και με μέτρια εργασία, να μας δίνει το λιγότερο 2800 θερμίδες καθαρές. Τις θερμίδες δηλαδή που εμφανίζονται πραγματικά, αφ' η αφαιρεθεί, δι, χάνεται στο μαγειρέμα και στον έντερικό σωλήνα του ανθρώπου.

Ο αριθμός αυτός είναι μικρότερος από τον αριθμό των 3000 θερμίδων που είχε προτείνει η Έπιτροπή Διατροφής της Βρετανικής Ιατρικής Ένώσεως το 1933. Στην έκθεση της Έπιτροπής αυτής διαβάζουμε: «3000 θερμίδες την ημέρα για ένα ενήλικο είναι αρκετές για να διατηρήσουν την υγεία και το βάρος, με την προϋπόθεση πως το άτομο κάνει μια ζωή ήσυχη. Είναι αμφίβολο, αν οι 3000 θερμίδες αρκούν για να διατηρήσουν την ικανότητα για εργασία, αν αυτή απαιτεί μεγάλο ποσόν μυϊκής ενέργειας. Σχετική μελέτη στα σιτηρέσια των φυλακισμένων στη Σκωτία απόδειξε πως χρειαζόντο 3700 θερμίδες για να είναι σε θέση οι φυλακισμένοι, κάνοντας μέτρια βαριά εργασία, να διατηρήσουν την υγεία τους, το βάρος και την ικανότητα για εργασία». (British Medical Association—Report of Committee on Nutrition, London 1933).

Η Έπιτροπή της Διατροφής της Κοινωνίας των Έθνών παραδέχεται για ένα ενήλικο 2400 καθαρές θερμίδες και σ' αυτό το ποσόν προσθέτει ένα συμπλήρωμα εργασίας. Για μια μέτρια εργασία, το συμπλήρωμα αυτό το καθορίζει 75 θερμίδες την ώρα. Επομένως ενήλικος με μέσο βάρος που εργάζεται 6 ώρες την ημέρα και κάνει μέτρια εργασία, όπως είναι η εργασία του υπαλλήλου και του μεγαλύτερου μέλους του λαού, πρέπει να έχει σιτηρέσιο με απόδοση 2870 καθαρές θερμίδες (League of Nations. The problem of Nutrition. Vol II. Report on the physiological bases of Nutrition).

Αρκεί να υπενθυμίσουμε πως τα σιτηρέσια της Βρετανικής Ιατρικής Έταιρείας και της Έπιτροπής Διατροφής της Κ. τ. Ε. με τις 3000 και 2870 θερμίδες, είναι σιτηρέσια συντήρησης, για να γίνει φανερό με πόση κατανόηση των σημειώνων συνθηκών δεχθήκαμε τις 2800 θερμίδες για το σιτηρέσιο ανασυγκρότησης που χρειάζεται σήμερα στον ελληνικό λαό.

2) Περιεκτικότητα σε λεύκωμα.

Έκείνο όμως που έχει τη μεγαλύτερη σημασία για ένα σιτηρέσιο ανασυγκρότησης είναι η περιεκτικότητά του σε πλ. στικές ουσίες, δηλ. σε λεύκωμα γενικά και ιδιαίτερα σε ζωικό λεύκωμα.

Στο σιτηρέσιο ανασυγκρότησης που θεωρούμε απαραίτητο για τις σημερινές ανάγκες του λαού μας πρέπει να υπάρχει δλκικό λεύκωμα σε αναλογία 1) 2 γραμμαρίων για κάθε χιλιόγραμμα βάρους σώματος και το 1) 3 απ' αυτό να είναι λεύκωμα ζωικό. Θεωρούμε δηλ. απαραίτητα σε στρογγυλούς αριθμούς 33 γραμ. ζωικό λεύκωμα και 66 γραμ. φυτικό λεύκωμα την ημέρα για έναν ενήλικο άνδρα με μέσο βάρος.

Στην έκθεση της Βρετανικής Ιατρικής Έταιρείας, που αναφέραμε πιο πάνω διαβάζουμε: «Παραδέχονται γενικά πως 10—15 % από το ημερήσιο ποσόν θερμίδων πρέπει να προέρχεται από λεύκωμα και πως 100 γρ. λεύκωμα την ημέρα καλύπτουν τα 12 εκατοστά από το σύνολο των 3400 θερμίδων της ημέρας. Παραδέχονται ακόμα πως ένα ποσοστό από τα 100 αυτά γραμ. πρέπει να είναι λεύκωμα πρώτης τάξεως. Το ελάχιστο απαραίτητο ποσόν λευκώματος πρώτης τάξεως εκτιμήθηκε σε 37 γραμ. την ημέρα. Φαίνεται πως το ποσόν αυτό υπολογίστηκε με βάση το λεύκωμα του γάλακτος που έχει μια υψηλή βιολογική αξία, και είναι κάπως αμφίβολο αν το ίδιο ποσόν είναι αρκετό στην περίπτωση που μεταχειριζόμαστε άλλα ζωικά λευκώματα. Το πρότυπο σιτη-

ρέσιο του στρατιώτη στην ειρηνική περίοδο περιέχει 62,7 γραμ. λεύκωμα πρώτης τάξεως και ξέρουμε πως αυτό το ποσόν είναι αρκετό για να διατηρήσει την υγεία του και τις φυσιικές του ικανότητες. Δε θέλουμε να πούμε πως το ποσόν αυτό των 62,7 γραμ. πρώτης τάξεως λευκώματος πρέπει να το θεωρήσουμε σαν ένα ελάχιστο. Η έπιτροπή έχει τη γνώμη πως πρέπει να σταθούμε σ' έναν αριθμό ανάμεσα από τα 37 και τα 62,7 γραμ. και παραδέχεται πως 50 γραμ. λεύκωμα πρώτης τάξεως την ημέρα είναι αρκετό για να διατηρήσει την υγεία και την ικανότητα για εργασία του μέσου ανθρώπου. Τα 50 γραμ. λεύκωμα πρώτης τάξεως παριστάνουν το μισό από το συνολικό λεύκωμα της ημέρας. Το άλλο μισό θα είναι φυτικό λεύκωμα». (Report of Committee on Nutrition—British Medical Association London 1933 P. II).

Ακόμα μια φορά, έχουμε το δικαίωμα να ισχυρισθούμε πως το ποσόν των πλαστικών ουσιών κ' ιδιαίτερα το ποσόν του ζωικού λευκώματος που θεωρούμε απαραίτητο για το σιτηρέσιο ανασυγκρότησης του ελληνικού λαού, το καθορίσαμε με απόλυτη κατανόηση της σημερινής πραγματικότητας. Το σιτηρέσιο που προτείνουμε είναι πραγματικά σιτηρέσιο ανασυγκρότησης minimum. Ακριβώς γι' αυτό όμως έχουμε την υποχρέωση να επιμεινουμε σ' αυτό το ελάχιστο. Το ζωικό λεύκωμα αρκετά το στερεώθηκε ως σήμερα δόξαληρος σχεδόν ο λαός. Η στέρηση του πληρώθηκε, όπως ξέρουμε, πολύ ακριβά και θάχει ίσως ανεπανόρθωτες συνέπειες αν συνεχισθεί ακόμα περισσότερο.

Τα τρόφιμα που μας προμηθεύουν ζωικό λεύκωμα είναι το κρέας, το ψάρι, το γάλα, το τυρί και τα αυγά. Για το είδος και τη μορφή των τροφίμων που θα χορηγηθούν δεν επιτρέπεται σήμερα να διαιωνισθούν προτιμήσεις. Αυτά που προτείνουμε στο σιτηρέσιό μας αποτελούν απλές υποδείξεις. Μπορούν να αντικατασταθούν με άλλα ή να δοθούν σε άλλες σχετικές αναλογίες, αρκεί να καλύπτουν τις ανάγκες σε ζωικό λεύκωμα που καθορίσαμε πιο πάνω.

Το σιτηρέσιο που προτείνουμε.

Για τον ενήλικο με μέσο βάρος που κάνει μέτρια εργασία 6 ώρων την ημέρα, δηλαδή για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, το πρότυπο σιτηρέσιο που προτείνουμε μας δίνει 2887 θερμίδες καθαρές την ημέρα και έχει 33,9 γραμ. ζωικό λεύκωμα και 60,7 γραμ. φυτικό λεύκωμα.

α) Οι κυριότερες πηγές θερμίδων στο σιτηρέσιό μας είναι το ψωμί, το λάδι, τα ζυμαρικά και τα όσπρια.

β) Πηγές ζωικού λευκώματος είναι το κρέας, το ψάρι και το τυρί και φυτικού λευκώματος, το ψωμί, τα ζυμαρικά και τα όσπρια.

γ) Το λίπος που περιέχει το σιτηρέσιό μας προέρχεται κατό 2/3 από το λάδι και τις έληες. Ένα ποσοστό 10 % προέρχεται από βούτυρο φρέσκο. Θεωρήσαμε απαραίτητο αυτό το μικρό ποσόν βουτύρου σαν πηγή βιταμίνης Α. Θάχουμε βέβαια μια μικρή ποσότητα βιταμίνης Α. στο σιτηρέσιό μας από το τυρί, και τα λαχανικά θά μας δώσουν αρκετή προβιταμίνη Α. Μην ξεχνούμε όμως πως ένα μεγάλο ποσοστό του λαού υποφέρει από υποβιταμίνωση Α και στην περίπτωση αυτή η ελσφορά του τυριού και των λαχανικών δε μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική.

δ) Οι σπουδαιότερες πηγές υδατανθράκων στο σιτηρέσιο που προτείνουμε είναι το ψωμί, τα ζυμαρικά και τα όσπρια. Λιγοστέψιμε σκόπιμα, για πιστεύουμε πως δεν είναι δόξελα άδικαιολόγητη η αποστραφή του κόσμου, έπειτα από την τριχρονη συνεχή όσπριοφαγία, αφού κι από την έπισητήμη καταδικάζεται η μονοτονία στην τροφή και έδειξες βίαιες υπάρχουν πως η αφομοίωσή τους έχει χειροτερέψει.

Στο σιτηρέσιο ανασυγκρότησης που χρειάζονται τα παι-

διά πρέπει να δώσουμε ξεχωριστή σημασία. Ο ποσοτικός και ποιοτικός υποσιτισμός του παιδιού είχε βαρύτερες συνέπειες στην ανάπτυξη του γενικά και ιδιαίτερα στη διαμόρφωση του άμυντικού συστήματος του οργανισμού του. Το να μη γίνουν οι συνέπειες αυτές ανεπανόρθωτες, μόνο μ' ένα πραγματικό σιτηρέσιο ανασυγκρότησης θα μπορούσαμε να το πετύχουμε ως ενν βαθμό.

Για τα βρέφη, ως πού να γίνουν 12 μηνών, υπολογίζουμε 90 θερμίδες τη μέρα για κάθε χιλιόγραμμο βάρους. Έδα βιοτική τροφή είναι το μητρικό γάλα ή το γάλα ζώου όταν το παιδί δε θηλάζει. Μπορούμε να εκτιμήσουμε σε 250 δράμια την ημέρα το γάλα που χρειαζόμαστε κατά μέσον όρον, αφού έπειτ' απ' τον έκτον μήνα αρχίζουμε ν' αντικαθιστούμε μερικά το γάλα με τροφές άμιλοχες.

Στις μεγαλύτερες ηλικίες θεωρούμε απαραίτητα:

Για παιδιά 2—3 ετών 1.100 θερμίδες την ημέρα και 35 γρ. λεύκωμα (τά 85 % ζωικό).

Για παιδιά 4—6 ετών 1.400—1.500 θερμίδες την ημέρα και 40—45 γρ. λεύκωμα (τά 60 % ζωικό).

Για παιδιά 7—12 ετών 1.600—1.700 θερμίδες την ημέρα και 50—55 γρ. λεύκωμα (τά 50 % ζωικό).

Η κυριότερη πηγή ζωικού λευκώματος στα παιδικά σιτηρέσια πρέπει να είναι το γάλα. Από μισή όα την ημέρα στα μικρότερα παιδιά ως 100 δράμια στα μεγαλύτερα.

Έπειτα έρχονται τ' αυγά, ένα την ημέρα στα μικρότερα παιδιά και 3—4 την εβδομάδα στα μεγαλύτερα, το κρέας, το ψάρι και το τυρί.

Απαραίτητο ακόμα θεωρούμε ένα μικρό ποσόν από φρέσκο βούτυρο.

Και το μπουρνέλαιο θά συμπληρώνει τα παιδικά σιτηρέσια σε βιταμίνες Α και D.

Στις θηλάζουσες μητέρες πρέπει να εξασφαλισθεί ένα ικανοποιητικό ποσόν γάλακτος.

Έτσι το σιτηρέσιο που προτείνουμε για τον ενήλικο θάχει την ακόλουθη σύνθεση:

Πρότυπο σιτηρέσιο για ενήλικο

	Δράμια	Γραμμάρια	Λεύκωμα	Λίπος	Υδατανθράκες	Θερμίδες
Ψωμί	125	400	25,32	2,20	197,84	935
Λάδι	12,5	40	—	38,37	—	357
Έληες	15	48	1,31	16,23	3,52	171
Βούτυρο	4	12	—	9,80	—	92
Ζάχαρη	5	16	—	—	15,40	59
Κρέας	25	80	12,12	3,59	—	117
Ψάρι	20	64	8,64	0,20	—	38
Τυρί	15	48	13,20	12,00	—	168
Πατάτες	40	124	1,52	—	20,70	92
Λαχανικά	100	320	2,01	—	7,10	41
Φρούτα	50	120	0,68	—	16,00	68
Ζυμαρικά	35	112	12,24	0,40	79,08	368
Ρύζι	5	16	1,03	—	12,00	54
Όσπρια	30	96	15,70	0,55	42,96	245
Έξοτι καρ. (σούκα)	10	32	0,88	—	18,56	82
Σύνολο:	1532	94,65	83,44	413,16	2887	

Ζωικό λεύκωμα 33,96 γρ.

Για συμπλήρωμα όκτάωσης βιταμίας εργασίας προτείνουμε:

Ψωμί	75 δράμια
Έληες	15 »
Τυρί	10 »
Σταφίδα	40 »

που μας δίνουν 1200 θερμίδες και περιέχουν 24,3 γραμ. λεύκωμα.

1) Μέσος όρος φέτας και κεφαλοτύριου.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ...

Εκπληρώνοντας την υπόσχεση που δώσαμε στο Ιο-
τεχος του «Ανταύρου», δημοσιεύουμε κατωτέρω λεπτομε-
στερή εργασία πάνω στις αποφάσεις της διασκέψεως του
Μπρέττον Γούντς. Στην εργασία αυτή αναλύονται οι προ-
τάσεις που καταβλήθηκαν απ' τα Ένωμένα Έθνη για
την εξασφάλιση της οικονομικής μεταπολεμικής συνεργα-
σίας.

1. Η ανάγκη της οικονομικής συνεργασίας.

Μέσα στο πλαίσιο των προσπαθειών των Ένωμένων
Έθνων, για την εξασφάλιση της Ειρήνης και την εξασφάλιση
απ' το μεταπολεμικό κόσμο του φόβου και της πείνας, ιδιαί-
τερη σημασία, ίσως τη μεγαλύτερη, παίρνει η προσπάθεια, για
μία οικονομική μεταπολεμική συνεργασία των διαφόρων χω-
ρών, που άποροφωβήθηκε στις αποφάσεις της διάσκεψης του
Μπρέττον Γούντς.

Οι αποφάσεις αυτές αποτελούν φυσικά τη μία φάση των
διεθνών διευθετήσεων, που πρέπει να γίνουν για να εξασφα-
λισουν ένα αρμονικό και ειρηνικό κόσμο. Άλλ' αποτελούν μία
φάση που επηρεάζει τη ζωή όλων των εθνών. Γιατί αφορούν
τη βάση πάνω στην οποία τα διάφορα έθνη θα μπορούν ν'
ανταλλάσσουν το ένα μετ' άλλο τα φυσικά και βιομηχανικά
προϊόντα τους. Το έδαφός είναι το ζωτικό αίμα μιας ελεύθε-
ρης κοινωνίας. Πρέπει να εξασφαλισθεί η κανονική κυκλοφο-
ρία του και να παραμερσθούν τα τεχνικά εμπόδια που προ-
πολεμικά δημιουργούσαν σοβαρές οικονομικές περιπλοκές.

Είναι γνωστές οι συνέπειες της προπολεμικής οικονομικής
πολιτικής των διαφόρων χωρών. Όλοι θυμούνται τη σύγ-
χρονη οικονομική τραγωδία του 1930. Είδαμε τότε, τις νομι-
ματικές διαταραχές ν' αναπτύσσονται και ν' επεκτείνονται
από τη μία χώρα στην άλλη, καταστρέφοντας τη βάση του
διεθνούς εμπορίου και της διεθνούς ήσυχίας. Είδαμε την ανε-
γμία να παίρνει τρομακτικές διαστάσεις. Είδαμε το φασισμό ν'
εκμεταλλεύεται τη δυσάρεστη κατάσταση που γεννούσε η εξαθλίωση των
μαζών και ν' επιβάλλεται. Είδαμε τέλος τον παγκόσμιο πό-
λεμο ν' αποσταθεροποιείται και τελικά ν' ξεσπάει.

Οι διάφορες χώρες φρόντισαν ν' αντιμετωπίσουν την κρί-
ση με μέτρα ανεξάρτητα απ' εκείνα που παίρνουν οι άλλες χώ-
ρες. Τα μέτρα αυτά μεγάλωναν τις αιτίες της κρίσης και κα-
ταλήγανε σ' ένα πραγματικό οικονομικό πόλεμο ανάμεσα στα
έθνη, που προσηγήθηκε του πολέμου που εξαπέλυσε ο φασι-
σμός. Γνωρίζουμε τώρα ότι ο οικονομικός πόλεμος είναι ανα-
πόφευκτος όταν τα έθνη προσπαθούν ν' αντιμετωπίσουν τις
οικονομικές δυσχέρειες, ανεξάρτητα το ένα απ' το άλλο. Τα
οικονομικά προβλήματα ξεπερνούν τις δυνάμεις μιας χώρας.
Μπορούν να λυθούν μόνο με διεθνή συνεργασία. Στο νέο
κόσμο, που θα βγει απ' τον πόλεμο πρέπει να λείψουν κι' οι
ανταγωνισμοί για τις αγορές και τα διάφορα dumpings.

2. Η ιστορία της διάσκεψης του Μπρέττον Γούντς.

Οι σχέσεις αυτές ιδιαίτερα άσασχολούσαν τους υπεύθυ-
νους κύκλους των Ένωμένων Πολιτειών, της χώρας που πε-
ρισσότερο από κάθε άλλη δοκίμασε τις συνέπειες της οικονο-
μικής κρίσης. Έτσι κατά τη διάρκεια του πολέμου στις Έ-
νωμένες Πολιτείες, όπως και σε μερικές άλλες χώρες, άρχισαν
οι συζητήσεις για την αντιμετώπιση των μεταπολεμικών οίκο-
νομικών προβλημάτων και τη θεμελίωση της διεθνούς οίκο-
νομικής συνεργασίας. Στις αρχές του 1942 ο Dr. Harry White,
του Αμερικανικού Υπουργείου Οικονομικών, παρουσίασε στη
Βάσιγκτον ένα σχέδιο, για την ίδρυση ενός Διεθνούς Θησαυ-
ροφυλακίου και μίας Διεθνούς Τράπεζας. Επενδύσεων. Το σχέ-
διο αυτό προκάλεσε σημαντική εντύπωση κι' έγινε άφορμή συ-
βαρών συζητήσεων γύρω απ' το πρόβλημα της διεθνούς μετα-
πολεμικής συνεργασίας.

Τον ίδιο σχεδόν χρόνο, στην Αγγλία, ο λόρδος Keynes
παρουσίασε ένα σχέδιο, για τη δημιουργία ενός Διεθνούς γρα-
φείου Συμψηφισμών, που εκδόθηκε απ' τη Βρετανική Κυ-

βέρνηση και υποβλήθηκε στη Κυβέρνηση των Ένωμένων Πο-
λιτειών. Επακολούθησαν συζητήσεις ανάμεσα στις δύο χώ-
ρες που καταλήγανε σ' ορισμένες προτάσεις, οι οποίες διαβί-
βασθηκαν το 1943 στις Κυβερνήσεις των άλλων χωρών. Οι
προτάσεις αυτές ήταν απλά σχέδια εμπειρογνομόνων, τα οποία
δεν είχαν ακόμη ούτε εξετασθεί ούτε υιοθετηθεί απ' τις Κυ-
βερνήσεις τους. Τον Απρίλη του 1943 δημοσιεύθηκε το σχέ-
διο του White αναφορικά με την ίδρυση του διεθνούς θη-
σαυροφυλακίου. Στο σχέδιο που δημοσιεύθηκε δεν γινόταν
κανένας λόγος για την Τράπεζα.

Την άνοιξη του 1942 ο πρόεδρος Ρούζβελτ σύστησε ειδική
επιτροπή με πρόεδρο τον White για τη μελέτη του ζητήμα-
τος και των καταρτισμό λεπτομερών προτάσεων, ταυτόχρονα δε
έστειλε τα σχέδια στις κυβερνήσεις 37 εθνών και προσέκλεσε
Βρετανούς εμπειρογνομόνους για την από κοινού μελέτη του
ζητήματος. Από τότε άρχισαν συζητήσεις ανάμεσα στους
εμπειρογνομόνους των διαφόρων κρατών που καταλήγανε σε
πολλές αξιολογικές τροποποιήσεις και συμπληρώσεις των αρχι-
κών προτάσεων. Αποτέλεσμα των συζητήσεων αυτών ήταν η
ανάθεωρηση του σχεδίου του White κι' η αναδημοσίευσή του
τον Ιούλη του 1943.

Στις αρχές του 1944, φθάσανε στη Βάσιγκτον σοβιετικοί
εμπειρογνομόνους και άρχισαν άμεσως συνομιλίες με τους
Αμερικανούς συναδέλφους τους, πάνω στους δύο θεσμούς
που προνοούνταν. Οι συνομιλίες αυτές, που εδύθη εξ αρχής
αποδείχσαν τη δυνατότητα συμφωνίας και για τους δύο θε-
σμούς, συγκέντρωσαν εξαιρετικό ενδιαφέρον λόγω της διαφο-
ρής του οικονομικού συστήματος της Σοβιετικής Ένωσης, απ'
το οικονομικό σύστημα όλων των άλλων χωρών.

Αποτέλεσμα όλων αυτών των ζητημάτων ήταν μία κοινή
δήλωση των εμπειρογνομόνων 30 χωρών πάνω στο ζήτημα
της δημιουργίας ενός Διεθνούς θησαυροφυλακίου. Η δήλωση
αυτή δημοσιεύθηκε ταυτόχρονα στις 22 Απριλίου 1944 στη
Βάσιγκτον, στο Λονδίνο, στη Μόσχα και στις άλλες ελεύθερες
πρωτεύουσες.

Το Μάη του 1944 ο πρόεδρος Ρούζβελτ προσέκλεσε τα
44 έθνη να πάρουν μέρος σε μία ειδική συνδιάσκεψη στο
Μπρέττον Γούντς, τον Ιούλη του 1944. Η διάσκεψη αυτή
θα συζητούσε τα προτεινόμενα σχέδια του Διεθνούς θησαυρο-
φυλακίου πάνω στη βάση της κοινής δήλωσης και θα εξή-
ταζε επίσης και τις προτάσεις για την ίδρυση μίας διεθνούς
Τράπεζας. Πράγματι την 1ην του Ιουλίου στο Μπρέττον Γούντς
άρχισε η διάσκεψη.

3. Η διάσκεψη του Μπρέττον Γούντς.

Δύο είναι οι κύριες προτάσεις της διάσκεψης των Ένω-
μένων Έθνων του Μπρέττον Γούντς: η δημιουργία ενός Διε-
θνούς θησαυροφυλακίου κι' η ίδρυση μίας Διεθνούς Τράπε-
ζας. Άνοιξιμοι. Οι δύο αυτοί θεσμοί που είναι μέρος
ενός γνωστού προγράμματος οικονομικής συνεργασίας όλων
των χωρών, αποβλέπουν στη δημιουργία μίας σταθερής βά-
σης, για την ανάπτυξη των διεθνών συναλλαγών, για την
επέκταση του διεθνούς εμπορίου και για την πλήρη εκμετάλ-
ληση των παραγωγικών πηγών των διαφόρων χωρών. Οι ει-
δικό εμπειρογνομόνους των 44 εθνών που πήραν μέρος στη
διάσκεψη εκθέσανε λεπτομερώς τις απόψεις τους πάνω στα
ζητήματα της ορθίωσης της διεθνούς κυκλοφορίας και των
διεθνών συναλλαγών, και της αντιμετώπισης των οικονομικών
συνεπειών του καταστρεπτικού πολέμου. Όλοι συμφώνησαν
ότι είναι ανάγκη να υπάρχει μία διεθνής οικονομική συνε-
ργασία, η οποία θα βοηθήσει τους λαούς ν' ανοικοδομήσουν
τη καταστραμμένη απ' το πόλεμο οικονομία τους, και ν' απο-
φύγουν στο μέλλον τις δυσάρεστες συνέπειες των οικονομικών
ανταγωνισμών.

Οι αποφάσεις της διάσκεψης είναι απλές προτάσεις επι-
σήμων εμπειρογνομόνων που υποβλήθηκαν στις Κυβερνήσεις

των Ένωμένων Έθνων για μελέτη και έγκριση. Η πραγμα-
τοποίησή τους εξαρτάται απ' την επιδοκίμασή της απ' τις
Κυβερνήσεις των χωρών που αντιπροσωπεύουν τα 65% του
κεφαλαίου των προτεινόμενων οργανισμών.

Α. Διεθνές θησαυροφυλάκιο.

Σκοπός.—Η συμφωνία για τη δημιουργία ενός διεθνούς
θησαυροφυλακίου περιλαμβάνει τις απόψεις των ειδικών πάνω
στα ζητήματα των αρχών και των κατευθύνσεων της συναλ-
λαγματικής και της εμπορικής πολιτικής. Οι αρχές αυτές α-
ποβλέπουν στην πλήρη ανάπτυξη κι' επέκταση του Διεθνούς
Εμπορίου.

Ο κύριος σκοπός του θησαυροφυλακίου είναι η διατήρη-
ση της δυνατότητας της ελεύθερης μεταξύ τους μετατροπής
των νομισμάτων των χωρών που μετέχουν σ' αυτό, σε καθορι-
σμένες σταθερές σχέσεις. Η νομισματική αυτή σταθερότητα
θα επιτρέψει την άρρδοσκοπο διεξαγωγή του εξωτερικού εμ-
πορίου, διότι θα εξουδετερωθεί η τουλάχιστον θα περιο-
ριστεί στο ελάχιστο του κινδύνους που απορρέουν απ' την υ-
παρξη χωριστών νομισματικών συστημάτων.

Το προτεινόμενο σχέδιο προσπαθεί να σπάσει το εμπορι-
κό μονοπώλιο ορισμένων χωρών και να δημιουργήσει μία τέ-
τοια κατάσταση πραγμάτων που να επιτρέπει στους εμπόρους
ν' αγοράζουν ή να πουλουν σ' οποιαδήποτε αγορά του κόσμου,
ώστε η αγορά ή η πώληση να μπορεί ν' αποφέρει μεγαλύτερο κέρ-
δος. Οι εμποροι θάναί ασφαλισμένοι ότι το ποσόν των χρημά-
των τους δε θα επηρεάζεται από τις συναλλαγματικές διακυ-
μάνσεις κι' ότι θα μπορεί να μεταφέρεται ελεύθερα από τη
μία χώρα στην άλλη.

Οι σκοποί του θησαυροφυλακίου όπως καθορίζονται στο
1ο άρθρο του συμφώνου είναι:

- 1) Η ανάπτυξη της διεθνούς οικονομικής συνεργασίας.
- 2) Η διευκόλυνση κι' η κανονική ανάπτυξη του διεθνούς
εμπορίου σαν μέσου για την ανάπτυξη και διατήρηση υψηλών
επιπέδων παραγωγικότητας προσόδου κι' εργασίας των χωρών
που μετέχουν του Οργανισμού.
- 3) Η εξασφάλιση της νομισματικής σταθερότητας, η δια-
τήρηση κανονικών συναλλαγματικών σχέσεων μεταξύ των με-
λών καθώς κι' η αποφυγή ανταγωνιστικών συναλλαγματικών
υποτιμήσεων.
- 4) Η εγκαθίδρυση ενός νέου συστήματος διακανονισμού
των διεθνών συναλλαγών κι' η κατάργηση των συναλλαγματι-
κών περιορισμών.
- 5) Η παροχή στις χώρες που μετέχουν στον Οργα-
νισμό των απαραίτητων μέσων, για την εξασφάλιση του ίσο-
ζυγίου πληρωμών αυτών.

Για την επίτευξη των σκοπών αυτών θα χρησιμοποιηθούν
τα πιο κάτω μέτρα:

α) Οι χώρες που μετέχουν στον οργανισμό αναλαμβάνουν
την υποχρέωση να διατηρήσουν όσο το δυνατό πιο σταθερή
την τιμή του νομίσματός τους. Καμία μεταβολή της τιμής
αυτής δεν θα γίνεται παρά μόνον αν είναι αναγκαία για τη
διόρθωση μίας ουσιαστικής ανισορροπίας. Η τυχόν διόρθωση
της τιμής του νομίσματος μίας χώρας, μπορεί να γίνει μόνον
ύστερα από συνεννόηση με τον οργανισμό και σύμφωνα με
την καθορισμένη διαδικασία.

β) Η αξία του νομίσματος κάθε χώρας θα εκφράζεται
σε χρυσό ή σε δολάρια, και η σταθερότητα του θα ελέγχε-
ται με τη σχέση με το χρυσό και το δολάριο.

γ) Δεά κοινής συνεισφοράς των χωρών μελών θα δημι-
ουργηθεί ένα κεφάλαιο, που θα διατίθεται μ' ορισμένες έγ-
γυήσεις στις διάφορες χώρες για την κάλυψη προσωρινών έλ-
λειμμάτων συναλλάγματος και επομένως για τη διατήρηση
σταθερής της αξίας του νομίσματος.

Οι μετέχουσες στον οργανισμό χώρες συμφωνούν να μη
λάβουν ξεχωριστά οικονομικά μέτρα και να μη καταφύγουν
σε τεχνάσματα ή στην έπιβολή περιορισμών στις εξωτερικές
πληρωμές. Όλοι οι υπάρχοντες συναλλαγματικοί περιορισμοί
πρέπει να καταργηθούν εφύς ως η μεταπολεμική μεταβατική
περίοδος δε επιστρέψει.

δ) Οι μετέχουσες χώρες αναλαμβάνουν την υποχρέωση να
διατηρήσουν σταθερή σε σχέση με το χρυσό την αξία
των νομισμάτων, τα οποία θα θέσουν στη διάθεση του θη-
σαυροφυλακίου.

ε) Το θησαυροφυλάκιο θα διαπραγματεύεται με τις κυ-
βερνήσεις ή τους αντιπροσώπους τους.

Συμμετοχή Κεφάλαιο και χρησιμοποίησή του.—Στον

οργανισμό θα μπορούν να μετάσχουν κι' άλλες χώρες εκτός
απ' εκείνες που πήραν μέρος στη διάσκεψη.

Για το σχηματισμό του κεφαλαίου το θησαυροφυλάκιο
κάθε χώρας—μέλους θα συνεισφέρει ένα ποσό ανάλογο με το
μέγεθος του εξωτερικού εμπορίου της. Ο πρώτος πίνακας συν-
εισφορών που καταρτίστηκε ανάχεται στο ποσό των 8.800
εκατομ. δολαρίων. Κάθε χώρα θα καταβάλει το 25% της
εισφοράς της, έφ' όσον δεν ξεπερνά το 10% των αποθεμάτων
της, εις χρυσό ή δολάρια.

Για τις Ε.Π. το ποσό αυτό ανέρχεται σε 688 εκατμ. δολ-
λάρια για όλα δε τα έθνη σε 1.800 εκατμ. δολάρια.

Το υπόλοιπο (75% της εισφοράς) θα πληρωθεί στο νόμι-
σμα κάθε χώρας.

Τιμή συναλλάγματος.—Για να επιτευχθεί η σταθερότη-
τα του συναλλάγματος κάθε νομισματική μονάδα πρέπει να έχει
μια σχέση με το χρυσό ή το δολάριο. Ο καθορισμός αυτής
της σχέσης θα γίνει έτσι:

Κάθε χώρα θα γνωστοποιήσει στο θησαυροφυλάκιο την
τιμή που θάχει το νόμισμά της την 6ην μέρα πριν αρχίσει
η εφαρμογή της συμφωνίας. Η τιμή αυτή θα γίνει οριστική αν
μέσα σε 90 μέρες το θησαυροφυλάκιο δεν ειδοποιήσει την εν
διαφερόμενη χώρα ότι η τιμή αυτή δεν θεωρείται ικανοποιη-
τική. Μέσα στην ίδια προθεσμία η χώρα μπορεί να ζητήσει
την αλλαγή της τιμής αυτής.

Στις χώρες που καταλήφθηκαν απ' τον έχθρο παραχω-
ρούνται μεγαλύτερες προθεσμίες για το διακανονισμό της τι-
μής του νομίσματος τους. Στην περίοδο αυτή προβλέπεται μία
μεγαλύτερη ευκαμψία της τιμής χωρίς διου φθασει σ' επί-
πεδο που ο οργανισμός θα κρίνει διατηρήσιμο.

Οι μετέχουσες χώρες διατηρούν μία καποια πρωτοβουλία
σ' ελαφρές μεταβολές της τιμής του νομίσματος τους. Αλλά
μετά τη πρώτη μεταβολή καμία άλλη δεν επιτρέπεται χω-
ρίς την άδεια του θησαυροφυλακίου, που θα δίδεται μόνον
για διόρθωση βασικών ανισορροπιών του Ίσοζυγίου πλη-
ρωμών.

Οι πόροι του θησαυροφυλακίου σκοπεύουν να βοηθήσουν
τις μετέχουσες χώρες για την αντιμετώπιση προσωρινών συν-
αλλαγματικών αναγκών που όφειλονται στις διακυμάνσεις
των τρεχουσών συναλλαγών τους με το εξωτερικό. Οι μετέ-
χουσες χώρες, κάτω από ορισμένες συνθήκες, μπορούν να πά-
ρουν απ' το θησαυροφυλάκιο νόμισμα οποιαδήποτε άλλης χώ-
ρας πληρώνοντας στο νόμισμά τους ή σε χρυσό.

Εάν, επί παραδείγματι, μία χώρα, που συνήθως, εάγει
γυωρικά προϊόντα μπορεί να στεγήθηκε σαν αποτέλεσμα οι
τοδεις των συναλλαγματικών μέσων για την πληρωμή των εί-
σαγωγών της. Αν δεν έχει χρησιμοποίηση ήδη πέραν ορι-
σμένων όρων το θησαυροφυλάκιο, μπορεί να πάρει συνάλ-
λαγμα απ' αυτό.

Οι πόροι του θησαυροφυλακίου δεν πρόκειται να διατε-
θούν για να προμηθεύουν στις μετέχουσες χώρες ξένο κε-
φάλαιο για μακροχρόνιες επενδύσεις. Το συναλλάγμα που δι-
δεται πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τις τρέχουσες συναλλαγές
κι' όχι για τη μεταφορά κεφαλαίων από χώρα σε χώρα. Οι
μεταφορές αυτές δεν περιλαμβάνονται στους σκοπούς του θη-
σαυροφυλακίου. Στις τρέχουσες συναλλαγές περιλαμβάνονται
οι πληρωμές των εμπορικών ίσοζυγίων, οι βραχυπρόθεσμες
επενδύσεις πιστώσεις, τα μερίσματα, οι λογικές αποσβέσεις
παλαιών δανείων και τα εμβάσματα των μεταναστών.

Οι χώρες που χρησιμοποιούν τους πόρους του θησαυρο-
φυλακίου, υποχρεούνται στην καταβολή όρισμένων εξόδων, τα
οποία αυξάνουν ανάλογα με το μέγεθος των χρησιμοποιούμε-
νων πιστώσεων και του χρόνου, που το πέραν της κανονικής
αναλογίας ποσού του νομίσματος τους θα παραμείνει στο θη-
σαυροφυλάκιο.

Οι μετέχουσες χώρες συμφωνούν στο να πουλουν τα νο-
μισμάτα τους στο θησαυροφυλάκιο έναντι χρυσού σε τρόπο
ώστε αν το θησαυροφυλάκιο χρειάζεται περισσότερο από ορι-
σμένο νόμισμα μπορεί να το προμηθευθεί με χρυσό.

Εφ' όσον οι περιορισμοί στην αγορά και πώληση συναλ-
λάγματος δεν συμβιβάζονται με την ανάπτυξη του παγκό-
σμιου εμπορίου και με τους σκοπούς του θησαυροφυλακίου,
απαγορεύονται. Η συμφωνία προβλέπει ότι εκτός από μερι-
κές εξαιρέσεις που απαιτούν την έγκριση του θησαυροφυλα-
κίου καμία μετέχουσα χώρα δε μπορεί να επιβάλει οποιον-
δήποτε περιορισμό στις πληρωμές για τις τρέχουσες διεθνείς
συναλλαγές.

Οι επιτρεπόμενες εξαιρέσεις αφορούν περιορισμούς στη
μεταφορά κεφαλαίων κατά τη μεταβατική περίοδο. Επίσης

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

τις συναλλαγές με τις χώρες που δεν μετέχουν στον οργανισμό.

Διοίκηση του Θησαυροφυλακίου.—Η διεύθυνση του θησαυροφυλακίου ανατίθεται σ' ένα συμβούλιο αποτελούμενο από 1 αντιπρόσωπο κάθε μετέχουσας χώρας. Το συμβούλιο θα συνεδριάζει τουλάχιστο μία φορά το χρόνο. Η ούσιαστική διεύθυνση βρίσκεται στα χέρια των εκτελεστικών συμβουλίων, ο αριθμός των οποίων θ' ανέρχεται σε 12. Απ' αυτούς οι 5 θα διορίζονται απ' τις 5 μεγαλύτερες δυνάμεις, οι δε λοιποί θα εκλεγούν από το Συμβούλιο.

Κάθε συμβούλιο θα έχει 250 ψήφους, πλέον ενός αριθμού ψήφων που θα καθορίζεται ανάλογα με το μέγεθος της συμμετοχής της χώρας που αντιπροσωπεύει στο κεφάλαιο του θησαυροφυλακίου. Έτσι οι Ε.Π. με βάση τα σημερινά δεδομένα θα έχουν 27,750 ψήφους ήτοι τα 28% του συνόλου. Το Ένωμένο Βασίλειο που ερχεται έπειτα θα έχει 13,250 ψήφους ήτοι τα 13,4%, η Ρωσία 12,250 ψήφους ήτοι τα 12,4%, η Κίνα τα 5,8%, η Γαλλία τα 4,8%, οι Ινδίες τα 4,3%, ο Καναδάς τα 3,3%.

Ο αριθμός των ψήφων κάθε χώρας θ' αυξομειώνεται ανάλογα με τη χρησιμοποίηση που θα κάνει των πόρων του θησαυροφυλακίου. Έτσι κάθε χώρα θ' αποκτή 1 συμπληρωματική ψήφο για κάθε καινούρια πώληση νομίσματός της απ' το θησαυροφυλάκιο που θα ξεπερνά τις 400.000 δολ., θα χάνει δε μία ψήφο για κάθε αγορά νομίσματος της από το θησαυροφυλάκιο που θα ξεπερνά τις 400.000 δολάρια.

Το θησαυροφυλάκιο θα μπορεί να διαβιβάζει σε κάθε χώρα που μετέχει στον οργανισμό τις απόψεις του πάνω στα οικονομικά της ζητήματα. Δι' αποφάσεως δε των 2/3 των μελών του συμβουλίου θα μπορεί να δημοσιεύει τις εκθέσεις τις οποίες απηύθυνε σε όριζόμενες χώρες σχετικά με την αντιμετώπιση των οικονομικών ζητημάτων, τα οποία τέλουν να διαταράξουν την ισορροπία των διεθνών συναλλαγών.

Το κεντρικό γραφείο του θησαυροφυλακίου θα βρίσκεται στη περιοχή της χώρας της οποίας η εισφορά στο κεφάλαιο του οργανισμού είναι η μεγαλύτερη. Θα μπορεί όμως να διατηρεί παραρτήματα, υποκαταστήματα κ' αντιπροσωπείες και σ' άλλες χώρες.

Πίνακας των εισφορών στο Διεθνές Θησαυροφυλάκιο των χωρών που πήραν μέρος στη διάσκεψη.

(Σ' εκατομμύρια Δολάρια)

Αυστραλία	200	Ολλανδία	275	Γουατεμάλα	5
Βέλγιο	225	Ν. Ζηλανδία	50	Χαϊτή	5
Βολιβία	10	Νικαράγουα	2	Χονδούρα	2 1/2
Βραζιλία	150	Νορβηγία	50	Παλαιστίνη	1
Καναδάς	300	Παναμάς	1 1/2	Ινδία	400
Χιλή	50	Παραγουάη	2	Ιράν	25
Κίνα	550	Περου	25	Φιλιππίνες	15
Κολομβία	50	Δανία	*	Πολωνία	125
Κόσια Ρίκα	5	Δομινικά	5	Νότ. Αφρική	100
Κούβα	50	Ισημερινός	5	ΕΣΣΔ	1200
Τσεχοσλοβακία	125	Αίγυπτος	45	Α. Β.	1300
Ιράν	8	Σάν Ζαβιέρ	25	Η.Π.Α.	2750
Λιθουανία	1 1/2	Αιθιοπία	6	Ουαγουάη	15
Λουξεμβούργο	10	Γαλλία	450	Βενεζουέλα	15
Μεξικό	90	Ελλάς	40	Γιουγκοσλαβία	60

* Η εισφορά της Δανίας θα καθορισθεί μετά την άποδοξη του σχεδίου απ' τη Δανική Κυβέρνηση.

Β'. Διεθνής Γράπεζα Άνοιξοδόμησης.

Σκοπός.—Η διεθνής κυκλοφορία των μακροπροθέσμων τοποθετήσεων είχε, συνεπεία κυρίως των γεγονότων της οικονομικής κρίσεως σοβαρά διαταραχθεί. Οι κάτοχοι ιδιωτικών κεφαλαίων, κάτω από τη δημιουργηθείσα κατάσταση έγιναν διστακτικοί στη τοποθέτηση των κεφαλαίων τους στο εξωτερικό. Η κατάσταση όμως αυτή κάθε άλλο ήταν παρά εχθάριστη για την οικονομική πρόοδο και σταθερότητα. Γιατί πιστεύεται γενικά ότι οι ξένες επενδύσεις όταν κατευθύνονται κανονικά είναι ένα απ' τα κυριότερα μέσα για την οικονομική ανάπτυξη των διαφόρων χωρών. Ιδιαίτερα η ανάγκη αυτή καθίσταται ακόμη μεγαλύτερη σήμερα, ύστερα απ' τον καταστροφικό πόλεμο, συνεπεία του οποίου οι περισσότερες χώρες χρειάζονται κεφάλαια για την ανασυγκρότησή τους.

Οι πόροι του πρωτευόμενου θησαυροφυλακίου, δεν προορίζονται, όπως είδαμε, για την ικανοποίηση αυτής της ανά-

γκης. Δε μπορούν επομένως να διατίθενται για την οικονομική ανάπτυξη και ανάπτυξη των κατεστραμμένων χωρών.

Το έργο αυτό ανατέθηκε σ' έναν άλλο θεσμό συγγενικό που η δημιουργία του προτάθηκε στη Διάσκεψη του Μπρέτον Γούντς, στη Διεθνή Γράπεζα Άνοιξοδόμησης.

Το κύριο έργο της Γραπείας θα είναι η διευκόλυνση της κυκλοφορίας των κεφαλαίων, με κανονικούς όρους και για παραγωγικούς σκοπούς. Ο εξωτερικός δανεισμός πρόκειται να οργανωθεί πάνω σε βάση που θα εξυπηρετεί τόσο το δανειστή όσο και το δανειζόμενο. Η Γράπεζα θα προσπαθήσει να αναπτύξει αυτό το σκοπό με την παροχή εγγυήσεων εις τα δάνεια εκείνα που γίνονται ύστερα από έγκρισή της. Η Γράπεζα θα μπορεί φυσικά να δανείζει κι' απ' εθνικές απ' τα κεφάλαιά της, των οποίων όμως ο κύριος προορισμός θα είναι η παροχή εγγυήσεων σε δάνεια συναπτόμενα για παραγωγικούς σκοπούς και με κανονικούς όρους.

Αφαιρώντας όρισμένους κινδύνους, ελλοτώνοντας άλλους και κατανέμοντας εκείνους τους κινδύνους που δεν είναι δυνατό να εξουδετερωθούν, η Γράπεζα έχει να επιτελέσει σπουδαίο οικονομικό έργο.

Η Γράπεζα που συμπληρώνει το έργο του θησαυροφυλακίου το οποίο περιορίζεται στη ρύθμιση της κυκλοφορίας και του συναλλάγματος, θα προσπαθήσει κι' αυτή με την έληξη της και τις υπηρεσίες της να δημιουργήσει τους όρους εκείνους που είναι απαραίτητοι για την διεθνή οικονομική ευημερία. Με το να καθιστά δυνατή την εξεύρεση κεφαλαίων με ευνοϊκούς όρους δανεισμού θα διευκολύνει την οικονομική ανάπτυξη κι' ανοικοδόμηση των χωρών και την αποφυγή διεθνών διαταραχών και περιπλοκών.

Οι σκοποί της Γραπείας όπως περιγράφονται στο 10 άρθρο της συμφωνίας είναι:

1) Η παροχή βοήθειας για την ανοικοδόμηση και ανάπτυξη των χωρών που μετέχουν σ' αυτήν. Η Γράπεζα θα διευκολύνει την τοποθέτηση σ' αυτές κεφαλαίων για παραγωγικούς σκοπούς. Ιδιαίτερη φροντίδα θα ληφθεί για τις χώρες που καταστράφηκαν απ' το πόλεμο, καθώς και για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων των οικονομικά ανέξελικτων χωρών.

2) Η ενίσχυση των ιδιωτικών τοποθετήσεων στο εξωτερικό με την παροχή εγγυήσεων ή την συμμετοχή της Γραπείας σ' αυτές. Όταν η σύναψη του δανείου από ιδιώτες με λογικούς όρους δεν είναι δυνατή, η Γράπεζα θα συμπληρώνει τις ιδιωτικές επενδύσεις, προμηθεύοντας τα αναγκαία μέσα απ' τα δικά της κεφάλαια.

3) Η διατήρηση των ισοζυγίων πληρωμών των μετεχουσών χωρών με την ενθάρρυνση των διεθνών επενδύσεων για την ανάπτυξη των παραγωγικών πηγών και την εξασφάλιση υψηλού βιοτικού επιπέδου των μαζών.

4) Η παροχή των μέσων στις χώρες που μετέχουν για την επίτευξη μεταρρύθμισης της οικονομίας τους κατά την πρώτη περίοδο μετά το πόλεμο.

Συμμετοχή—Κεφάλαιο.

Η συμμετοχή στην Γράπεζα επιτρέπεται μόνο στις χώρες που μετέχουν στο Διεθνές θησαυροφυλάκιο. Όπως και στο θησαυροφυλάκιο, στην Γράπεζα μπορούν να γίνουν δεκτές κι' άλλες χώρες, έφ' όσον φυσικά αποδεχθούν τους όρους της Γραπείας και δεχθούν να συμμετάσχουν στο θησαυροφυλάκιο.

Το ονομαστικό κεφάλαιο της Γραπείας καθορίσθηκε σε 10 δισεκατομμύρια δολάρια. Ήδη έχουν εγγραφεί διάφορες χώρες για 9,100 εκμ. δολλ. Κάθε χώρα εγγράφεται για όριζόμενο αριθμό μετοχών ανάλογα με το ποσό που δέχθηκε να συνεισφέρει. Το κεφάλαιο θα διαιρείται σε δύο μέρη. Το πρώτο 20% του συνόλου θα μπορεί να διατεθεί για παροχή δανείων, το υπόλοιπον 80% θα διατίθεται για τον σχηματισμό ενός αποθεματικού για την εγγύηση ιδιωτικών δανείων. Το ποσό αυτό θα χρησιμοποιηθεί μόνον για την αντιμετώπιση των υποχρεώσεων της Γραπείας οι οποίες θα προκύψουν από τα δάνεια τα οποία εγγυήθηκε.

Κάθε μετοχή πρέπει να πληρωθεί ως εξής: Το 2% της αξίας της πρέπει να καταβληθεί σε χρυσό ή δολάρια, τα 18% στο νόμισμα της χώρας που την αγοράζει. Όσοι αγοράζον το υπόλοιπο 80%, ή πληρωμή του θα γίνει σε χρυσό ή δολάρια ή στο ζητούμενο απ' τη Γράπεζα νόμισμα. Σύμφωνα με τις αρχικές εγγραφές το σύνολο του χρυσού ή των δολλαρίων (έκτος του 80%) τα οποία η Γράπεζα θα συγκεντρώσει θ' ανέλθουν σε 753.000.000 από τα οποία οι Ένωμένες Πολιτείες θα καταθέσουν τα 635 εκατ. Το 20% της αξίας των εγ-

μέσα σε μιάν ατμόσφαιρα αληθινού επιστημονικού πανηγυριού, όπως μας πληροφορούν τα ραδιόφωνα, γιορτάστηκαν πριν λίγες μέρες στη Μόσχα τα 220 χρόνια από τη ίδρυση της Ακαδημίας των Επιστημών. Εξακόσιοι κορυφαίοι σοβιετικοί επιστήμονες που αντιπροσωπεύουν όχι μόνο τη Ρωσία αλλά και τις άλλες εθνικές δημοκρατίες της ΕΣΣΔ, σταλμένοι από τα παραρτήματα της Ακαδημίας του Έριβάν, του Καζάν, του Ούζμπεκιστάν, της Σιβηρίας και των Ουραλίων πήραν μέρος στην τελετή που έγινε στις 15 του Ιούνη. Μα κι' από τις Ευρωπαϊκές χώρες, την Αμερική, τις Ινδίες, την Κίνα και την Αυστραλία στάλθηκαν αντιπροσωπείες από κορυφαίους επιστήμονες: Απ' την Αγγλία πήγαν 30 επιστήμονες με έπικεφαλής τον διάσημο χημικό Robert Robinson, τον πασίγνωστο γενετιστή J. B. S. Haldane, τον καθηγητή της βιολογίας J. Huxley και τον φυσικό Ch. Darwin. Η Γαλλία αντιπροσωπεύτηκε με 22 σφούς, με το ζευγάρι Joliot—Curie επί κεφαλής. Αντιπροσώπους στείλανε επίσης οι Σκανδιναβικές χώρες και τα Βαλκάνια.

Ο πανηγυρικός χαρακτήρας που πήρε ο γιορτασμός αυτός δείχνει πως δεν είχαμε να κάνουμε με μιά συνηθισμένη έθιμοτυπία για ιστορική επέτειο. Σήμερα όλο κληρο ή χώρα των Σοβιετών έχει συνεπαρθεί από έναν αληθινό πυρετό για γενική κινητοποίηση, αυτή τη φορά όχι για τον πόλεμο μά για την ειρηνική μάχη της Άνοιξοδόμησης. Καραβάνια «έβελοντων» της ανοικοδόμησης εργάτες, τεχνίτες και ιδίως γυναίκες και νέα κορίτσια—όπως μας περιγράφουν οι ξένοι ανταποκριτές—διασχίζουν τη χώρα. Ο Βοριάς στέλνει τους ανθρώπους του στο Νοτιά, στην Ουκρανία. Τα Ουράλια ζούν τον παλμό της ανοικοδόμησης στο Λένινγκραντ και το Στάλινγκραντ και όλοι μαζί έχουν στρέψει την προσοχή τους στο θρυλικό φράγμα του Ντιεπροστρόι που ξαναχτίζεται. Μέσα σ' αυτόν τον γενικό ανοικοδομητικό όρασμα ή Σοβιετική Ακαδημία αποτελεί το Γενικό Επιτελείο της στρατιάς των Επιστημόνων και Τεχνικών που θα παίξουν πρωταρχικό ρόλο στην καινούργια Άνοιξοδόμηση. Γι' αυτό και ή φετινή επέτειος παίρνει μιά ξεχωριστή σημασία.

Γραφών ανέρχεται σε 1.820.000.000 δολάρια Τα 2% από το ποσό αυτό πρέπει να πληρωθεί μέσα σε 60 μέρες από την ημέρα που θ' αρχίσει τις εργασίες της ή Γράπεζα, το δε 18% όταν το ζητήσει ή Γράπεζα. Στο πρώτο χρόνο πάντως ή Γράπεζα πρέπει να συγκεντρώσει τα 10% των κεφαλαίων της.

Παροχή δανείων ή εγγυήσεων.

Για να εξασφαλισθεί ή Γράπεζα και για να είναι βέβαιη ότι το δάνειο θα χρησιμοποιηθεί για παραγωγικούς σκοπούς, κάθε δάνειο θα εξετάζεται κατά πρώτο λόγο από μιά επιτροπή τεχνικών. Η Γράπεζα πρέπει επίσης να εξασφαλίσει ότι το δάνειο που παραχωρήθηκε θα χρησιμοποιηθεί για τους σκοπούς για τους οποίους δόθηκε και που συνήθως θα είναι ή ανοικοδόμηση και ή πρόοδος της χώρας.

Η Γράπεζα δεν μπορεί να ζητήσει από τη δανειζόμενη χώρα όπως το προϊόν του δανείου δαπανηθεί σ' όρισμένη χώρα. Όταν ή Γράπεζα κάμει ένα δάνειο, προμηθεύει στο δανειζόμενο χρήματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις περιοχές άλλων χωρών. Μόνο σ' εξαιρετικές περιπτώσεις ή Γράπεζα παρέχει στο δανειζόμενο νομίσματα της χώρας του.

Οι πληρωμές των τοκοχρεωλώσεων του δανείου πρέπει να γίνονται στο ίδιο νόμισμα με το δανεισθέν εκτός αν ή χώρα στην οποία το νόμισμα έγινε το δάνειο δεχθεί όπως ή εξόφληση γίνει σ' άλλο νόμισμα. Αν όμως ή δανεισθείσα χώρα

Η παλιά Ακαδημία

Ο πρόγονος της σημερινής Ακαδημίας, ή Αυτοκρατορική Ακαδημία της Πετρούπολης, πρωτολειτούργησε στα 1725, θεμελιωμένη από τον μεγάλο μεταμορφωτή της παλιάς Μοσχοβίτικης Ρωσίας των Μπογιάρων, τον Πέτρο Α'. Ο τολμηρός αυτός νεοτερστής, που αγαπούσε κι' ο ίδιος με πάθος τις επιστήμες, καταλάβαινε θαυμάσια τον ρόλο και τη σπουδαιότητα της επιστήμης στην πραγματοποίηση των μεταρρυθμιστικών του σχεδίων και γι' αυτό στην νέα πρωτεύουσα της απέραντης αυτοκρατορίας που συγκροτούσε ίδρυσε το ανώτερο αυτό επιστημονικό κέντρο τόσο πρώιμα και πριν ακόμα αναπτυχθεί μιά πραγματική ρωσική επιστημονική κίνηση ακριβώς σαν ένα φυτώριο για την καλλιέργειά της. Μα οι ανάξιοι διάδοχοί του δεν κατανόησαν τη σημασία της Ακαδημίας των Επιστημών και την άφισαν να πλημμυρίσει από ανάξιους αλόκο-λακες για να καταντήσει έτσι ένα απλό διακοσμητικό στολίδι της Αύλης. Χαρακτηριστικό είναι ότι ή πρώτη μεγάλη δημιουργική προσωπικότητα που μπήκε στην Ακαδημία, ο επιστήμονας, γλωσσολόγος και ποιητής Λεμνόν ο σ ω φ πολέμησε ανοιχτά το «Ακαδημαϊκό» πνεύμα και θέλησε να σπάσει τον κλειστό και προνομιοϋχο αυτόν κύκλο της ακαδημαϊκής σοφίας και να ενισχύσει τις καινούργιες επιστημονικές δυνάμεις που άρχισαν να παρουσιάζονται τότε. Μα ο πρωτοπόρος αυτός νεοτερστής προβάδιζε πολύ από την εποχή του κ' έτσι ή Ακαδημία ξανάπεσε μετά το πέραςμά του στην παλιά της συντηρητικότητα.

Γι' αυτό αρκετοί από τους πιδ φημισμένους ρώσους σοφούς όπως ο μεγαλοφυής μαθηματικός Λομπατσέφσκι, ο εξακουστός σ' όλο τον κόσμο χημικός Μεντελέγιεφ, ο βοτανικός Τιμιαριάζεφ κ.ά. έμειναν έξω από την Ακαδημία των Επιστημών.

Μπορεί κανείς να πει πως ή ατμόσφαιρα αυτή διατηρήθηκε ως τα 1917. Ο αποκλεισμός των νεοτερστών και των μη ενονημένων από ύψηλες αὐλικές προστασίες είχε σά συνέπεια να επικρατούν οι άσημοι και οι φιλόδοξοι μετριότητες και ν' απομονωθεί ή Ακαδη-

στερείται προσωρινά του αναγκαίου συναλλάγματος για την πληρωμή του τοκοχρεωλώσεως ή Γράπεζα μπορεί να δεχθεί την πληρωμή τους σε νόμισμα της χώρας.

Η Γράπεζα δεν μπορεί να επέμβαινει στις πολιτικές υποθέσεις των χωρών που μετέχουν σ' αυτή ούτε ν' αποφασίζει ανάλογα με το πολιτικό καθεστώς κάθε χώρας.

Διοίκηση της Γραπείας.

Η Γράπεζα θα διευθύνεται από ένα Διοικητικό Συμβούλιο, στο οποίο θα συμμετέχει κάθε χώρα μ' ένα αντιπρόσωπο. Το συμβούλιο θα συνεδριάζει τακτικά κάθε χρόνο. Κάθε μέλος θα έχει 250 ψήφους, πλέον μιάς για κάθε μετοχή. Με βάση τις εγγραφές που γιναν ίσα με σήμερα οι Ένωμένες Πολιτείες θα έχουν 32.000 ψήφους ήτοι τα 31,4% του συνόλου, ή Αγγλία τα 13%, ή ΕΣΣΔ τα 12%, ή Κίνα τα 6,1%, ή Γαλλία τα 4,1%.

Η ούσιαστική διοίκηση της Γραπείας βρίσκεται στα χέρια 12 εκτελεστικών συμβουλίων, απ' τους οποίους οι 5 θα διορίζονται από τις πέντε μεγαλύτερες δυνάμεις οι δε υπόλοιποι από τις άλλες χώρες.

Το κεντρικό κατάστημα της Γραπείας θα βρίσκεται στη περιοχή του μεγαλύτερου μετόχου. Η Γράπεζα μπορεί να ιδρύσει υποκαταστήματα και αντιπροσωπείες σ' άλλες χώρες.

ΕΥΑΓΓ. ΠΑΣΚΟΣ

ματική σοφία από τη ζωντανή και δημιουργική έρευνα. Η πνευματική αποτελμάτωση κι' αντιδραστικότητα κατάντησε την Τσαρική 'Ακαδημία, όπως λίγο πολύ και τις άλλες ευρωπαϊκές 'Ακαδημίες, έναν χρεωκοπημένο θεσμό που ικανοποιούσε μονάχα την περιέργη εκείνη ματαιοδοξία «για χάρτινες κορώνες και χρυσοκέντητες στολές, που χορταίνει τους νέγρους, τα παιδιά και τους ξεκουτισμένους επιστήμονες» όπως έγραψε ο Η Βουάσσε, ο καθηγητής της Φυσικής στην Τουλούζ που με την καυστικότητα του μεσημβρινού γάλλου όνόμασε κοροϊδευτικά την 'Ακαδημία του Παρισιού *Derot National*.

Ο καινούργιος δρόμος

Ύστερα από το 1917 ή βαθιά αλλαγή της κοινωνικής κατάστασης που ακολούθησε είταν φυσικό να επιδράσει και στην 'Ακαδημία των 'Επιστημών. Αμέσως μόλις άρχισαν να κυβερνούν τα Σοβιέτ ζήτησαν από τους επιστήμονες να δώσουν όλη τους την βοήθεια για την οικονομική και έκπολιτιστική ανόρθωση. Μία τόσο πλατειά έκτεταμένη προσπάθεια για την ριζική αναδιοργάνωση της χώρας απαιτούσε και μία άνασυγκρότηση της αποτελματωμένης Αυτοκρατορικής 'Ακαδημίας. Είναι χαρακτηριστικό πως ο ίδιος ο πρωτεργάτης του σοσιαλιστικού κράτους, ο Λένιν, διατύπωσε σ' ένα «γενικό σχέδιο» που έγραψε στα 1918 τις βάσεις για την αναδιοργάνωση της δουλειάς της 'Ακαδημίας. Μιλώντας για το ρόλο που έπαιξε ή επέμβαση αυτή του Λένιν, ο σημερινός πρόεδρος της 'Ακαδημίας των 'Επιστημών Κομάροφ είπε: «Καταλαβίζουμε καλά τώρα τι σημαίνει ή έκκληση του Λένιν: σημαίνει πως ή 'Ακαδημία των 'Επιστημών της ΕΣΣΔ δεν είταν για να ησυχάζουμε με τιμές και δόξες, δεν είταν μία επιτροπή εμπειρογνομώνων που μοίραζε βραβεία για άφηρημένες μελέτες, παρά ένας τόπος δουλειάς έντατικής για να βοηθήσουμε την πρόοδο της χώρας. Με λίγα λόγια μάς ξεκαθάρισε καλά ότι ή 'Ακαδημία της χώρας των Σοβιέτ έπρεπε να δουλεύει για το λαό, να μπει στην ύπηρεσία του λαού».

Αυτό που απαιτούσε το καινούργιο καθεστώς έβαζε σε καινούργια βάση την όλη εργασία της 'Ακαδημίας. Μέσα στη δύσκολη ακόμη περίοδο της πείνας του έμφυλου πολέμου και της ξένης επέμβασης (1918—1921) ή σοβιετική κυβέρνηση έδωσε μία στερη οικονομική βάση και πήρε μία σειρά άλλα μέτρα για την ανάπτυξη της 'Ακαδημίας. Η ύποσθήριξη αυτή της κυβέρνησης έκδηλώθηκε ακόμα πιο έντονα στα 1925 όταν ή 'Ακαδημία γιόρτασε τα 200 χρόνια από την ίδρυση της, όποτε με πρωτοβουλία του Στάλιν ή Κυβέρνηση χαρακτήρισε την 'Ακαδημία σαν «Ανώτερο 'Επιστημονικό ίδρυμα πλάι στο Συμβούλιο των 'Επιτρόπων του Λαού» και της έδωσε με την απόφασή της αυτή μία ξεχωριστή θέση κ' ένα διευθυντικό ρόλο πάνω σ' όλα τα επιστημονικά ιδρύματα της χώρας, φέρνοντάς της σε άμεση σύνδεση με τον άνώτερο κρατικό οργανισμό.

Αργότερα ή σύνδεση αυτή έγινε ακόμα στενότερη με τη μεταφορά της 'Ακαδημίας των 'Επιστημών, από το Λένινγκραντ στην Μόσχα, στην έδρα της Κυβέρνησης.

Από την εποχή αυτή άρχίζει μία πραγματικά καινούργια περίοδος όρμητικής πρόόδου της 'Ακαδημίας των 'Επιστημών: Το δίχτυ των επιστημονικών ιδρυμάτων που συνδέονται με την 'Ακαδημία άπλώνεται γοργά σ' όλη τη χώρα. Έκατοντάδες άποστολές διασχίζουν τις άπείραντες άγνωστες ως χτές έκτάσεις, ανακαλύπτουν καινούργια φυσικά πλούτη και μελετούν τα ζώα, τα φυτά, τη γεωλογία, τη γεωγραφία, και την έθνολογία της ΕΣΣΔ. Η έκταση των εργασιών της 'Ακαδημίας άπλώνεται όλοένα, έτσι που σήμερα άγκαλιάζει όλα τα πεδία της ανθρώπινης γνώσης και άποτελεί πραγματικά το κέντρο της γιγαντιαίας επιστημονικής δράσης όλόκληρης της ΕΣΣΔ.

Μερικοί άριθμοι.

Μία ιδέα για την άληθινή τεράστια ανάπτυξη της Σοβιετικής 'Ακαδημίας παίρνει κανείς από μερικά χαρακτηριστικά στοιχεία.

Πριν από την 'Επανάσταση ή 'Ακαδημία είχε 3 τμήματα: 1) Μαθηματικά και Φυσικές 'Επιστήμες, 2) Ρώσικη Γλώσσα και Λογοτεχνία, 3) Ιστορία και Φιλοσοφία. Σήμερα έχει 8 τμήματα: 1) Φυσικομαθηματικές 'Επιστήμες, 2) Χημικές 'Επιστήμες, 3) Γεωλογικο-γεωγραφικές 'Επιστήμες, 4) Βιολογικές 'Επιστήμες, 5) Τεχνικές 'Επιστήμες, 6) Ιστορία και Φιλοσοφία, 7) Οικονομία και Δίκαιο, 8) Λογοτεχνίες και Γλώσσες.

	1917	1941
Ινστιτούτα της 'Ακαδημίας	1	76
Εργαστήρια	5 μικρά	11 μεγάλα
Αστεροσκοπεία	2	6
Σταθμοί	8	42
Μουσεία	5	24
Τακτικά μέλη	45	118 (σήμερα 150)
'Επιστημονικοί συνεργάτες	109	4.700
Δημοσιεύσεις το χρόνο	600.	10.000 τυπ. φύλλα

Οι άριθμοι αυτοί άφορούν μόνο το κεντρικό όργανο χωρίς τα 10 παραρτήματα που δημιουργήθηκαν στις διάφορες ένθνικές δημοκρατίες της ΕΣΣΔ. Αυτά στα 1940 περιλάβαιναν 22 Ινστιτούτα, 139 επιστημονικά εργαστήρια, 9 βοτανικούς κήπους, 7 παρατηρητήρια 3000 συνεργάτες, κι' αυτά σε περιοχές που πριν από την επανάσταση δεν είχαν ούτε σχολείο.

Οι άπίστευτοι αυτοί άριθμοι γίνονται κατανοητοί αν αναλογισθούμε πως άντανακλούν έμμεσα τη γεννικότερη αλλαγή που έγινε στο διάστημα αυτό στη χώρα των Σοβιέτ: Η Ρωσία από γεωργική και καθυστερημένη από τεχνική άποψη χώρα γίνθηκε μία βιομηχανική δύναμη πρώτης τάξης έχοντας πολύπλοκη και βαριά βιομηχανία, κολλεκτιβποιημένη άγροτική οικονομία τη σπουδαιότερη του κόσμου, έφοδασμένη με τις πιο τελειοποιημένες μηχανές.

Η έγκατάλειψη της «ούδετερότητας».

Θάτανε όλοτετα άνεπαρκής μία εικόνα που θα σχημάτιζε κανείς μονάχα με τα στοιχεία αυτά της ποσοτικής και έκτατικής ανάπτυξης της 'Ακαδημίας των 'Επιστημών της ΕΣΣΔ μέσα στα 25 χρόνια της ύπαρξής της. Η ποιοτική μεταμόρφωση που συντελέστηκε τόσο στην έσωτερική συγκρότησή της όσο και στις ιδέες που την κατευθύνουν ήταν ακόμα πιο σημαντική. Ο καινούργιος ιδεολογικός προσανατολισμός δεν έγινε χωρίς έσωτερικούς άγώνες και άντιδράσεις, καμιά φορά άρκετά έντονες. Από την έξαφάνιση των παλιών παραδόσεων ως την άνθηση τη δημιουργική με το καινούργιο πνεύμα πέρασαν μερικά χρόνια. Κ' ύστερα από την έγκαθίδρυση της εξουσίας των Σοβιέτ, όπως είταν φυσικό, είχαν παραμείνει μέσα στους κόλπους της 'Ακαδημίας άρκετοι επιστήμονες έχθρικά διατεθειμένοι προς το καινούργιο καθεστώς κι' άλλοι, πιο πολλοί, που χωρίς να βρίσκονται σε καμιά πολιτική άντίθεση με το σοβιετικό σύστημα, είταν προσκολλημένοι στην άντίληψη της «καθαρής επιστήμης». Αυτή τους οδηγούσε σε μία «ούδετερότητα» και σε μία άπομόνωση από τη γύρω ζωή που έφουζε από δημιουργικό όργασμό. Πολλές φορές ή «ούδετερότητα» αυτή δεν είταν καθόλου μία προσπάθεια ανεξαρτησίας μα σκέπαζε μία σιωπηρή και έπίμονη άντίδραση των κοινωνικών στοιχείων που δεν θέλανε να προσανατολιστούν στα σοσιαλιστικά ιδανικά. Άρκετοι διανοούμενοι ταλαντεύομενοι άνάμεσα στο καινούργιο και το παλιό καθεστώς έβρισκαν τις άντιλήψεις για την «ούδετερότητα» της «καθαρής επιστήμης» ένα βολικό μέσο για ν' άγνοήσουν την γύρω τους πραγματικότητα. Μα ή επιστήμη δε μπορεί να ύπάρχει και να άναπτυχθεί σαν κάτι άυτόνομο μέσα στον άδειο χώρο, χωρίς να στήριζεται στη ζωή, χωρίς ν' άπλώνει βαθιά τις ρίζες της στο έδαφος της κοινωνικής λειτουργίας. Άλλιώς μαραίνεται ή φυσιολογία μέσα σ' έναν στείο και άγονο «άκαδημαισμό» σχολαστικής μικρολογίας ή μεταφυσικής θεωρητικολογίας. Έτσι ή 'Ακαδημία αν δεν έγκατέλειπε την «ούδετερότητα», προχωρώντας μαζί με το κοινωνικό της περβάλλον προς τον καινούργιο κόσμο ή θα παρυσυρόταν από το πανίόχυρο ρεύμα της ζωής που θα την έξαφάνιζε ή παύοντας πιά να παίρνει κανένα

θρεπτικό χυμό απ' τη ζωή θα τέλειωνε την άχρηστή της ύπαρξη σ' ένα βραδυ και άδοξο τέλος.

Το νέο καθεστώς θεωρώντας την επιστήμη σαν μία πανίόχυρη δύναμη για την προοδευτική ανάπτυξη της χώρας και την επικράτηση του σοσιαλισμού ύποστήριξε την επιστημονική εργασία και έδειχνε ζωηρό ενδιαφέρον για τους δημιουργικούς εργάτες της ακόμα κι' όταν αυτοί δε θέλαν να συμπιλωθούν με το νέο καθεστώς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είταν ο μεγάλος φυσιολόγος Πάβλωφ, που αν και στα πρώτα χρόνια διεκήρυχνε φανερά την έχθρότητα του προς τα Σοβιέτ ώστόσο, έπειδή οι μεγάλοι έργασίες του προωθοΰσαν την επιστήμη και έδιωχναν το «μυστήριο» από την έρμηνεία των νευροψυχικών λειτουργιών, ύποστηρίχτηκε θάλαγε κανείς «σανδαλωδώς»: άντις το μικροσκοπικό εργαστήριο, που διέθετε ή 'Ακαδημία πριν από την 'Επανάσταση για τον Πάβλωφ και τον μοναδικό έμμοισο βοηθό του, ή Κυβέρνηση του έχτισε δυο μεγάλα εργαστήρια και μία όλο έληρη έγκατάσταση μικρής πόλης για τα περίφημα πειράματά του σε σκύλους με ντουζίνες βοηθούς και επιστημονικούς συνεργάτες. Δεν είναι τυχαίο που ο Πάβλωφ κατέληξε να γίνει ένας μεγάλος φίλος των Σοβιέτ κι' ένα θρυλικό πρόσωπο για όλη τη Χώρα.

Έτσι συντελέστηκε μία όλοκληρωτική μεταμόρφωση στη νοοτροπία των επιστημόνων που εργαζόνταν στους κόλπους της 'Ακαδημίας.

Τα χαρακτηριστικά της καινούργιας 'Ακαδημίας.

Η «ανεδαφικότητα» που χαρακτήριζε την επιστημονική δουλειά της παλιάς 'Ακαδημίας παραμερίστηκε όχι από τα πάνω μα από τους ίδιους τους σφούς της. Ο φειτισμός της «Καθαρής 'Επιστήμης» ξεπεράστηκε κι' ή έπαφή με τα μεγάλα προβλήματα της Σοσιαλιστικής 'Α οικοδόμησης με τα πεντάχρονα σχέδια, πραγματοποίησε μία στενάχωρη συνεργασία θεωρίας και πράξης, επιστήμης και τεχνικής που δυνάμωνε και γονιμοποιούσε και τις δυο.

Οι φόβοι πως ή επιστήμη θα ξεφευτε όταν θα καταπιανόταν με τα μεγάλα πρακτικά προβλήματα της 'Ανοικοδόμησης αποδείχτηκαν άδικαιολόγητοι κι' άντίστροφα ή έπαφή αυτή σταθηκε γονιμοτάτη και δημιουργησε πλήθος θεωρητικών και καθαρά επιστημονικά προβλήματα, που ξεπήδησαν από την πράξη.

'Επισφράγιση της ένότητας άνάμεσα στη θεωρία κ' έφαρμογή είταν ή είσοδος στην 'Ακαδημία μεγάλων τεχνικών όπως ο Βλιντς και ο 'Αλεξάντρωφ, οι δημιουργοί του φράγματος του Δνειπέρου ο Μπαρίτιν, που έγκατέστησε ένα τεράστιο εργοστάσιο μεταλλουργίας στο Κουζνέτσκ κ. ά. Ο νεωτερικισμός αυτός έδειχνε πως ή Σοβιετική 'Επιστήμη ξεπερνώντας το σταθμό της παθητικής ένατένισης και της περιγραφής των φαινομένων έπαρνε συνείδηση της πραγματικής σχέσης μας με τον 'Κόσμο» μέσα στη λειτουργία της Γνώσης που γίνεται άκριβώς με τη Δράση, την Πράξη. Γι' αυτό διάλεξε σαν έμβλημα της την περίφημη «θέση» του θεμελιωτή του διαλεκτικού όλισμού: «Οι φιλόσοφοι έχουν μονάχα έξη ή γ ή σ ει τον κόσμο με διάφορους τρόπους, μα το ζήτημα είναι να τον άλλάξει ει κανείς».

Χαρακτηριστικό έπίσης της καινούργιας νοοτροπίας είναι ότι οι χωρισμένες «δατοστεγές» θα λέγαμε ειδικότητες που δούλευαν παλιά άπομονωμένες ή μα από την άλλη, παραμέρισαν τους μεσάτοιχους και συνεργάζονται άρμονικά και γόνιμα και στους πιο άπρόβλεπτους συνδυασμούς όπως στις έρευνες του Βαβίλωφ για την καταγωγή των δημοτικών όπων συνεργάστηκαν ή 'Αρχαιολογία με τη Βοτανική. Μα εκείνο που άποτελεί το πιο καινούργιο κι' όλοτετα σοσιαλιστικό στοιχείο στην επιστημονική δουλειά της Σοβιετικής 'Ακαδημίας είναι το Σχέδιο. Η άναρχική κι' άπρογραμματιστή «έλευθερη» έρευνα και μελέτη παραμερίστηκε από τον προγραμματισμό και σχεδιοποίηση της επιστημονικής έρευνας που καθορίζεται από τις μεγάλες γραμμές της πλουτοπαραγωγικής και έκπολιτιστικής εξέλιξης της χώρας μέσα στο γενικό σχέδιο της Σοσιαλιστικής 'Ανοικοδόμησης. Είναι έξαιρετικά ενδιαφέρον να διαπιστώσει κανείς τις έπιτυχίες που είχε το τολμηρό αυτό πείραμα που φαινόταν πως έθιγε τα «ίερά και τα όσια»

της έλευθερίας του πνεύματος, που συνηθίσαμε να τη θεωρούμε άναπόσπαστα συνδεμένη με την έννοια της έρευνας. Αυτό βέβαια θα χρειαζόνταν μία ξεχωριστή άνάπτυξη, που δεν μπορεί να γίνει στα στενά όρια του σημερινού άρθρου. Θα περιορισθούμε γι' αυτό ν' άναφέρουμε τις άπόψεις που διατύπωσε για τη σχεδιοποίηση της επιστημονικής έρευνας από την 'Ακαδημία ο καθηγητής στο Κολλέγιο της Γαλλίας ψυχολόγος, Η. Wallon: «Αυτό που μάς ξενίζει περισσότερο από τη Σοβ. 'Επιστήμη είναι ή σχεδιοποίησή της... Η όργάνωση των επιστημονικών Ινστιτούτων και των εργαστηρίων δείχνει πως στην ΕΣΣΔ ή έρευνα βρίσκεται σε άδιάκοπη σχέση συνεργασίας με την βιομηχανική ή άγροτική παραγωγή. Από την παραγωγή καθορίζονται τα καθήκοντά της. Οι μαρτυρίες των ζένων σοφών που έπισκέφθηκαν την ΕΣΣΔ ή που παρακολούθησαν τις έργασίες αυτές είναι ώστόσο όμορφες: Η παρακολούθηση των πρακτικών λύσεων έναρμονίζεται άναμια με την μελέτη των πιο θεωρητικών προβλημάτων. Η αίτια είναι ίσως ότι τα πρακτικά ενδιαφέροντα εκεί είναι της κλίμακας όλοκληρου του κοινωνικού όργανισμού κι' όχι πιά τα κομματιαστά συμφέροντα που άναγωνίζονται χαστικά το ένα τ' άλλο όπως στις χώρες όπου ή άπολαβή της κοινωνικής εργασίας άποτελεί ιδιωτική ύπόθεση που σπρώχνει στο κύννημα του κέρδους, και άνάβει την δίψα για άμεσα όσο και πρόσκαιρα ώφέληματα. Είναι όλοφάνερο πως αν ή παραγωγή είναι όργανωμένη σε κάθε της τμήμα σύμφωνα μ' ένα γενικό Σχέδιο, ή πρόβλεψη των άναγκών συνδέσμων και των συνεπειών με μακρά προοπτική πρέπει να βάλει στην επιστήμη προβλήματα θεωρητικής γενικής φύσης. Μερική ή έπαφή με την πράξη, κινδυνεύει συχνά να έμποδίσει την πρόοδο της επιστήμης, άπλωμένη σ' όλες τις άγκες της κοινωνικής ζωής δε μπορεί παρά να προκαλέσει άνάεσα σ' όλους τους κλάδους της επιστήμης μία ευρύτερη προσπάθεια σύθεσης και συνεργασίας».

Μέσα σ' αυτό το πνεύμα οι συνεργαζόμενες ομάδες των επιστημόνων άντικαθιστούν όλοένα τον άπομονωμένο άτομικιστή σοφό του παλιού τύπου.

Πρέπει να όμολογήσει κανείς πως ένας όλοκληρος καινούργιος κόσμος ιδεών και πραγματοποίησεων που μάς είταν άγνωστος και άπρόσιτος, είτε από πολιτικές προκαταλήψεις, είτε από τεχνικές δυσκολίες της γλώσσας και της έπικοινωνίας προβάλλει από τη μελέτη των εργασιών της Σοβιετικής 'Ακαδημίας που σήμερα συγκεντρώνει το παγκόσμιο ενδιαφέρον.

Η Σοβιετική 'Ακαδημία, το γενικό αυτό έπιτελείο της σχεδιασμένης έρευνητικής στρατιάς, που διευθύνει την επιστημονική πρόοδο, τη συντονίζει και τη χρησιμοποεί για την κρατική άνοικοδομητική προσπάθεια της ΕΣΣΔ δεν είναι τυχαίο ότι στο γιορτασμό της έπιτελους της συγκέντρωσε τους διασημότερους πρωτοπόρους επιστήμονες όλου του κόσμου.

Κι' αυτό κάνει ακόμα πιο όδυνηρή την άπουσία της μικρής 'Ελλάδας από την Ιστορική αυτή συνάθροιση.

Α. ΓΑΛΑΝΗΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΗ:

Στην μελέτη «ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ — ΣΤΕΓΑΣΗ» του κ. Ι. Δεπουτούλου που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος, έγιναν γλωσσικές διορθώσεις και τυπογραφικά λάθη, που σε μερικά σημεία πρέπει να διορθωθούν για να γίνουν νοητές οι φράσεις.

Οι κυριότερες διορθώσεις είναι:

1) Στη σελίδα 49, γραμμή 14. 'Ανι «Δε χροιάζεται...» να διορθωθεί «Δεν χροιάζεται...».

2) Στη σελίδα 50, γραμμή 46. 'Αντι «...πρωτογενή όργανο πολιτικού όργανισμού...» να διορθωθεί «...πρωτογενή πολιτικό όργανισμό...».

3) Στη σελίδα 50, γραμμή 46. 'Αντι «...σε πρωταρχικό όργανο πολιτικού όργανισμού...» να διορθωθεί «...σε πρωταρχικά όργανα πολιτικού όργανισμού...».

4) Στη σελίδα 52, γραμμή 45. 'Αντι «Το πρόβλημα δεν είναι αν έγινε ή όχι ζήτημα, αν βλέπουμε ή όχι» να διορθωθεί «Το ζήτημα δεν είναι αν έγινε το πρόβλημα ή όχι».

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

(Συνέχεια από τη σελίδα 77)

Θεόδωροι Μεγαρίδης απ' τὰ παλὰ χωριά Σέσι και Κουλαντζίκι ή ο Κάτω Πλάτανος Κραθίδας κλ.

Πολλά επίσης πεδινα χωριά π. χ. τών πεδιάδων Λαρίσης, Καρδίτσας, Μεσσηνίας ή τής πεδιάδος του "Εβρου (π. χ. τὸ "Αμόριον, τὰ "Αμπελάκια, ή Κρωτή) σχηματίστηκαν εκεί που ο Τουρκος μπέης είχε τὰ κονάκια του. Καί ή θέση αὐτή διαλεγότανε βέβαια στο καλύτερο δυνατό σημείον τοῦ τοιφλικίου του π. χ. σέ ξέαρση ἐδάφους κλπ. (μαγουζες) μὰ ήταν υποχρεωτικά κατακαμπίς γιά τήν καλλίτερη ἐπιβλεψη τοῦ κτήματος ἀλλά κυρίως γιατί ο μπέης φοβότανε τίς ἐπιδρομές τών κλεφτών.

Μερικά απ' τὰ χωριά αὐτά, τὰ μικρότερα, ἐγκαταλείφθηκαν ἀργότερα γιατί ἀπορροφήθηκαν ἀπό γειτονικά τους, ὅπως π. χ. τὸ Τουρκοχώρι τής Λοκρίδος που ἐγκαταλείφθηκε ὀριστικά τὸ 1850 καί ἀπορροφήθηκε απ' τὸ Δραχμάνι ή ή Κινέττα απ' τοὺς "Αγ. Θεοδώρους κλπ.

Δυστυχῶς ή κακή θέση τών χωριῶν παρατηρεῖται ἀκόμη καί στὰ προσχεδιασμένα χωριά τὰ ὁποία κατὰ καιροὺς δημιούργησε τὸ "Ελληνικὸ Κράτος γιά τή στέγαση τών διαφόρων προσφύγων του.

Στὸν καιρὸ τοῦ Καποδίστρια καί τὰ πρῶτα χρόνια τής "Οθωνικής δυναστείας στήν πρώτη προσπάθεια ἀποκατάστασης τών προσφύγων που ἐρχόντουσαν κύρια απ' τὰ νησιά, τὴ Β. "Ελλάδα καί τὴ Μ. "Ασία, πολλοί λίγοι εἶναι οἱ νέοι καί σωστοὶ ἀγροτικοὶ συνοικισμοὶ που δημιουργήθηκαν. Τοῦτο γιατί οἱ πρόσφυγες προτιμοῦσαν τὴν ἐποίκησή τους κοντὰ στὰ κέντρα ὅπως π. χ. οἱ Ψαριανοὶ καί οἱ Κρητικοὶ που ἐγκαταστάθηκαν στὸν Πειραιᾶ καί μόνον ἀργότερα ἀρκετοὶ απ' αὐτοὺς πῆγαν στὰ χωριά τής "Αργοναυπλίας.

Οἱ δευτερεῖς ἐξάλλου καί ἐμπορικώτατοι Συμυριοὶ ζήτησαν νὰ γίνει πόλη κοντὰ στὸν "Ισθμὸ (31. 7. 1829) γιά νὰ ἐγκατασταθοῦν σ' αὐτὴ 2.000 οἰκογένειες καί νὰ περιλαμβάνει τοὺς δύο κόλπους ἀπὸ τὸ Καλαμάκι μέχρι τὸ Λουτράκι. "Η διαμετακόμιση τών ἐμπορευμάτων ἀπὸ τὸ Σαρωνικὸ στὸν Κορινθιακὸ καί τὰ νάπαινα θὰ τοὺς ἐξασφάλιζε τὴν εὐημερία ὅπως ἀλλοτε ὁ «διοικὸς» στοὺς ἀρχαίους Κορινθίους. "Υστερα ὅμως απ' τὴν πτώση τοῦ Μάουερ (1834) ὁ συνοικισμὸς αὐτὸς παραμελήθηκε καί τὰ λείψανά του συγχωνεύθηκαν ἀργότερα μὲ τὴ Ν. Κόρινθο.

Πολλοὶ λίγοι ἐπίσης πρόσφυγες Μακεδόνες (περὶ τίς 70 οἰκογένειες) μετὰ τὴν ἀποτυχία τής ἐπανάστασής των ἱδρύσανε τὸ χωριὸ Ν. Πέλλα στὴ Λοκρίδα που συγχωνεύτηκε ἀργότερα μὲ τὴν "Αταλάντη.

"Επίσης στήν προσπάθεια τοῦ Κυβερνήτου γιά τὴν ἀποσυμφόρηση τής Αἰγίνας που τὸ 1828 είχαν συγκεντρωθεῖ περὶ τίς 30.000 ψυχές, διάλεξαν σέ ὑπόδειξη τοῦ "Ιρλανδοῦ φιλλέλληνα Στεφένσον τὴν "Απάθεια τοῦ Πόρου ὅπου ἐποικίστηκαν γεωργικά ἀρκετὲς οἰκογένειες.

Τοὺναντίον δὲν πραγματοποιήθηκε ἀνάλογος συνοικισμὸς που προτάθηκε γιά τὸν ἴδιο λόγον στὰ ἀπάνω "Εξαιμία (Κορίνθου) ὅπου μάλιστα ἀπαλλοτριωθήκανε 5.000 στρέμματα καί παρ' ὅλες τίς σχετικές προσπάθειες τοῦ "Αμερικανοῦ φιλέλληνα γιατροῦ Ross.

"Αργότερα τὸ χωριὸ Ν. Ψαρρὰ κοντὰ στήν ἀρχαία "Ερέτρια που ἀνοικοδομήθηκε πάνω σέ πλούσιο βασιλικὸ ρυμοτομικὸ σχέδιο, γιά τὸν ἐποικισμὸ τών ἠρωϊκῶν ψαριανῶν, χτίστηκε δυστυχῶς κοντὰ σέ ἔλη που καί σήμερα ἀκόμη μασιτίζουν τοὺς κατοίκους του.

Δὲν εἶναι πολὺ τυχερότερα γιά τὸν ἴδιο ἀκριβὸς λόγο τὰ χωριά που χτίστηκαν κατὰ τὸ 1907 Νέα "Αγ. χιάλος, Νέα Φιλιππούπολις καί Νέα Εὐξεινούπολις καί που στέγασαν πρόσφυγες ἀπὸ τὴν "Ανατολική Ρωμυλία.

Κακή θέση χωριῶν παρατηρήθηκε ἐπίσης καί

στὴν τελευταία ἐποίκηση τών προσφύγων τής Μ. "Ασίας ὁπότε δημιουργήθηκαν περὶ τὰ 450 νέα χωριά.

Τὴ θέση μερικῶν απ' αὐτὰ τὴν ἐπιβάλανε κομματικοὶ καί μόνον λόγοι, ἐνῶ ἄλλα ἐξ αἰτίας τής βιασύνης που ἐπεκράτησε τότε, χτίστηκαν σέ τελείως ἀκατάλληλα μέρη ἰδίως ἀπὸ ὑγιεινὴ ἀποψη. Σχετικὸ παράδειγμα εἶναι τὸ χωριὸ Πόρτο-Λάγιο (λίμνη Μπουροῦ) ή Νέα "Απολλωνιάς, καλούμενο, ἀνάμεσα Κομοτινῆς καί Ξάνθης καί που ἀπαρτιζότανε ἀπὸ 300 περίπου σπῆτια.

Οἱ κάτοικοι του, ὅλοι σχεδόν, ἀπέθαναν μέχρι τοῦ 1927 ἀπὸ δρεῖα ἐλονοσία καί σήμερα τὰ ἐρειπωμένα σπῆτια τοῦ ἐγκαταλειμμένου πιά χωριοῦ δείχνουν στὸν περαστικὸ τὰ ἀποτελέσματα τής ἀμελέτητης ἐκλογῆς θέσης.

Γιά συμπέρασμα απ' τὴν προσεκτικὴ μελέτη τής ἐξέλιξης τών ἐλληνικῶν συνοικισμῶν βγαίνει ὅτι συνοικισμοὶ που εὐδοκίμησαν πὸς πολὺ καί ἐξελιχθηκαν μάλιστα σέ πόλεις παρὰ τίς ἐπανειλημμένες καταστροφές των εἶναι ἐκεῖνοι που είχαν σωστὴ θέση ή απ' τὴν ἀρχὴ στὴν ἰδρυσὴ τους ή τὴ βρήκανε ἀργότερα μὲ τὴ φυσικὴ τοῦ χρόνου ἐπιλογή ὕστερα ἀπὸ ἀλληλοδιάδοχες μετακινήσεις.

Στοὺς περισσότερους ὅμως απ' τοὺς ἐλληνικοὺς συνοικισμοὺς καί μάλιστα στοὺς μικρότερους καί δρεινοὺς που παρὰ τὴν κάποτε σπουδαία ἀλλὰ παροδικὴ ἀκμὴ τους εἶναι προορισμένοι στὸ ἐξῆς νὰ καταδικάζουν σέ μαρasmus τοὺς κατοίκους των, τὴ θέση τους τὴν ἐπιβάλλανε λόγοι βίας ή ἀντιμετώπιση μιᾶς προσωρινῆς ἀνάγκης που πέρασε πιά, ή καί ἄλλοι τυχαῖοι λόγοι που ὅλοι μαζί εἶναι ὅπως διόλου ἀντίθετοι καί στίς στοιχειωδέστερες ἀντιλήψεις γιά τὴν ἰδρυση ἑνὸς χωριοῦ. ὅπως αὐτὲς ἐξετάζονται παρὰ κάτω.

(Στὸ ἐπόμενο: Τὸ 2ο καί 3ο μέρος)

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

"Αντώνη Σιδερῆ, Σύρα. Εὐχαριστοῦμε γιά τὰ σοβαρὰ λόγια που μᾶς γράψατε γιά τὸν "Ανταῖο. "Η μετάφρασή σας τής ἀνακοίνωσης στοῦ "Ιδρυμα Ρόκφελλερ γιά «Τὴ δημόσια ὑγεία σὺν διεθνὲς πρόβλημα» πραγματεῦεται ἐπὶκαιρὸ ζήτημα καί πῆρε θέση στὴ σειρά τών ἐργασιῶν που θὰ δημοσιευθοῦν στὸν "Ανταῖο».

Παναγ. Κουρελάκο, Πειραιᾶ. Θερμὲς εὐχαριστίες γιά τὸ ἐνσχυτικὸ γράμμα σας. Κοιτάζομε νὰ δικαιολογήσομε τίς προσδοκίες σας.

Θανάση Παπαδόπουλο, Θεσσαλονίκη. "Η ἐπιστολή σας μᾶς βύθισε σέ στοχασμοὺς γιά ὅσα ζήσαμε μαζί σέ μέρες σκοτεινές. Τὰ σημάδια τής χαρῆς φάνηκαν. "Οτι κάνατε καί θὰ κάνετε ἐσεῖς θὰ εἶναι συνέχεια καί ξεπέραςμα τής δικῆς μας δουλειᾶς.

Δημ. Παντελῆ, ἐπαρχία Τριφυλίας. Μᾶς συγκίνησε βαθύτατα τὸ γραπτό σας "Εχετε ὅλη τὴ συμπάθεια καί τὴν ἀγάπη μας. Γιά τὸ ζήτημα, που ἀνήκει σέ μιὰ μεγάλη ἀλυσίδα, πρέπει νὰ καταβληθεῖ σοβαρὴ ἐνέργεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

"Απὸ πληθώρα ὕλης τὸ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ θὰ δημοσιευτεῖ στὸ ἐπόμενο.

● Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΣΤΟΝ "ΑΝΤΑΙΟ.

"Η ταχυδρομικὴ ἐσοδεία τοῦ δεκαπενθήμερου σ' ἐκδηλώσεις γιά τὸν "Ανταῖο εἶταν πάλι ἀρκετὰ πλούσια. Σ' ὅτι μᾶς ἔστειλε ή Πρωτεύουσα ἐρχεται ἡ προστιθεῖ αὐτὸ που σ' ἐλνει ή ὑπόλοιπη "Ελλάδα. Τὰ χαιρετιστήρια γιά τὴν ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ τὰ χαιρεκτριζέι μιὰ ἐξαιρετικὴ θέρμη, ἕνας ἀληθινὸς παλμός. "Εχουμε μάλιστα καί ποίημα ἀπὸ νεαρὸ ποιητὴ, πραγματικὸν "Υμνον τοῦ "Ανταῖου», που τὸ δίνουμε ὁλόκληρον στὸ τέλος αὐτῶν τών γραμμῶν.

Παραθέτομε ἐπίσης λίγες χαρακτηριστικὲς περικοπές ἀπὸ γράμματα:

"Εταν καιρὸς νὰ ἐμφανισθεῖτε μὲ τὸ βιαλεγτὸ "Επιτελεῖσας γιά νὰ δώσετε μὲ τίς φωτισμένες σας μελέτες τοὺς τρόπους καί τὰ σχέδια γιά μιὰ πραγματικὴ ἀνοικοδόμησιν τῆς πατρίδας μας, τέτοια που τὴ λαχταρᾷ καί τὴν δραματίζεται ή πολυδοκιμασμένη μὲς ὑπαρξή (Σύρα).

"Επιβάλλεται μᾶλλον ὡς ὑποχρέωση τοῦ καθενὸς που ἐνδιαφέρεται γιά τὸν ἀγαπημένον τόπον μας, νὰ ἐκδηλώσῃ μαζί μὲ τὴν ἀπόλυτη ἱκανοποίησιν του καί τὸν εὐκρινέστερον θαυμασμὸν του γιά τὸν "Ανταῖο» καί τίς εὐχαριστίες του σέ σας καί τοὺς κορυφαίους συνεργάτες σας» (Πειραιᾶς).

"Ο "Ανταῖος ἀπὸ τὸ πρῶτον τοῦ φύλλου ἐδειξε πόσο στέρια πατάει καί μὲ τὰ δύο του πόδια στὴ γῆ, πόσο ἀκατάλυτη ἀνοικοδομητικὴ δύναμη ἔχει στὰ μπράτσα του. "Ο γιγαντένιος αὐτὸς διαφωτιστικὸς —ἀναγεννητικὸς ἀνάνιας— που κάνετε στὴν "Αθήνα μᾶς δίνει σ' ὅλους μας ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη καί νοῦργια φῶτα, καινούργια ὅπλα». (Θεσσαλονίκη).

● ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

Παίρνομε ἀφορμὴ ἀπὸ ἕνα ἐξαίρετο γράμμα τοῦ μικροβιολόγου γιατροῦ τῆς Σύρας κ. Α. Σιδερῆ καί τὴν καλοδιαλεγμένη συνεργασία, που μᾶς ἔστειλε καθὼς κι ἀπὸ ἕνα γεμάτο παλμὸ γράμμα τοῦ κ. Α. Παπαδόπουλου ἀπὸ τὴν "Αθήνα γιά νὰ ξανασκεφθοῦμε τὸ ζωτικὸ ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης καί γενικότερα τῆς πνευματικῆς ζωῆς σέ κέντρα ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Οἱ φοιητοὶ κλοβισμοὶ που ζῶσαμε ἀπὸ δέκα χρόνια, σωστότερα ἀπὸ τὴν μικρασιατικὴ καταστροφή κ' ἐδῶ ὅργωσαν βαθύτατα τὴν ἐλληνικὴ γῆ ἀπὸ ἄκρη σέ ἄκρη κ' ή ἐπαρχία παρουσιάζει σήμερα ὅση πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἡσιχαστικὴ νάρκη που παρουσίασεν ἐπὶ γενεές γενεῶν. Στὰ μικρότερα ἀκόμα κέντρα ὑπάρχουν ἀνήσυχοι ἄνθρωποι καί παντοῦ ἀρχίζει μιὰ ζωντανή κ' ἐνθαρρυντικὴ κίνηση, που πρέπει νὰ τὴν ἐνισχύσουν ὁ-

ΣΤΙΓΜΕΣ

σι νιώθουν τὴν ἐσωτερικὴ ἀνάγκη γι αὐτὸ κ' εἶναι πολλὲς τέτοιες σ' ὅλες τίς ἄκρες τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅπως εἶναι πολλὰ, ἀπείρα νὰ γίνουν σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας. "Ο κύκλος τοῦ "Ανταῖου» τὴν ἐπαρχία δὲν τὴ βλέπει μὲ τὸ πνεῦμα τῆς «συνκατάβασης», ὅπως ἔβλεπε Ἰσάμε γῆς ή πρωτεύουσα ὅλη τὴν ἄλλη "Ελλάδα, παρὰ μὲ πνεῦμα ἰσοτιμίας κι ἀδελφικῆς συνεργασίας ἐνὸς ἀχωρίστου συνόλου, μιᾶς ἐθνικῆς ὁλότητος καί καλεῖ ὅλα τὰ ζωντανὰ στοιχεῖα σέ ὅποιο σημείον τῆς πατρικῆς νῆς κι ἂν ζοῦνε σέ συνεννόηση καί παράλληλη ἐργασία, που ἂ βροῦν ἀπὸ μέρος του κάθε προθυμία καθὼς καί τίς στίγες τοῦ περιοδικοῦ ἀνοιχτὲς γιά κάθε σοβαρὴ προσπάθειά του.

● ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΜΙΑΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

"Η "Αγροτικὴ Τράπεζα ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ἔχει ἀναλάβει ὑπεύθυνα τὸ μενάλον ἔργο νὰ στεγάσει ἄμεσα τοὺς κατοίκους τών περιοχῶν που καταστράφηκαν. Αὐτὸ εἶναι ἕνα πολὺπλευρον ζήτημα που ἐνδιαφέρει ἔντονα ὁλόκληρον τὸν ἐλληνικὸ λαόν. "Ενδιαφέρεται νὰ μὲν ἀστεγο ἕνα τμήμα του, διότι ή ἐξασφάλιση αὐτοῦ τοῦ τμήματος ἐπιδρᾷ καί στὸ ὑπόλοιπον.

Γνωρίζομε πάλι ὅτι σχεδόν ή ὁλότητα τών τεχνικῶν ἐξακολοθοῦν πάντοτε νὰ ἀδρανοῦν.

Νοιζίζομε πῶς ή "Αγροτικὴ Τράπεζα, ὅπως καί κάθε ἄλλος ὀργανισμὸς που τυχόν ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἔργο αὐτό, δὲν ἐπιτρέπεται τόσον καιρὸ νὰ μὴ πληροφορεῖ τὴν κοινὴ γνώμη τί γίνεται ή τί δὲν γίνεται» μὲ τὸ κατεπεῖγον αὐτὸ ἔργο που ἀνέλαβε.

"Η εὐρύτερη ἀντιμετώπιση ἐπιβάλλεται ἰδίως ὅταν ἐμφανίζονται ἐμπόδια που σχεδόν ματαιώσουν τὸ ἔργο ὅπως τοποθετήθηκε καί ἄρχισε.

"Η εὐθύνη τότε εἶναι μενάλῃ καί ή «κλειστὴ» ἀντιμετώπιση δὲν ἐπιτρέπεται. Θάπρεπε λοιπὸν ή "Αγροτικὴ Τράπεζα νὰ ἔκανε τὸ ταῦτερον κάποιον ἀπολογισμὸ τοῦ ἔργου τῆς τόσο γιά τίς σημερινές ἄμεσες ἀνάγκες τών κατεστραμμένων περιοχῶν ὅσο καί γιά τὴν προπαρασκευὴ τοῦ ἀπώτερου κολλοσιαίου ἔργου που ἀνέλαβε.

● ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ... ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

Κάθε μέρα που περνᾷ, ὁ ἐλληνικὸς λαὸς περιμένει ν' ἀκούσει καί γιά καλλίτερη ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς του κατάστασης. Κάθε

μέρα ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐλπίζει. Καί κάθε μέρα νοιώθει μεγαλότερη ἀπογοήτευση καί πικρία διὰν ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἄλλα τὰ συνηθισμένα, τὰ καθημερινὰ του βάσανα ἀκούει καί γιά τὰ σκάνδαλα που συμβαίνουν σέ βάρος κι' αὐτοῦ τοῦ μέλανα ζωμοῦ του!

Εἶναι ἀκόμη πὸς φοβερὴ ή διαπίστωση πὼς δὲν πρόκειται γιά σκανδαλοθηρία, οὔτε γιά κίτρινο τύπο, παρὰ γιά πραγματικότητα. Γιὰ τὴν τὰ πὸς πολλὰ σκάνδαλα απ' αὐτὰ ἐξακριβώθηκαν περίτρανα ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ κοινοῦ.

"Απὸ τὸ μακρὸν κατάλογο σκανδάλων, «ἀτασθαλιῶν», μαῦρων ἐπιχειρήσεων κλπ. ἀρκεῖ ν' ἀναφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά: Τὰ κέρδη τών καπνοβιομηχανῶν κ' ή διοχέτευση στὴν Μαύρην "Αγορὰ τῆς παραγωγῆς τους, τὴ χρηματοδότηση τους προνομιακὰ ἀπὸ τὸ Κράτος. "Ο ἐλιγμός που γίνεται γιά νὰ ἔρθουν στὰ χέρια τών καπνεμπόρων καί βιομηχανῶν ἐν εἶδει ἁ τὸ κὼν πιστώσεων χιλιάδες τόννοι ἀπὸ τὰ καπνὰ που κατασχέθηκαν ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς καί που ἀποτελοῦν κλεμμένη περιουσία τών καπνοπαραγωγῶν ἀπὸ τὸν ἐπίδρομα Βούλγαρο καί Γερμανόν.

Τὰ καπνὰ αὐτὰ που ἀνήκαν στοὺς φτωχοὺς καπνοπαραγωγούς μὲ τὸ νὰ θεωρηθοῦν «λεία πολέμου» καί νὰ δοθοῦν σὺν... δάνειο στοὺς καπνεμπόρους εἶναι σὺν νὰ κατασχέονται ἀπὸ τὸ σημερινὸ κράτος... ἄλλη μιὰ φορά! "Η κορώνισα θὰ εἶταν ή λήστευση τών καπνοπαραγωγῶν μὲ συγκέντρωση καί ἐξαγορὰ τών καπνῶν που ἀπομένουν, σέ τιμὴ ἐξευτελιστικὴ!

Τὰ δυσανάλογα μὲ τὴν τιμὴ πρῶτης ὕλης, τὸ κόστος ἐργατικῶν κλπ. κέρδη τών κλωστοῦφαιτωνργῶν! "Η ἐλλειψη ὁλατιοῦ, που ὀφείλεται σέ σκοτεινές ἐπιχειρηματικὲς μανούβρες. "Η ἐπανεκλογὴ μὲ ὀρεκτὴ πλειοψηφία «συναδέφωτον χρηματιστῶν» ἐνὸς χρηματιστοῦ που παύθηκε γιὰ τὴν εἰς διοριστεῖ ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση Κατοχῆς! Καί ἄλλα...

Σκοπὸς τών σιγηλῶν αὐτῶν καί καθήκον εἶναι νὰ τονιστεῖ (χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ ἐπεκταθοῦν σέ λεπτομέρειες που καταγγέλει ἐξ ἄλλου μὲ ἀριθμοὺς καί στοιχεῖα ὁ καθημερινὸς τύπος), πὼς ἀνοικοδόμηση καί ἀνύψωση τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ θὰ εἶναι ἀδύνατοι καί ἀπραγματοποίητοι ἐσβεῖς πόθοι ἂν τέτοια σκάνδαλα τὸ λιγότερον δὲν ἀντιμετωπιστοῦν μὲ ριζικὰ μέτρα, μέτρα που νὰ ἱκανοποιοῦν τὸ στοιχειῶδες αἶσθημα τοῦ λαοῦ γιά δικαιοσύνη, γι' αὐτὸ τὸ ἀγαθὸ που πάλαιψε ὁ λαὸς σκληρὰ καί πλεῖυε ἀκόμα δυστυχῶς μέσ' σέ τόσο δυσμενεῖς συνθῆκες γιά τὴν ἀπόκτησιν του!

Οἱ ὑπεύθυνοι ὅμως καί ἀσώδιστοι που τὰ γνωρίζουν καλὰ ὅλ' αὐτὰ τί ἔχουν νὰ ποῦν καί τὸ σπουδαιότερο τί κάνουν;

● ΤΙ ΕΞΑΓΟΥΜΕ;

Ένω η Ελλάδα δεν ήταν χώρα εξαγωγική βιομηχανικών προϊόντων, διαν η παραγωγή της ήταν σε πλήρη δράση, γίνεται τώρα που δεν έχει καμιά παραγωγή. Πώς κατορθώθηκε αυτό το θαύμα να περισσεύουν τα λιπάσματα, τα τζάμια που κάναμε σύμβαση να στέλνουμε στην Τουρκία και τα νήματα που διαπραγματευόμαθα να εξάγουμε στην Γιουγκοσλαβία; Απλούστατα γιατί οι βιομήχανοι μας πήραν τα φωσφάτα, τα νίτρα, το θεικό νάτριο, το βαμβάκι με πίστωση από την Ούνρα με υπολογισμό της λίρας 600 δραχμές. Έν τω μεταξύ η λίρα σταθεροποιήθηκε στις 2000 κ' έπειδή δε μπορούν να τριπλασιάσουν τις τιμές τους στο έσωτερικό απέφασαν να τα βγάλουν στο εξωτερικό για να πραγματοποιήσουν τη διαφορά. Εκτός αυτού θα εισπράξουν κι από τους εισαγωγείς που θα κάμουν τις ανταλλαγές αυτές μεγάλο πρίμ, γιατί αυτοί θα φέρουν κτηνοτροφικά προϊόντα (βούτυρο, τυριά κ.λ.π.) που η ντόπια παραγωγή τους είναι κάτω από το 1/4 της προπολεμικής και δεν τα φέρνει η Ούνρα και γι' αυτό οι τιμές τους στον τόπο είναι πανύψηλες. Άλλωστε τι να σκοτίζονται με την έσωτερική κατανάλωση. Η αγοραστική δύναμη του ελληνικού λαού έχει πέσει τόσο, ώστε να μην παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον...

● ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΛΕΙΑ;

Ο κλάδος αυτός της οικονομίας σε μια χώρα σαν την Ελλάδα, που είναι κυριολεκτικά «βουτηγμένη» στη θάλασσα και που θάπρεπε κ' οι πέτρες της ακόμα να ξέραν... κολύμπι, αν δε βοισκότανε στο αξιοθρήνητο στάδιο καθυστέρησης και αντιοικονομικής εκμετάλλευσης κάθε πλουτοπαραγωγικού της πόρου, «περ' όλην την έκτασιν» τάν και πλέον» εθνικής ζωής, θάπρεπε ναχε αποτελέσει ένα προσοδοφόρο συντελεστή της οικονομίας που θ' απαχολούσε παραγωγικά τον πληθυσμό των ημεσών και των παραθαλασσιών μας.

Ως τα σήμερα τίποτ' αξιο λόγου δεν έγινε. Νομίζουμε όμως πως η σημερινή στιγμή δεν επιδέχεται καμιά αναβολή γιατί κ' οι άνιγκες είναι περισσότερο από ποτέ επείγουσες, μα κ' οι περίστάσεις ευνοϊκές για την απόκτηση κατ'αλλήλων εργαλείων και σκαφών τόσο απ' τους συμμάχους όσο κι απ' τα νηπηγεία μας που θάπρεπε να γίνουν ένα πλούσιο παραγωγικό μελίσσι για το σκοπό αυτό.

Προϋπόθεση για την πραγματοποίηση μιας σωστής αμυνικής πολιτικής θάπρεπε να είναι η χρησιμοποίηση των συνεταιρισμών ψαράδων, κατάλληλα εφοδιασμένων σαν βασικών κυττάρων για την ανάπτυξη του ζωτικού ατόμ κλάδου για την οικονομία μας. Γιατί άλλωστε αν το επίσημο κράτος σιγήι ζότανε πάλι στην ασάβδη πρωτοβουλία των εκμεταλλευτών ψαρεμπόρων σε

βάρος και των ψαράδων και του καταναλωτικού κοινού! Στην περίπτωση αυτή το «δελτίο τιμών» στην ψαράγορά θάτανε περιττή πανάκεια...

● ΟΙ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΙ Η ΨΑΛΛΙΔΑ, ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η φτεινή απόδοση της γεωργικής παραγωγής θα είναι το 30-40 % της προπολεμικής όσο κι αν η έκταση που καλλιεργήθηκε υπολογίζεται γύρω στο 60 % της προπολεμικής.

Το γεγονός αυτό όφειλεται στο ότι υπάρχει έλλειψη βασικών καλλιεργητικών εφοδίων και φαρμάκων. Η βοήθεια του Κράτους και της ΟΥΝΡΑ δε μπόρεσε να βοηθήσει αποτελεσματικά τον αγρότη στην αντιμετώπιση των δυσμενών εφτεινών συνθηκών. Τόσο οι ποσότητες είτανε ανεπαρκείς όσο κ' η κατανόμη των εφοδίων άνιση, καθυστερημένη και σε μερικές περιφέρειες δεν έφτασε καν βοήθεια.

Η τραγική κατάσταση όμως του παραγωγικού αγροτικού πληθυσμού επιδεινώνεται οικονομικά κι απ' το γεγονός της υποτίμησης των γεωργικών προϊόντων, που όφειλεται στη μονομερή εισαγωγή γεωργικών επίσης προϊόντων από την ΟΥΝΡΑ. Το άνοιγμα όμως της ψαλλίδας άνωμεσα στις τιμές βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων γίνεται ακόμα άπειρητικότερο απ' τη μονοπωλιακή πολιτική των βιομηχανικών επιχειρήσεων που επωφελούνται από την αδράνεια της παραγωγής και τη σπάνη των βιομηχανικών ειδών για να πραγματοποιούν ασύδοτα κι ασύστολα κέρδη σε βάρος της βιοτεχνίας και της γεωργίας. (Βλ. και Χ. Ευελπίδη: «Βήμα» της 17.6.45).

Τί θα γίνει; Μιλήσαμε άλλοι για τη σημασία του έλέγχου μα και για το άμφιβολο της επιτυχίας του έτσι όπως δεν... εφαρμόστηκε ακόμα από την κυβέρνηση στις βιομηχανικές επιχειρήσεις.

● Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Τα ποσοστά κίνησης της βιομηχανίας κατά τον μήνα Μάιο σε σύγκριση με το μήνα Απρίλιο αδείθηκαν κάπως όπως μās πληροφορούν οι άομόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Θά περιοριστούμε όμως να ρωτήσουμε: Δε θάταν πολύ μεγαλύτερη ή αύξηση των ποσοστών αυτών αν όρισμένοι κλάδοι της βιομηχανίας ζω τ ι κ ό τ α ο ι για την εθνική μας οικονομία κινόντανε τουλάχιστο στα όρια που λειτουργήσαν κατά στο διάστημα της κατοχής;

Έχουμε στοιχεία που δείχνουν πως στον κλάδο της σιδηροβιομηχανίας κατά το διάστημα της κατοχής οι επιχειρήσεις κινήθηκαν τουλάχιστο με τετραπλάσιο και πενταπλάσιο αριθμό εργατών από την προπολεμική περίοδο. Κ' οι επιχειρήσεις αυτές που δούλευαν με τον κατακτητή θησαύρισαν κυριολεκτικά.

Πώς λοιπόν σήμερα οι βιομηχανίες αυτές δε μπορούν να φτάσουν τη παραγωγή τους ούτε στο 25 % της προπολεμικής;

● Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΗΣ

Οι πληροφορίες που μās έρχονται απ' τα σταθδικά κέντρα της Πελοποννήσου και των νήσων είναι άποκαρδιωτικές για την παραγωγή του εθνικού μας προϊόντος, της κορινθιακής μ' ύλης σταφίδος. Στις περισσότερες αυτές περιφέρειες η παραγωγή μαύρης σταφίδος θά κατέβει κάτω απ' τα μισά, εάν στο μεταξύ, ως τον Αύγουστο, δεν έχουμε και καμιά άλλη θεομηνία όπως είναι το χαλάσι, η ήλιση κ' οι καλοκαιρινές βροχές.

Η ελάττωση αυτή της παραγωγής που θά βαρύνει σημαντικά στην καθόλου εθνική μας οικονομία, άφου άποτελεί ένα από τα κυριότερα εξαγόμενα προϊόντα μας, όφειλεται στην κρατική άδιαφορία σ' ότι άφορά τον εφοδιασμό των παραγωγών με θεικό χαλκό και θειάφι.

● Ο ΑΝΤΑΙΟΣ (*)

Έχω τη δύναμη της γης στα λογγωμένα στήθια, έχω τα νιάτα της αβγής, πηγή μου την αλήθεια.

Ρίγες με δένουν με τη γης, με τον καρπό, τα φύτρα, της πολυτάραχης ζωής, μια δύναμη γενήτρα.

Είμαι η πατρίδα που ζητά την αντρειά να ζήσει. Είμαι η πατρίδα που διψά τον κόσμο να κινήσει.

Είμαι η Ελλάδα που ζητά απ' τη στενή της πλάση νάβγει το φως που λαχταρά, νέο ρυθμό να πλάσει,

με το σφυρί και το γκασμά νέο ναό να υψώσει, με τ' άγια χέρια σου δουλειά, το σπίτι να στεριώσει.

Πέρνω τη δύναμη π' τη γης και τρέφομαι κι αφξαίνω, δ λυτρωτής κι ο νικητής καρπίζω και πληθαίνω.

Κι' από το χώμα τούτο δο τη δύναμη θα πάρω, τη δύναμη που τραγουδώ λαμπάδα μου και φάρο.

Και θα ψωθώ ψηλά στο φως από τη γης τη ρίγα, αλάβος σας όχι, μ' αδερφός σάφοντας την αλυσίδα.

Φοίβος Δέλφης

(*) Τραγούδι για το περιοδικό και για την εθνικοποίηση της Χώρας.

ΣΟΒ-ΦΙΛΜ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΑΙΝΙΩΝ

ΕΝΩ ΠΑΙΖΟΝΤΑΙ.....

- ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ : 'Η έπική αντίσταση του Λαού.
- ΖΩΓΙΑ : 'Ο ήρωϊσμός της νέας γενιάς.
- ΠΡΟΧΩΡΕΙ Ο ΛΑΟΣ : 'Η δράση στα μετόπισθεν.
- ΣΤΑΛΙΝΓΚΡΑΝΤ : 'Η Σαλαμίνα της νεώτερης ανδρωπότητας.
- IBAN Ο ΤΡΟΜΕΡΟΣ : 'Ενας κινηματογραφικός κολοσός, που πάνω από κάθε σκηνή του στέκεται η Τέχνη.
- ΝΑΣΤΡΑΝΤΙΝ ΧΟΤΖΑΣ : 'Ο θρυλικός ήρωας της Άνατολης, που η λαϊκή φαντασία τον γέννησε, το πέραςμα του χρόνου τον μεγάλωσε και ο Σοβιετικός κινηματογράφος τον ξαναζωντάνεψε.

.....ΠΟΛΥ ΣΥΝΤΟΜΑ

- Θά καταπλήξει το κοινό η Σοβιετική κινηματογραφική παραγωγή και σ'έναν άλλο τομέα της:

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΦΙΛΜ

